

INSTYTUT GEOGRAFII
I BIBLIOTEKA ZAKŁADU NAR. IM. OSSOLIŃSKICH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

K A T A L O G
RĘKOPISÓW GEOGRAFICZNYCH

**BIBLIOTEKI ZAKŁADU NARODOWEGO
IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WE WROCŁAWIU**

opracowali

Bolesław Olszewicz i Zbigniew Rzepa

W A R S Z A W A — W R O C Ł A W 1 9 6 5

Katalog rękopisów geograficznych

INSTYTUT GEOGRAFII POLSKIEJ AKADEMII NAUK

Dokumentacja Geograficzna Nr 2

K A T A L O G
RĘKOPISÓW GEOGRAFICZNYCH
W ZBIORACH POLSKICH

pod redakcją
Bolesława Olszewicza

Zeszyt 1

W A R S Z A W A 1 9 6 5

<http://rcin.org.pl>

INSTYTUT GEOGRAFII
I BIBLIOTEKA ZAKŁADU NAR. IM. OSSOLIŃSKICH
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

K A T A L O G
RĘKOPISÓW GEOGRAFICZNYCH

**BIBLIOTEKI ZAKŁADU NARODOWEGO
IMIENIA OSSOLIŃSKICH
WE WROCŁAWIU**

opracowali

Bolesław Olszewicz i Zbigniew Rzepa

W A R S Z A W A — W R O C Ł A W 1 9 6 5

<http://rcin.org.pl>

KOMITET REDAKCYJNY:

Redaktor Naczelny: K. Dziewoński
Członkowie Redakcji: J. Kobendzina, L. Ratajski, Fr. Uhorczak
Sekretarz Redakcji: Ł. Górecka
Rada Redakcyjna: J. Barbag, J. Czyżewski, K. Dziewoński, J. Dylík, R. Galon, M. Klimaszewski, M. Kiełczewska-Zaleska, S. Leszczycki, A. Malicki, B. Olszewicz, A. Zierhoffer

Redaktor techniczny: W. Spryszyńska

Nakład 900 egz.

Adres Redakcji: Instytut Geografii PAN, Warszawa,
Krakowskie Przedmieście 30

Warszawska Drukarnia Naukowa, Śniadeckich 8
Zam. 314/65. Obj. 7 ark. druk. E-85

<http://rcin.org.pl>

INSTITUT DE GÉOGRAPHIE
ET LA BIBLIOTHÈQUE
DE L'INSTITUT NATIONAL OSSOLIŃSKI
DE L'ACADÉMIE POLONAISE DES SCIENCES

CATALOGUE

DES MANUSCRITS GÉOGRAPHIQUES
DANS LES COLLECTIONS POLONAISES

sous la direction de
Bolesław Olszewicz

Fascicule 1
Catalogue des manuscrits géographiques
de la Bibliothèque de l'Institut National Ossoliński
à Wrocław

par
Bolesław Olszewicz et Zbigniew Rzepa

VARSOVIE — WROCLAW 1965

<http://rcin.org.pl>

CATALOGUE

DES MANUSCRITS ORIENTAUX
DANS LES COLLECTIONS POLONAISES

Publié par le

Volume I

Catalogue des manuscrits orientaux
de la Bibliothèque de l'Institut National de Recherche Scientifique

Bibliographie de l'Institut National de Recherche Scientifique

PRZEDMOWA

Pracownia historii geografii i kartografii — wrocławska placówka Instytutu Geografii Polskiej Akademii Nauk, już od początku swego istnienia (1953) gromadzi materiały do centralnego katalogu rękopisów treści geograficznej, przechowywanych w polskich zbiorach, archiwalnych i bibliotecznych. Podjęcie tej pracy było ze wszech miar uzasadnione i potrzebne, gdyż wśród rękopisów znajdują się podstawowe, częstokroć dotąd nie wyzyskane źródła do historii polskiej geografii, która — rzecz zrozumiała — stanowi naczelny przedmiot zainteresowań Pracowni. Ale rejestracja ta nie jest obojętna i dla dziejów geografii światowej. Dopomogła np. do szybkiego i wyczerpującego poinformowania Niemieckiej Akademii Nauk o znajdujących się w Polsce listach Aleksandra Humboldta.

Posiłkując się istniejącymi drukowanymi i powielonymi katalogami, sięgając jednak częstokroć bezpośrednio do samych kolekcji, udało się Pracowni zgromadzić sumaryczne opisy około 700 rękopisów przechowywanych w 40 archiwach i bibliotekach w Polsce¹. Stworzona w ten sposób i uzupełniana na bieżąco kartoteka została udostępniona pracownikom naukowym odwiedzającym Pracownię² i oddała im już pewne usłu-

¹ Przy tej sposobności zgromadzono także opisy rękopisów geograficznych, które uległy zniszczeniu w czasie ostatniej wojny. Stanowią one odrębny dział centralnego katalogu.

² Wiadomość o katalogu figuruje w publikowanych przez Biblio-

gi. Było to jednak prowizorium, wymagające w interesie nauki dalszych zabiegów i starań, a mianowicie gruntownego zbadania każdego zbioru rękopisów i zapoznania się na podstawie autopsji z poszczególnymi pozycjami, aby podać możliwie dokładne ich opisy. W tej postaci, na wniosek kierownika Pracowni, postanowiła Dyrekcja Instytutu Geografii PAN wydać katalog drukiem. Katalog obejmie kilkanaście zeszytów i ukazywać się będzie w miarę ukończenia wspomnianych prac w poszczególnych ośrodkach i zbiorach. W tej chwili poza Wrocławiem są one prowadzone w Poznaniu, a wkrótce podjęte też będą i w Krakowie.

Układ opisów w katalogu niewiele odbiega od norm powszechnie u nas przyjętych³. Różnice są formalne, wynikające ze specjalnego i selekcyjnego charakteru naszego wydawnictwa. Przeznaczone jest ono przede wszystkim dla geografów i historyków tej nauki. Ma im ułatwić odszukanie niezbędnych, najużyteczniejszych materiałów do prac naukowych. Stąd, przy nader zwięzłym opisie zewnętrznym poszczególnych rękopisów, bogatsza niż zazwyczaj analiza ich treści, stąd też dążność do zaznaczenia możliwie wyczerpujących powiązań bibliograficznych oraz do rozbudowy indeksu. W katalogu opisywane są wyłącznie rękopisy o treści geograficznej, z uwzględnieniem wszakże pewnych pozycji z dziedzin pokrewnych, np. etnografii lub geologii, a także krajoznawstwa, przede wszystkim zaś dawnego podróżopisarstwa, mimo turystycznego przeważanie charakteru samych wędrówek.

Poszczególne pozycje katalogu uszeregowane są w porządku chronologicznym, w pracy związanej z dziejami nauki właściwszym. Pozycje te nie zawsze odpowiadają jednostkom inwentarzowym (sygnaturom), niekiedy np. przy rękopisach wielotomowych jedną pozycją objętych jest kilka takich jed-

tekę Narodową zestawieniach, np. w pracy Barbary Eychler: *Wykaz polskich bibliografii nie opublikowanych*. Biuletyn Instytutu Bibliografii 7, 1961, s. 28.

³ *Wytyczne opracowania rękopisów w bibliotekach polskich*. Warszawa 1955.

nostek, czasem znów pozycja naszego katalogu stanowi tylko część (geograficzną) jakiegoś rękopiśmiennego zespołu.

Opis zewnętrzny każdej pozycji zostaje podany w następującej kolejności:

- 1) na marginesie z lewej strony numer porządkowy,
- 2) obok, tłustym drukiem imię i nazwisko autora lub autorów (jeśli to nie praca anonimowa, urzędowa, zbiorowa itd.) oraz krótkie określenie treści rękopisu (lub jego geograficznej części), a to dla szybkiej orientacji korzystających z katalogu,
- 3) w następnym wierszu w odpowiednich skrótach: (a) ścisła lub przybliżona data napisania rękopisu⁴, (b) jego język, (c) format (według powszechnie znanej klasyfikacji bibliotecznej), (d) objętość, (e) sygnatura oraz — o ile dany rękopis został sfilmowany w Bibliotece Narodowej w Warszawie — (f) numer tego mikrofilmu (Mikr....), co daje możliwość korzystania z danego rękopisu poza miejscem przechowywania drogą wypożyczenia lub kupna mikrofilmu⁵.

O ile w pozycji opisana jest tylko geograficzna część rękopiśmiennego zespołu, dane pod (a) i (b) dotyczą tylko tej geograficznej części.

Dalej następuje opis zawartości rękopisu albo geograficznej (lub geograficznych) części danego rękopiśmiennego zespołu. Otwiera go oryginalny tytuł pracy, a w braku tegoż ogólna charakterystyka jego treści. Obszerność opisu zależy od potrzeby i od znaczenia rękopisu. Tutaj mieszczą się także notatki bibliograficzne, a w pewnych wypadkach i biograficzne.

⁴ Kopie późniejsze figurują zatem pod datą sporządzenia kopii, a nie pod datą powstania oryginału.

⁵ Wiadomości o mikrofilmach oparte są na zestawieniach publikowanych przez Stację Mikrofilmową Biblioteki Narodowej w Warszawie (*Katalog mikrofilmów Rok 1—7*) Warszawa 1952—1958, oraz na informacjach poszczególnych bibliotek.

Oryginalny tytuł pracy i wszelkie wyciągi i cytaty z rękopisu umieszczone są w cudzysłowie.

Korzystanie z katalogu stara się ułatwić konkordancja sygnatur z pozycjami katalogu, a także indeks krzyżowy, zespalający w jednym alfabecie nazwiska osób, nazwy geograficzne oraz ważniejsze dziedziny i zagadnienia.

*

Zeszyt pierwszy katalogu zestawia i opisuje *geographica* znajdujące się wśród rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu. Jak wiadomo Ossolineum posiada jedną z największych i najcenniejszych w Polsce kolekcji manuskryptów. Ma ich przeszło 13 000, nie licząc tych, które w chwili obecnej nie zostały jeszcze opracowane i uprzyjętępnione. Spośród wszystkich tych rękopisów wybrane zostały 212 jednostki treści geograficznej i pokrewnej, w tym 13 z dawnej kolekcji Pawlikowskich (oznac. Pawlik.) oraz 24 z zasobu rękopisów jeszcze nie włączonych całkowicie do zbiorów (oznac. Akces.). Ujęto je w 187 pozycyj. Oczywiście przy wyborze i opracowaniu tego wspaniałego zbioru wielce pomocne były drukowane katalogi i inwentarze Ossolineum opracowane przez Wojciecha Kętrzyńskiego⁶ oraz pod redakcją Jadwigi Turskiej⁷, a także udostępniony nam, przygotowany do druku tom 3 *Inwentarza*, znany już częściowo z organu Biblioteki „Ze skarbca kultury”.

Najwięcej rękopisów opisanych w katalogu, bo aż 90 pochodzi z XIX wieku. Starszych jest niewiele, z XIV w. — 1, z XVI i XVII w. po 4. Wiek XVIII reprezentowany jest przez 51 rękopisów, z XX w. włączono do katalogu 37. Dzieła i za-

⁶ Wojciech Kętrzyński: *Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Nar. im. Ossolińskich*, Lwów 1881—1898, 3 tomy.

⁷ *Inwentarz rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Opracowanie zbiorowe pod redakcją Jadwigi Turskiej*. Wrocław 1948—1949, 2 tomy, *Indeks do inwentarza rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich (t. 1—2)*, opracowała J. Turska, Wrocław 1962.

piski podróżnicze stanowią najliczniejszą grupę rękopisów, a wśród nich na pierwsze miejsce wysuwają się opisy wędrówek po Włoszech, Czechach, Węgrzech, a dalej po Niemczech, Francji, Szwajcarii, Turcji. Z dalekich krajów pozaeuropejskich najwięcej jest odwiedzin Syberii. Obce podróżopisarstwo reprezentują wczesne kopie średniowiecznej relacji Jana da Pian del Carpine oraz pseudorelacji Johna Mandeville'a. Opisy geograficzne regionalne i krajoznawcze dotyczą przeważnie Polski, kilka z nich zajmuje się Śląskiem i Tatrami. Sporo jest podręczników, ale są one przeważnie elementarne i niewielkiej wartości. W całości jednak rękopisy geograficzne Ossolineum mają poważne znaczenie, gdyż reprezentowane są przez wybitnych polskich geografów i podróżników, takich jak Franciszek Siarczyński⁸, Stanisław Borkowski, Wincenty Pol, Zygmunt Węglowski (towarzysz Aleksandra Czekanowskiego), Benedykt Dybowski, Eugeniusz Romer i Franciszek Bujak.

Czy katalog obejmuje wszystkie rękopisy geograficzne znajdujące się w zbiorach Ossolineum? Oczywiście jak w każdej tego rodzaju pracy mogą tu być pewne opuszczenia, w szczególności w dziale zespołów zatytułowanych „Varia” oraz w kolekcjach korespondencji. W każdym razie nie ulega wątpliwości, że żadne ważniejsze prace geograficzne nie zostały pominięte, nawet wśród rękopisów jeszcze nie zinwentaryzowanych (wpisanych tylko do ksiąg akcesyjnych). Według zapewnień kierownictwa działu rękopisów Ossolineum nawet z obszernej spuścizny rękopiśmiennej Franciszka Bujaka, jeszcze nie opracowanej, zostały włączone do katalogu wszystkie *geographica*.

Rozpoczynając pracę nad przeznaczonym do druku centralnym katalogiem zacząłem się starać, by w każdym z opracowywanych większych zbiorów pozyskać współpracownika spośród miejscowych archiwistów lub bibliotekarzy. Starania moje zostały uwieńczone pomyślnym skutkiem w Bibliotece

⁸ Ossolineum posiada również mikrofilmy rękopisów geograficznych Siarczyńskiego (dawne sygnatury 503, 507, 509, 510, 1062), pozostałych w Lwowskiej Państwowej Bibliotece Naukowej.

Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, gdzie jako konsultant Pracowni kartograficznej zainicjowałem w r. 1958 sporządzenie katalogu rękopisów geograficznych i wstawienie tego tematu do planu naukowego Ossolineum. W ten sposób, przy życzliwej opiece Dyrekcji Biblioteki, która myśl moją poparła, zaplanowany katalog przygotowany został do publikacji. Ukazuje się on dziś jako pierwszy zeszyt *Katalogu rękopisów geograficznych*. Współautorem tego zeszytu jest p. mgr Zbigniew Rzepa, kierownik Pracowni kartograficznej Ossolineum, który okazał się pełnym zalet towarzyszem pracy, równie pracowitym jak dokładnym.

Chciałbym jeszcze wyrazić serdeczną moją wdzięczność tym wszystkim, którzy służyli pomocą i radą przy opracowaniu tego pierwszego zeszytu, a przede wszystkim dyrektorowi Instytutu Geografii PAN p. prof. drowi Stanisławowi Leszczyckiemu, który tak życzliwie przyjął myśl wydania katalogu jako publikacji Instytutu. Dziękuję również Dyrekcji Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w osobach panów dyrektorów: dra Franciszka Pajączkowskiego i dra Edwarda Kiernickiego oraz p. drowi Adamowi Fastnachtowi, kierownikowi Działu rękopisów. Dziękuję również p. dr Anieli Drozdowskiej, adiunktowi Pracowni historii geografii i kartografii PAN we Wrocławiu.

Mam nadzieję, że zeszyt niniejszy zostanie oceniony przychylnie przez krytykę fachową, że będzie właściwym wzorem i dla zeszytów następnych.

Bolesław Olszewicz

Wrocław, w marcu 1965 r.

1. **Giovanni da Pian del Carpine: Historia Mongołów**

XIV w., łac., perg., 8°, 22 s., 2044/II, (Mikr. 5362).

Niekompletna kopia *Historia Mongalorum*, opisu poselstwa wysłanego przez papieża Innocentego IV do wielkiego chana Kujuka w Karakorum w Azji Środkowej (1245—1247). Tekst przerwany na rozdziale VIII: „Quomodo bello Tataris accuratur et quid intendunt”. Brak ostatniego rozdziału, a także relacji Benedykta Polaka. Na końcu wklejka z notatkami ołówkowymi z XIX w. (odpis dalszej części tekstu). Wydane drukiem w oryginale z innych rękopisów kilkakrotnie: przez d’Avezac’a (w *Recueil de voyages et documents publiés par la Société de Géographie*, t. 4. Paris 1839); przez Pulle’go (*Historia Mongalorum*, Firenze 1913); a ostatnio przez A. van den Wyngaerta (w *Sinica Franciscana I*, Firenze 1929). Tłumaczone na kilka języków. O rękopisie niniejszym i o zamierzonym jego wydaniu wspomina Lelewel w *Géographie du Moyen-Âge, Épilogue*, Bruxelles 1875, s. 163, przyp. 34, — niewątpliwie na podstawie informacji Augusta Bielowskiego. Zob. niżej XX-wieczną kopię pełnego tekstu podróży (poz. 126).

2. **John Mandeville (Jean de Bourgogne, zwany à la Barbe?): Relacja z podróży**

ok. 1500—1520 r., łac., 8°, 36 s., 1637/II, (Mikr. 4889).

„Rudimentorum cosmographicorum Johannis de Montevillo, militis de Anglia natione civitate quae nominatur

Sanathauai". Niekompletny odpis łacińskiego tłumaczenia czternastowiecznej relacji z podróży po Wschodzie, w rzeczywistości tylko częściowo odbytej, relacji w przeważającej części skompilowanej z różnych innych opisów podróżniczych. Odpis niniejszy jest podzielony na 22 rozdziały (1—6, 8—13, 15—24) i stanowi przeróbkę i streszczenie pierwszych rozdziałów. Brak części dotyczącej Dalekiego Wschodu. Rękopis dzieła w Bibliotece Bodlejańskiej w Oksfordzie zawiera 69 rozdziałów, inne rękopisy — 34 rozdziały. Dzieło cieszące się w wiekach średnich wielką poczytnością, było rozpowszechnione i w Polsce ówczesnej: zob. J. Lelewel: *Géogr. du Moyen-Age, Épilogue*, Bruxelles 1857, s. 163, przyp. 34; F. Bujak: *Studia geograficzno-historyczne*, Kraków (1925), s. 6. Pseudorelację tę w oryginale i tłumaczeniach drukowano niejednokrotnie: zob. G. Sarton: *Introduction to the History of Science*, Baltimore 1948, t. 3, s. 1602 nn. Z nowszych wydań zob.: *Mandeville's Travels, Text and translations by Malcolm Letts*, London 1953, (Hakluyt Society).

3. Notatki geograficzne

ok. 1560 r., łac., 8°, 6 k., 2214/I.

Poza zapiskami historycznymi dotyczącymi Litwy (z lat 1554—1556), ale prawdopodobnie inną ręką, wiadomości geograficzne o Islandii, Antwerpii, Irlandii, Mekce i Gangesie zaczerpnięte z dzieł współczesnych np. z *Historia de gentibus septentrionalibus...* Olaus Magnusa, Roma 1555.

4. Girolamo Lippomano: Relacja z poselstwa do Polski

koniec XVI w., włoski, 4°, 19 k., 418/II, (Mikr. 7714).

„Relatione del ill[ustriss]imo p[adre] Hier[onim]o Lippomano ritornato dalla sua legatione di Polonia l'anno 1575” — kopia relacji posła Rzeczypospolitej Weneckiej, zawierającej opis ówczesnej Polski oraz wydarzeń związanych głównie z panowaniem i ucieczką Henryka Wale-

zego. Zawiera szczegóły o charakterze geograficznym i etnograficzno-obyczajowym. Oryginał w Muzeum Correr w Wenecji. Drukowano w całości lub w wyciągach, woryginał i w tłumaczeniu kilkakrotnie. Zob. tłumaczenie polskie: Erazm Rykaczewski: *Relacje nuncjuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548 do 1690*, Paryż 1864, t. 1, s. 238—287; zob. też Finkel, poz. 3116. Inne późniejsze kopie w zbiorze zob. poz. 5, 55, 58 i 59.

5. Girolamo Lippomano: Relacja z poselstwa do Polski

XVII w., włoski, 4°, 106 k., 9800/II, (Mikr. 8139).

„Polonia. Relatione di Polonia del clarissimo Girolamo Lippomano l'anno 1575”. Kopia z XVII wieku relacji o Polsce. Por. poz. 4.

6. Opis Krakowa

XVII w., pol., 4°, 16 k., 1047/II, (Mikr. 7771).

W zbiorze różnych pism i notat, na k. 7—8: „Miasto Kraków w murze, kościoły, klasztory i szpitale”.

7. Opis Polski

XVII w., łac., 16°, 407 s., 1428/I, (Mikr. 8690).

„Provincia Poloniae” (tytuł na grzbiecie oprawy). S. 1—90: „Pars prima: geographica descriptio Poloniae. Partem primam divido in capita quatuor”. W tym: s. 1—6: „Caput I. Origo et situs Poloniae”; s. 6—31: „Caput II. Provinciae”; s. 31—36: „Caput III. Divisio Poloniae geographica et politica”; s. 36—90: „Caput IV. Urbes, oppida, pagi... Regni Poloniae”. Po części geograficznej, opartej na Długoszu, Kromerze, Gwagninie i Sarnickim, następuje (s. 90—407): „Pars secunda, historica Poloniae descriptio”.

8. Podział administracyjny Polski i Litwy w XVII w.

XVII w., pol. i łac., 4°, 392 s., 248/II.

Zbiór różnych dokumentów i odpisów. S. 213—227: podział administracyjny Korony na województwa, ziemie

i powiaty z krótkim tekstem; s. 309: „Grody W. Ks. Litewskiego”. Tytuł nie odpowiada treści, gdyż jest to podział administracyjny Litwy na województwa i powiaty z zaznaczeniem stolic i miejsc sejmikowania.

9. **Różne opisy krajów starożytnych i współczesnych**

XVII w., pol., 4°, 528 k., 2776/I, (Mikr. 11812).

„Kronika świata”. Zbiór wiadomości z historii powszechnej od czasów najdawniejszych i z historii Polski. Część dzieła (k. 6—48) jest poświęcona opisom geograficznym świata starożytnego oraz państw współczesnych.

10. **Michał Hrosieński: Opisy dróg do skarbów w Tatrach**

po 1700 r., pol., 16°, 124 s., Pawlik. 40.

„Opisanie ciekawe gór Tatrów za Nowym Targiem, na cały świat słynących, wszelkimi klejnotami i bogactwy ozdobionych i niezliczonymi minerałami wypełnionych, które są wynalezione od niektórych głęboko uczonych szkół matematycznych filozofów, osobliwie od uczonego Michała Hrosieńskiego”. Na grzbiecie: „Opis Tatrów”. Kopia z XVIII wieku oryginału powstałego o wiek wcześniej, po r. 1637, o której to dacie mowa w rękopisie. Praca, wbrew tytułowi, nie jest opisem Tatr, lecz szczegółowymi wskazówkami i opisami dróg do domniemanych ukrytych tam skarbów. Zawiera jednak wiele materiałów o charakterze opisowym i dlatego jest wartościowym również źródłem dla geografa zajmującego się Tatrami. Na końcu rękopisu są też wskazówki dla poszukiwaczy skarbów w innych częściach Karpat, poza Tatrami. Rękopis wydany został drukiem przez Stanisława Eliasza Radzikowskiego pt.: *Michał Chrościński. Opisanie ciekawe gór Tatrów* wraz z obszernym komentarzem (Pam. Tow. Tatrzańsk. 26, 1905, s. 63—140) i odb. Kraków 1905. Recenzja w czasop. Tydzień (Lwów) 1905, s. 276. Rękopis omówił też Julian Krzyżanowski w artykule pt.: *Na szlakach tatrzańskich poszukiwaczy skarbów* (Wierchy 12, 1934, s. 78—91). Wyjaśnił on, że prawdziwe nazwisko

autora brzmi Hrosieński. Jak wynika z treści rękopisu, autor był nie tylko znawcą Tatr, ale również alchemikiem i w ogóle człowiekiem oświeconym, brak bliższych jednak o nim szczegółów biograficznych.

11. Opis Polski

1702 r., łac., 8°, 450 k., 1133/I.

„Nobilis Polonia avitis equitum stemmatibus insignita, bellatrix Sarmatia gentilitiis heroum armis munita, dives aurea libertate Lechia partiis regum monilibus adornata, Calissii anno Domini 1702, diebus Novembris. Libri quinque”. Po tym dziele heraldycznym, zajmującym 2/3 rękopisu, następuje na k. 343r—450r.: „Geographica, historica, politica descriptio Poloniae”, składające się z dwóch części: geograficznej (k. 344r—437r: „Geographica dimensio Poloniae”) i prawniczo-ustrojowej (k. 437r—450r: „Politica et historica descriptio Poloniae”), podzielonej na dwa rozdziały: 1. „Origo et fundamenta politiae” i 2. „Status Reipublicae Poloniae”. Część geograficzna obejmuje dziewięć następujących rozdziałów: 1. „Sarmatia antiqua”, 2. „Polonia hodierna”, 3. „Divisio Poloniae in provincias” (złożony z części poświęconych poszczególnym dzielnicom polskim i krajom sąsiednim: Wielkopolsce, Małopolsce, Śląskowi, Spiszowi, Łużycom, Marchii Brandenburskiej, Pomorzu, Prusom, Inflantom, Rusi, Moskwie, Litwie, Mazowszu, Wołoszczyźnie, Mołdawii, Podolu), 4. „Divisio in palatinatus Poloniae”, 5. „Flumina...”, 6. „Lacus...”, 7. „Montes...”, 8. „Sylvae...”, 9. „Celebriora Poloniae”. W części geograficznej, opartej na dziełach Długosza, Macieja z Miechowa, Kromera, Gwagnina i Sarnickiego (por. k. 437r), autor opisuje herby miast polskich.

12. Rozmaitości geograficzne

po 1701 r., niem., 8°, 81 k., Akc. 60/61.

„Der gantze Welt-Atlas”. Skorowidze dotyczące jakiegoś małego atlasu z pierwszych lat XVIII wieku (na co zdaje

się wskazywać notka na k. 69v). Zawierają spisy związane z podziałem politycznym świata (państw, krajów, prowincji), także rzek i mórz, szczegółowy opis Amsterdamu, — obok wiadomości historycznych, chronologii wydarzeń, spisów cesarzy rzymskich, władców Holandii itd. Na końcu rękopisu nieco informacji z geografii astronomicznej. Na k. 70—71 i 75—81 rysunki i mapy rękopiśmienne, kolorowane.

13. Opis Petersburga (Leningradu) z 1720 r. — Przewodnik po Europie z pocz. XVIII w.

przed 1720 r., pol., 4°, 918 s., 305/II, (Mikr. 4282).

W zbiorze różnych listów, dokumentów i odpisów znajdują się: s. 239—257: „Krótkie opisanie miasta Petersburga i dziejów w nim. Anno 1720”. Obok opisu kilkumiesięcznego pobytu w Petersburgu oraz obrazu czynności poselstwa polskiego, któremu anonimowy autor towarzyszył, daje on opis Petersburga i jego najważniejszych budowli oraz dzieje powstania miasta. Rękopis wydał drukiem i opatrzył komentarzem W. Kętrzyński: *Petersburg w r. 1720 według opisu Polaka*, Przewodn. nauk. i liter. (Lwów) 5, 1877, s. 520—532, 603—616.

s. 369—372: „Peregrynacja dwuletnia każdemu Polakowi potrzebna” z pocz. XVIII w. Jest to rodzaj przewodnika turystycznego oraz wskazówki dydaktyczne, zwłaszcza w zakresie wykształcenia wojskowego. Mowa o pobycie we Włoszech, Francji i Niderlandach. Wzmiankowała o pozycji tej Urszula Szumska: *Anglia a Polska w epoce humanizmu i reformacji (Związki kulturalne)*, Lwów 1938, s. 132, przyp. 1.

14. Opis drogi do legendarnych skarbów w Tatrach

ok. 1734 r., pol., f°, 196 k., 308/III.

„Tom drugi różnych papierów, manuskryptów, kopji listów i niektórych oryginalnych, zebrany ab anno 1734, osobiście podczas rezydencji gdańskiej i królewieckiej przy boku Naj. KJMci polskiego Stanisława I, wielkiego

książęcia lotaryńskiego i barskiego, tu w Lunewilu zebrany i zintroligowany die 1 martii 1741". K. 112—113: „Trakt któredy Włosi [Wołosi] idą in secreto w Góry Krakowskie nazwane Tatry". Odpis znacznie wcześniejszego oryginału. Tekst ten został ogłoszony drukiem przez Ludwika Zejsznera (*Tatry polskie*, Bibl. Warsz. 1849, t. 1, s. 550—556). Druk różni się nieznacznie od rękopisu, jednakże, według Stanisława Eliasza Radzikowskiego, który też rękopis przedrukował (*Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego* 26, 1905, s. 65—66) Zejszner nie korzystał bezpośrednio z niniejszego rękopisu, lecz z dokonanego niegdyś przez Żegotę Paulego odpisu (Bibl. Jagiell. rps. 5374), nieznaczne więc zmiany pochodzą od Paulego.

15. **Podręcznik szkolny geografii**

1735 r., łac., f°, 153 s. i VIII k., 3558/II, (Mikr. 9297).

„Mundi tabellae geographicae continentis Europam, Asiam, Africam et Americam cum suis partibus, regnis, situationibus, fluviiis, maribus, provinciis et civitatibus principalioribus ex universali genealogia desumptis et collectis anno 1735". Podręcznik, niegdyś własność Józefa Mniszcha, starosty sanockiego.

16. **Opis różnych państw europejskich**

ok. 1741 r., pol., 4°, 571 s., 120/II, (Mikr. 3946).

W zbiorze różnych wypisów i odpisów dokonanych przez Jakuba Deriakubowicza, datowanym na okładce 1741 r., znajduje się m.i. na s. 487—502: „Opisanie państw po całym świecie". Są to krótkie geograficzne i historyczne opisy Portugalii, Hiszpanii, Francji, państw niemieckich, Szwajcarii, państw włoskich i Austrii.

17. **Geografia Polski i niektórych państw europejskich**

1743 r., pol., 16°, 298 s., 2774/I, (Mikr. 11878).

Praca zawiera z zakresu geografii Polski: opisy województw, ziem i niektórych miast. Ponadto (od s. 235) opisy niektórych krajów europejskich: Anglii, Danii, Nor-

wegii, Szwecji, Moskwy i Ukrainy. Na końcu uwaga: „Rzeczy w tej książce zawarte, są przepisane z dzieła Władysława Łubieńskiego pt.: *Świat we wszystkich swoich częściach* itd. [Wrocław 1740] niemal dosłownie, a często przepisywacz pomieszał jedne rzeczy z drugimi i błędów wiele [tu kilka słów nieczytelnych], słowem — niewiele warte. 8/4. 43 r.” Opis dzieła Łubieńskiego zob. Estreicher, t. 21, s. 445.

18. **Arnold Gebhard von Stammer: Podróż do Turcji, Egiptu i Palestyny**

1747 r., pol., 8°, 178 s., 5895/I.

„Opisanie drogi Wielmożnego Imci Pana Arnolda Gebharda z Sztammer do wschodnich krajów tj.: do Turek, przez Johanna Theodora i Dawida Fleischer do druku podane, teraz zaś z niemieckiego na polskie z pilnością przetłumaczone r. 1747 dnia 19 listopada przez Tomasza Husarzewskiego”. Składa się z następujących rozdziałów: s. 1—58: „I. Droga z Wenecji do Konstantynopola”; s. 59—65: „II. Droga z Konstantynopola do Aleksandrii i Egiptu”; s. 66—81: „III. Droga z Aleksandrii do Kairo”; s. 82—113: „IV. Droga z Kairo do góry Synaj i do Czerwonego Morza”; s. 114—164: „V. Droga z Kairo do Jeruzalem”; s. 165—178: „VI. Powrót z Jeruzalem”. Obok opisów przebiegu podróży i doznanych przez podróżnika przygód, są tu również opisy zwiedzanych krajów. Oryginał pt.: *Stammers Morgenländische Reisebeschreibung* ukazał się w Gera w 1670 r. oraz w Jenie w 1671 i 1675 r.

19. **Podręcznik geografii Europy**

przed 1750 r., franc., 16°, 62 k., 13195/I.

„De la Géographie”. Podręcznik podzielony na pięć rozdziałów. Obejmuje tylko opis Europy.

20. **Wyciągi z podręcznika geografii Jana Hübnera**

ok. 1750 r., pol., 8°, 410 k., 719/I.

W zbiorze różnych odpisów, wyciągów itp. znajdują się m.i.: k. 172—173 i 175: „Ekscerpt ciekawy z księgi geo-

graficznej Jana Hübnera. Z tom[uj] 4, księgi 9 o Azji, z artyk. 5, o państwie chińskim, pag. 193". Jest to notatka o sporze między jezuitami i dominikanami w Chinach na początku XVIII w.; k. 173: notatka o rządach jezuitów w Paragwaju i eksploatacji tamtejszej ludności. Obie notatki pochodzą ze znanego, niejednokrotnie przedrukowywanego i tłumaczonego podręcznika geografii. Jak wynika z porównania z oryginałem dzieła Hübnera, notatki są swobodnym tłumaczeniem i streszczeniem odpowiednich partii książki *Johann Hübners Allgemeine Geographie aller vier Weltteile...* W wydaniu drezdeńskim tego dzieła z r. 1773 notatka o Chinach znajduje się w t. 2, s. 752—753, zaś notatka o Paragwaju w tymże tomie na s. 1059—1060.

21. Podręcznik geografii

1751 r., pol., 16°, 668 s., 5289/I.

„Dzieło publicznej zabawy, geografiją dostateczną i wymianę monarchów statuumque królestw należyta jasne zawierające, ku pomnożeniu osobliwie politycznej edukacji urodzonej młodzi i wystawiona pracą J. Księży Scholarum Piarum Prowincji Litewskiej, roku... 1751". Obszerny podręcznik ułożony w formie pytań i odpowiedzi. W każdym rozdziale, po wyczerpaniu materiału geograficznego, następuje mniej dokładna część historyczna.

22. Podręcznik geografii

po 1750 r., franc., 8°, 388 s., Pawlik. 51.

Zbiór wiadomości do nauki geografii, niegdyś własność księdza Franciszka Chamant, emigranta francuskiego z okresu Rewolucji Francuskiej i założyciela konwiktu wychowawczego dla młodzieży we Lwowie. Podręcznik używany przezeń do wykładów. Zawiera: s. 1—24: „Explication de la mappemonde”; s. 25—291: „Abrégé de géographie”; s. 297—387: „Géographie 1 cayer [!]”. Zob. też poz. 23, 24, 25 i 26 teje proveniencji.

23. Podręcznik geografii

po 1750 r., franc., 8°, 224 s., Pawlik. 52.

Zbiór wiadomości do nauki geografii, historii i literatury francuskiej. Wśród nich na s. 1—41: „Espagne”. Proweniencja jak poz. 22.

24. Podręcznik geografii

po 1750 r., franc., 8°, 274 s., Pawlik. 53.

Zbiór wiadomości do nauki geografii. Zawiera: s. 3—17: „Espagne”; s. 18—20: „Du Portugal”; s. 21—39: „De la France”; s. 40—115: „De l'Italie”; s. 116—168: „De l'Angleterre”; s. 168—177: „Catalogue des villes selon les provinces ou elles sont situées”; s. 178—221: „Description de quelques endroits de la Palestine, suivant les meilleurs auteurs et les voyageurs les plus dignes de foi”; s. 221—266: „Autre description de Jerusalem et de ses environs mise en meilleur ordre”. Proweniencja jak poz. 22.

25. Podręcznik geografii

po 1750 r., franc., 8°, 616 s. w 7 zeszytach, Pawlik. 57.

Zbiór wiadomości do nauki różnych przedmiotów. W zeszytcie 3, s. 101—152: urywek wykładów geografii fizycznej; w zeszytcie 8, s. 431—568: „Cosmographie”, wykłady geografii astronomicznej. Proweniencja jak poz. 22.

26. Podręcznik geografii

po 1750 r., franc., 8°, 668 s., Pawlik. 166.

Wypisy z rozmaitych dzieł treści geograficznej, historycznej, słowników, encyklopedyj itp. oraz notatki do wykładów [ks. Chamanta]. Liczne przekreślenia. Proweniencja jak poz. 22.

27. Guillaume Nicolas Delahaye: Podręcznik geografii astronomicznej

1754 r., franc., 8°, 158 s., 5645/I.

„Traité de la sphère pour servir d'introduction à la géographie, dicté par M. Haye [Guillaume Nicolas Delahaye]

au comte Joseph de Mniszech en 1754". Skrypt do nauczania geograffi ułożony w formie pytań i odpowiedzi. Zob. też poz. 28, będącą drugą kopią podręcznika.

28. Guillaume Nicolas Delahaye: Podręcznik geografii astronomicznej

ok. 1754 r., franc., 8°, 110 s., 9519/I.

„Traité de la sphère pour servir d'introduction à la géographie". Obok podpis: „Joseph comte de Mniszech S.S." Skrypt do nauczania geografii. Zob. poz. 27.

29. Kazimierz Gorączko: Opisy dróg do skarbów w Tatrach 1758 r., pol., 16°, 39 s., Pawlik. 37, (Mikr. 21055).

„Krótkie opisanie Tatr". Na grzbiecie XVIII-wiecznej oprawy: „Opis Tatrów". Na końcu rękopisu tą samą ręką: „Anno D[omi]ni 1758, die 19 Aug[usti] Casimirus Gorączko scripsit, civis mysl[enicensis]". Treść nie odpowiada tytułowi. Nie jest to opis Tatr, lecz opisy dróg, tak po stronie polskiej, jak i ówczesnej węgierskiej, wiodących do ukrytych w Tatrach legendarnych skarbów oraz do naturalnych (według ówczesnych wierzeń) złóż złota w skałach i korytach potoków. Rzecz stanowi przyczynek do krajoznawstwa Tatr. Pisał o nim krótko Julian Krzyżanowski: *Na szlakach tatrzańskich poszukiwaczy skarbów*, Wierchy 12, 1934, s. 81.

30. Jan Innocenty Petrycy: O wodach mineralnych w Drużbakach Górnych i Łackowej

1762 r., pol., 8°, 266 s., Pawlik. 164.

Zespół złożony z kilku zeszytów, zawiera m.i.: s. 37—69: „Relacja o wodach mineralnych w Drużbaku i w Łackowej przez Jana Innocentego Petrycego, sławnego doktora roku p. 1635 dnia 20 lipca uczyniona, drukiem zaś Piotrkowicza [! winno być Piotrowczyka], typografa krakowskiego tego samego roku na widok z cieniów drukarskich wystawiona, a po wyginionych egzemplarzach, przez pewnego w drużbackiej kąpieli bawiącego się pacjenta

z powierzonego sobie manuskryptu z Kolegium Podolnieckiego Scholarum Piarum dla swojej i drugich wygody przepisana roku 1762-go, dnia 28 maja”. Odpis z odpisu, wykazujący pewne odmiany tekstu (nieznaczące skróty) w porównaniu z wydanym drukiem dziełkiem J. I. Petrycego: *O wodach w Drużbaku i Łęckowej...* [Kraków 1635]. Zob. Estreicher, t. 24, s. 210. Rozprawa Petrycego dotyczy leczniczego znaczenia wód mineralnych w Drużbakach Górnych oraz sąsiadującej z nimi wsi Łęckowa na Spiszu, niegdyś polskim. Praca ta porusza w jednym rozdziale geograficzne rozmieszczenie źródeł leczniczych w Karpatach.

31. Podręcznik szkolny geografii

ok. 1764 r., pol., 8°, 408 i 576 s., 5842/I.

Zespół zapisek i wypisów: I. Zapiski retoryczne; II. „Krótkie zebranie geografii”; III. „Krótkie zebranie historii świętej...”. Część II (s. 1—320) stanowi podręcznik ułożony w formie pytań i odpowiedzi. Nieuporządkowany należyście, niektóre tytuły rozdziałów powtarzają się.

32. Barnaba Zawisza: Podróż do Szwajcarii i Francji

1769 r., franc., 4°, 122 s., 6254/II, (Mikr. 8022).

Barnaba Zawisza [Czarny]: „Rélation d'un voyage fait dans le mois d'août 1769 dans la Suisse, aux cantons de Zürich, de Schwitz [!], d'Uri, de Lucerne, d'Unterwald et aux glacières du canton de Berne, de Genève et de France”. Opisy podróży po wymienionych kantonach Szwajcarii oraz po sąsiadującym francuskim Delfinacie.

33. Ignacy Maksymilian Grössel: Podręcznik matematyki i geografii

1770 r., franc., 8°, 322 s. i 35 tablic, 9522/I.

„Élémén[t]s de géométrie, trigonométrie, ciclométrie, stereométrie, mécanique et géographie écrit et fait par Ignace Maximilien Grössel. Bruxelles, le 10-me jour de

juin 1770". Podręcznik geometrii i trygonometrii, uwzględniający również pomiary i budownictwo wojskowe. Zawiera też rozprawę o fabryce prochu strzelniczego. Rozdział poświęcony geografii jest krótki (s. 185—207) i bez większego znaczenia. Zawiera 6 map rękopiśmiennych (tabl. 22—27) przerysowanych ze współczesnych atlasów.

34. Giulio Ruggieri: Relacja z Polski

po 1770 r., włoski, 4°, 80 s., 12897/II.

„Relatione di Polonia [del] abb[ate Giulio] Rugg[ieri] 1568". Kopia z XVIII w. wszechstronnej relacji nuncjusza apostolskiego w Polsce w czasach Zygmunta Augusta. Autor porusza zagadnienia polityczne, ustrojowe, społeczne, gospodarcze, religijne, militarne, daje też opis geograficzny kraju. Tłumaczenie polskie relacji druk. w dziele E. Rykaczewskiego: *Relacje nuncjuszów apostolskich i innych osób o Polsce od roku 1548 do 1690*, Paryż 1864, t. 1, s. 165—216. Zob. też poz. 106.

35. Notatki historyczne i geograficzne

po 1770 r., pol., 16°, 344 s., 5373/I.

W rękopisie z przeważnie historycznymi notami, dotyczącymi zwłaszcza Rzymu i papieżstwa, rozrzucone są wiadomości geograficzne dotyczące różnych krajów (statystyczne, demograficzne, gospodarcze).

36. Opis Polski

1772 r., pol., 4°, 427 s., 573/II, (Mikr. 7717).

„Collectaneorum tom czwarty, albo zbiór pism różnych zebrany staraniem i pilnością Ewarysta Andrzeja Kuropatnickiego, kasztelana bełzkiego... zaczęty dnia 23 maja 1772 roku...”. S. 238—240: „Punkt z geografii, wydanej od Fryderyka Wilhelma Gerlach, historii, geografii i filozofii nauczyciela w Akademii Cesarsko-Królewskiej wi[e]deńskiej, wydrukowanej w Wiedniu 1772, na polski język przetłumaczony przez JW Kuropatnicką, kasztela-

nową betzką, die 17 decembris 1772” — tłumaczenie fragmentu dotyczącego Polski w książce Fr. Wilh. Gerlacha: *Kleine Erdbeschreibung*, Wien 1772, s. 528—532. Mąż tłumaczki był autorem *Geografii albo dokładnego opisanja królestw Galicji i Lodomerii...* (Przemysł 1786).

37. Ignacy Darzlik: Opis starostwa nowotarskiego

1775 r., niem., f^o, 80 s., 9678/III.

Dokumenty odnoszące się do Nowego Targu i starostwa nowotarskiego. S. 1—29: „Beschreibung sammentlich ob dieser Kaiser-Königl. Kameralherrschaft Neumarck befindlichen Waldungen, mit ihrer Grösse, Holz, Wuchs, Angränzung, dann durch-oder nähe an denenselben fließenden Flüssen nach der herrschaftlichen Abtheilung in 4 Schüssel...” Na s. 1 u góry dopisek ołówkiem, zrobiony zapewne ok. 1894 r. przez Aleksandra Czołowskiego, z którego zbiorów dokument pochodzi: „Opis lasów starostwa nowotarskiego 1775. Ważny do sprawy Morskiego Oka”. Tłumaczenie polskie dokumentu wraz z komentarzami Zofii i Stefana Zwolińskich w: *Pasterstwo Tatr Polskich*, t. 4, Warszawa 1962, s. 81—93. Według nich opisu tego dokonał Darzlik, nadleśniczy prefektury kameralnej w Nowym Targu.

38. Skorowidz do mapy Galicji Józefa Liesganiga

1775 r., niem., f^o, 148 s., 12347/III.

„Index alphabeticum zur grossen Galizischen Land-Karte” [tytuł na grzbiecie oprawy]. Skorowidz miejscowości do pierwszej dokładnej mapy Galicji z 1775 r., w podziałce 1 : 72 000 (79 sekcji), przed jej poprawieniem i pomniejszeniem. Rubryki indeksu: „Kreise, Pag[inae] des Gütsbuchs, Ortschaften, Section, Litterae”. Rękopiśmiena mapa Galicji, do której indeks należy, znajduje się w zbiorach kartograficznych Biblioteki Ossolineum, sygn. 189/B/IV. Mapa Galicji Liesganiga wraz z indeksem nie została wydana w pierwotnej postaci. Opublikowano ją

w podziałce 1 : 144 000 dopiero w roku 1790 (42 sekcje). Skorowidz do niej ukazał się nieco później pt.: *Index locorum omnium Galiciae, Lodomeriae atque... Bukowine...*, Leopoli 1794. Zobacz: J. Paldus: *Die Einverleibung Galiziens und der Bukowina in die Österreichische Monarchie im Jahre 1772 und die Landesaufnahme durch den k.k. Generalquartiermeisterstab 1775—83*, Mitt. d. Geogr. Ges. 59, Wien 1916, s. 428 nn; B. Olszewicz: *Polska kartografia wojskowa (Zarys historyczny)*, Warszawa 1921, s. 54 nn.; tegoż: *Kartografia polska XVIII w.*, Lwów 1932, s. 53.

39. Podróż do Włoch

1779 r., franc., 8°, 47 k., 1934/I, (Mikr. 11797).

Dziennik podróży od 10.VIII. do 4.XI.1779. Nieznany autor zwiedził Neapol i okolice (obserwował wybuch Wezuwiusza), Rzym i Florencję. Rękopis zawiera wiele błędów ortograficznych.

40. Franciszek Siarczyński: Materiały geograficzne

ok. 1782—1829 r., pol., format różny, 396 s., 496/II, (Mikr. 7708).

Wśród zbioru notatek i wypisów pisanych ręką Siarczyńskiego, przeważają materiały geograficzne. S. 1—54: „Chronografia albo dziejopis żywiecki, w którym roczne dzieje spraw przeszłych, starodawnych miasta Żywca i pobliskich jego miejsc znajdują się. A ten jest z różnych autorów, pism i wiadomości zebrany i wypisany, a w żywą i trwałą pamięć miastu Żywieckiemu, jako ojczyźnie swojej miłej ofiarowany roku 1704 przez sławnego Andrzeja Komonieckiego, wójta natenczas żywieckiego”. Na końcu: „Wypisano dnia 1 maja 1827 r.” Jest to częściowo odpis, częściowo tylko wyciąg z dzieła Komonieckiego, zawierającego również geograficzny opis Żywieczonej. Dzieło Komonieckiego zostało opublikowane dwukrotnie: *Chronografia albo dziejopis żywiecki... Do*

druku podany przez [Emanuela] Jana Radwańskiego, Kraków 1866. Po raz drugi dzieło ukazało się pt.: *Andrzeja Komoniewskiego Dziejopis żywiecki. Wydał i wstępem opatrzył Stanisław Szczotka*, Żywiec, 1937; s. 66—68: „Wypis geograficzny z Nestora co do Rusi podług Schläzera, później od jakiego pismaka w wieku XIV-m wsuniony”. Wyszczególnienie miast z bardzo krótkimi uwagami Siarczyńskiego; s. 73: „Rzut oka statystyczny na stan Europy narodów, jej wielkość i różność języków”. Krótka notatka o powierzchni kontynentu oraz liczbie jego ludności z rozbiorem na grupy językowe; s. 78: „Dawne pomysły kanałów rzecznych łączących wschód z zachodem” — dotyczy planów budowy kanałów w Polsce; s. 106: „Stan Galicji wschodniej podzielony na 12 cyrkułów” — statystyka ludnościowa; s. 161—165: „O dziele wychodzącym w Wiedniu z napisem: *Neueter Conversations-Lexicon, oder Allgemeine deutsche Real-Encyklopedie...*”, recenzja geograficznej strony słownika; s. 245—255: „Skąd nazwa Czerwonej Rusi?” — rozprawka o charakterze geograficzno-historycznym; s. 326: „Progi na rzece Dnieprze” — nazwy trzynastu porohów; s. 388: „O ludach Sławiańskich” — wyliczenie ludów.

41. **Maciej Dulski: Opis Turcji**

1783 r., pol. i franc., 8°, 116 s., 9504/I.

„Voyage et observations sur l'Empire Ottomane faite par M. Dulski à Constantinople 1783 in iunio, iulio et augusto”. Na grzbiecie: „Jakub Dulski. Podróż do Turcji 1783 r.” Opis Turcji i jej mieszkańców. Tytuły rozdziałów: „O skarbie, O rządzie państwem, O dworze cesarza, Dwór wezyra, Obyczaje Turków, Obrzędy pogrzebowe, O duchowieństwie tureckim, O religii”. Według *Indeksu do inwentarza rękopisów Bibl. Zakł. Nar. im. Ossolińskich J. Turskiej*, Wrocław 1962, s. 65 i 160, autorem rękopisu jest Maciej (nie Jakub) Dulski, syn Jakuba i Anieli Mioduszewskiej, dworzanin królewski.

42. **Stanisław Poniatowski: Podróż po Niemczech, Austrii, Czechach i Śląsku**

1784 r., pol., 8°, 292 s., 1808/I, (Mikr. 11 826).

„Diariusz podróży w roku 1784 na dniu 11 maja w kraje niemieckie przedsięwziętej”. Opis podróży Stanisława ks. Poniatowskiego, bratanek króla Stanisława Augusta, trwającej trzy miesiące, od maja do sierpnia 1784 r. Autor diariusza zwiedził Niemcy południowe, Austrię, Czechy i Śląsk. Miał wstęp do licznych dworów, pałaców, zamków, zbiorów, — interesowało go jednak coś innego. Całą uwagę poświęcił sprawom ekonomicznym i społecznym. Zwiedzał kopalnie rud i kruszców, huty i fabryki metalurgiczne. Interesował się gospodarstwami rolnymi i hodowlanymi, rodzajami upraw i wysokością plonów. Kontaktował się z fabrykantami, ekonomistami i uczonymi. Szczególną uwagę zwrócił na sprawę czynszowania włościan. Cały czas myślał o przeniesieniu widzianych za granicą sposobów produkcji i form pracy na grunt polski. Na końcu diariusza znajduje się alfabetyczny indeks poruszonych zagadnień, nazwisk i miejscowości. Zobacz literacko ujętą monografię Stanisława Poniatowskiego pióra Mariana Brandysa: *Nieznany książę Poniatowski*, Warszawa 1960, gdzie na s. 83—116 mowa o wymienionym tu pamiętniku podróży.

43. **Podróż do Włoch**

1785—1786 r., franc., 8°, 107 s., 4443/I, (Mikr. 11 969).

„Mon voyage en Italie. Second livret 1785 et [17]86”. Opis podróży anonimowej autorki na trasie: Pontafel — Wenecja — Weron — Modena — Bolonia — Rimini — Ankona — Voligno — Rzym, gdzie opis urywa się. Są tu wzmianki o Polakach, o kościele polskim w Rzymie. Części pierwszej nie ma w zbiorach.

44. **Józef Maksymilian Ossoliński: Podróże po Niemczech**

ok. 1785—1792 r., pol. i franc., 4°, 120 k., 798/I, (Mikr. 8691).

„Podróże po Niemczech. Z manuskryptów Ossolińskie-

go". K. 1—12: „Przedmowa Józefa hr. Ossolińskiego do dziejów podróży, które wydać miał”; k. 14—111 i 120: chaotyczne notatki z podróży (prawdopodobnie z lat 1785—1792) na szlaku: Wiedeń — Czeskie Budziejowice — Časlav — Praga — Litomierzyce — Drezno — Lipsk, oraz: Wiedeń — Linz — Pasawa — Ratyżbona — Norymberga — Würzburg — Frankfurt n. Menem — Darmstadt — Wormacja — Mannheim — Stuttgart — Ulm — Augsburg — Monachium — Linz. Zob. T. Modelski: *Ossolineum i czeskie Muzeum Narodowe (Pierwsze związki i zawiązki)*, Roczn. Zakł. Nar. im. Ossolińskich, t. 4, 1953, s. 200.

45. Notatki geograficzne

1786 r., pol., 16°, 77 k., 3516/I, (Mikr. 11 915).

W zbiorze notat z różnych autorów z 1786 roku znajdują się na k. 18—33 chaotycznie dokonane, bez większego znaczenia opisy poszczególnych województw, ziem i powiatów Korony i Litwy. Robione na podstawie *Kroniki Gwagnina*, a zapewne i innych opisów Rzeczypospolitej; k. 34—49 zawierają również nie oryginalne opisy krajów Europy, Afryki i Azji.

46. Franciszek Siarczyński: Materiały geograficzne

ok. 1787—1829 r., pol., f°, 786 s., 500/III, (Mikr. 25 234).

Wśród różnych materiałów geograficznych i historycznych przeważają materiały opracowane lub tylko zebrane przez Siarczyńskiego do jego słownika geograficznego Polski. Niektóre z nich stanowią wykończone całości, inne są tylko luźnymi notatkami. S. 173—176: notatki statystyczne; s. 203—244: „Ziemia Chełmska” — słownik miejscowości; s. 247—430: „Województwo Wołyńskie” — słownik miejscowości; s. 431—434: „Wypis kart geograficznych kraju polskiego u mnie znajdujących się”. Pisany i podpisany przez Antoniego Stadnickiego. Zawiera opis jedenastu cenniejszych map z XVI i XVII w. oraz

wzmianki o szeregu innych map i atlasów. Także wyszczególnienie licznych rycin związanych z dziejami Polski. Wykaz zapewne sporządzony na prośbę Siarczyńskiego; s. 439: „W Księstwie Siewierskim” — wykaz miejscowości; s. 440: „W Województwie Lubelskim” — wykaz miejscowości; s. 455—458: „Miejsca litewskie wzmiankowane w dziejach polskich”; s. 459—462: „Miejsca zagraniczne”; s. 463—466: „Miejsca zagraniczne w polskich dziejach wzmiankowane”. Trzy ostatnie „Miejsca” to wykazy miejscowości z opisami nieco obszerniejszymi; s. 467—470: list „Do autora Dykcjonarza Geograficznego w Warszawie w Collegium s. Piarum” z 17.I.1784, zawierający opis majątku Merecz. Podpisany nieczytelnie; s. 93—110, 169—172, 435, 441—454, 471—654, 657—706, 713—754, 763—770 są zapisane różnymi luźnymi zapiskami geograficznymi, dotyczącymi również i obcych krajów, oraz częściowo luźnymi drukami z wykazami miejscowości.

47. **Franciszek Siarczyński: Materiały geograficzne**

ok. 1787—1829 r., pol., f°, 362 k., 501/III.

Zespół materiałów geograficznych opracowywanych, lub tylko zebranych przez Siarczyńskiego do jego prac, zawiera: k. 20—23: *Parafia miasta Karczew*, druk, brak zakończenia; k. 26—28: *Opisanie miasta Sandomierza* — druk; k. 221: *Trakty pocztowe w Koronie i w Wielkim Księstwie Litewskim*, druk; k. 302: mapa rękopiśmienna dekanatu leżajskiego z 1802 r., częściowo kolorowana, w podziałce ok. 1 : 140 000, format 37×45,7 cm., mapa prymitywna, robi wrażenie nie dokończonej, prawdopodobnie rysowana ręką Siarczyńskiego; k. 303: plan Krakowa z Kazimierzem, bez tytułu, miedzioryt, format 17,5×27 cm; k. 304: „mapa” Małopolski z „planem” Zamościa, a właściwie rycina przedstawiająca walkę prowadzoną przez inne szkoły z Akademią Zamojską. Wykonana przez Jana Kantego Siarczyńskiego (1660—1740). Miedzioryt, 17,5×27 cm. Rycina była dołączana do bro-

szur polemicznych wydanych w r. 1760 i 1761 (Estreicher, t. 21, s. 342 i Olszewicz: *Kartografia polska XVIII w.* poz. 133); k. 305: mapa rękopiśmienna b. hrabstwa Biała Podlaska z podziałem na gromady, podziałka 1 : 160 000, 35,5×33,3 cm; k. 306—307: tekst do tej mapy: „Opisanie miejsc na mapie wyrażonych”; k. 320—329: *Relacja niezawodna...* zawierająca uwagi i projekty dotyczące rzek i kanałów w Polsce. Na końcu podpisany Andrzej Komar, starosta szołomecki, druk. z kon. XVIII w.; k. 213, 216—217, 220, 236, 298—301 i 308: wypełnione arkusze drukow. ankiety pt.: *Żądania autora dykcjonarza geograficznego*, który Siarczyński rozsyłał na prowincję dla zasięgnięcia informacji do słownika geograficznego Polski; k. 314—315: „Wyciągnięcie wielości dymów w prowincjach Wielkopolskiej i Małopolskiej... 1789”; k. 316: „Taryfa dymów powiatu grodzieńskiego”; k. 1—19, 29—30, 33—82, 94—158, 167, 205—212, 214—215, 222—223, 229—235, 237—239, 244—293, 296—297 i 339—362: różne notatki i wypisy geograficzne, przeważnie brudnopisy wykazów i opisów miejscowości do słownika geograficznego.

48. **Franciszek Siarczyński: Słownik Geograficzny Polski**

ok. 1787—1829 r., pol., 4°, 475 s., 441 s. i 528 k., 497/III, 498/III i 499/III.

Słownik miejscowości w Polsce przedrozbiorowej z zaznaczeniem ich przynależności administracyjnej. Są to brudnopisy dwóch tomów dzieła. Tom 1 (rkps. 497) zawiera miejscowości na litery B—D oraz G—N, tom 2 (rkps. 498) — na litery A, E, F oraz O—Z. W obu tomach liczne karty nie zapisane. Rkps. 499 stanowi czystopis dzieła, obejmujący jednak tylko litery A—O. Opisy bardzo krótkie: podany jest rodzaj własności (prywatna, duchowna, królewska), ilość dymów i przydział administracyjny.

49. **Podróż do Włoch**

1788 r., pol., 8°, 856 s., Pawlik. 257.

W zbiorze różnych odpisów, aktów, pism itp. znajduje się na s. 687—718: „Diariusz wojażu JW Pani a die 19 octobris 1788 anno”. Podróż nieznaney osoby przez Ratyzbone, Monachium, Innsbruck, Trydent, Werone, Bolonię do Rzymu, a następnie do Neapolu. Kilkumiesięczny pobyt w Rzymie i dokładny opis miasta.

50. **Adam Naruszewicz: Dziennik podróży na Ukrainę**

po 1788 r., pol., f°, 52 s., 5834/III, (Mikr. 5142).

„Adam Naruszewicz: Fragmenty dziennika podróży Króla Stanisława Augusta na Ukrainę w 1787 r.” Autograf. Składa się z następujących części: s 1—32: „Ułomek historii polskiej, z kancelarii Adama Naruszewicza, biskupa” — zawiera historyczno-geograficzny opis Ukrainy. Brak początku i zakończenia. Stanowi fragment dzieła Naruszewicza pt.: *Dziennik podróży Króla Jegomości Stanisława Augusta na Ukrainę i do Ziem Koronnych roku 1787, dnia 23 lutego rozpoczęty, a dnia 22 lipca zakończony*, Warszawa 1788, s. 235—253 (Estreicher, t. 23, s. 46); s. 33—44: „Dziennika podróży J.K.Mci na Ukrainę część III. Jazda do Krakowa” — opis części podróży po opuszczeniu Kaniowa. Są tu również opisy historyczno-krajoznawcze. W dziele Naruszewicza: *Diariusz podróży Stanisława Augusta Króla na Ukrainę w r. 1787*, Warszawa 1805, na s. 292—297 znajduje się ten tekst, lecz nie w całości. W druku opuszczone zostały właśnie opisy historyczno-krajoznawcze.

51. **Opis drogi z Petersburga na południe Rosji**

ok. 1790 r., pol., 4°, 90 k., 12 356/I.

„Podróż Imperatorowej Imości w południowy kraj Rosji uprojektowana na rok 1787. Drukowano przy wyższej szkole (Akademii) 1786 roku”. Tłumaczenie książki rosyjskiej: *Putešestvie jeja imperatorskogo veličestva v połudennyj kraj Rosii predprijemlemoje v 1787 godu*, Sankt

Peter'burg 1786. Zawiera geograficzne i historyczne opisy kilkudziesięciu miast i miasteczek leżących na szlaku projektowanej podróży cesarskiej Katarzyny. Podróż z Petersburga miała przebiegać przez Smoleńsk, Czernihów, Kijów, Cherson, Sewastopol, Kercz, Taganrog, Charków, Kursk, Orzeł, Moskwę, Nowogród do Petersburga. Na końcu pracy znajduje się wykaz przeszło 200 stacyj z podaniem odległości w wiorstach.

52. Spis planów i widoków miast polskich

1793 r., pol., f°, 83 k., 1094/I.

Zbiorek złożony z pracy ikonograficzno-kartograficznej i numizmatycznej. K. 1—32 (poza licznymi tu kartami nie zapisanymi): „Widoki i plany miast polskich porządkiem alfabety spisane w r. 1793”. Wykaz ułożony alfabetycznie obejmuje 49 planów i widoków z podaniem formatu i autora, względnie sztycharza. Nie są to oryginalne tytuły, lecz zwięzłe opisy.

53. Spis dróg pocztowych w Polsce XVIII w.

przed 1795 r., pol., 4°, 136 k., 1074/II, (Mikr. 7721).

Zbiór różnych pism, listów i odpisów. K. 25—27: „Trakt poczt różnych” — wykaz 20 głównych i drugorzędnych dróg pocztowych w granicach Polski przedrozbiorowej. Podaje stacje początkowe, pośrednie i końcowe oraz odległości między nimi w milach.

54. Podróże po Europie Józefa i Petroneli Wodzickich

1794—1823 r., pol. i franc., 4 wol. różnego formatu, 58, 136, 482 i 252 s., 6636/I.

Zeszyt 1: „Journal de mon voyage fait en 1794, les derniers jours du février. Varsovie [!] J. W.” — podróż do Berlina trasą: Warszawa — Sochaczew — Brześć Kujawski — Bydgoszcz — Piła — Drezdenko — Gorzów — Kostrzyń — Berlin. Zeszyt 2: „Le détail du voyage de Francfort, le 29 du juin [powyższy tytuł przekreślono i dopisano:] Journal de Joseph Wodzicki” — podróż do Austrii i Niemiec na szlaku: Wiedeń — Pasawa — Ratyz-

bona — Norymberga — Würzburg — Frankfurt n. Menem — Mannheim — Heidelberg — Ludwigsburg — Augsburg — Monachium — Braunau — Linz — Wiedeń. Zeszyt 3: s. 1—416: „Journal de notre voyage en 1811—1812” — podróż na trasie: Kraków — Brno — Praga — Drezno — Lipsk — Weimar — Erfurt — Gotha — Kassel — Frankfurt n. Menem — Moguncja — Mannheim — Strasbourg — Nancy — Paryż — Fontainebleau — Dijon — Lyon — Valence — Nîmes — Montpellier — Cette — Awinion — Grenobla — Genewa — Lozanna — Bern — Zurych — Konstancja — Augsburg — Monachium — Salzburg — Linz — Wiedeń; s. 417—482: [Dziennik podróży w r. 1823 z Krakowa przez Śląsk do Berlina i Rostoku]. Zeszyt 4: „Recueil de mes observations pendant notre voyage de 1811 et 1812” — opis tej samej podróży, o której mowa w zeszycie trzecim. Na końcu podpis żony Józefa Wodzickiego: „Petronilla comtesse Wodzicka, née princesse Jabłonowska”. Wiele miejsca zajmują sprawy osobiste Wodzickich.

55. **Girolamo Lippomano: Relacja z poselstwa do Polski**
ok. 1800 r., włoski, 4°, 132 k., 9799/II, (Mikr. 8105).
Zbiór różnych odpisów dotyczących Polski. Na ostatniej karcie autograf Józefa Maksymiliana Ossolińskiego: „Przepisano z Biblioteki Cesarskiej — Ossoliński”. K. 1—75: „Relatione del clarissimo M[on]s[ignore] Girolamo Lippomano nel ritorno di Polonia fatta all’Ecc[ellentis]simo Senato Venet[ia]no l’anno 1575”. Zob. poz. 4.
56. **Podróż do Turcji Karola Boscampa. — Notatka Jana Potockiego o słoweńskiej ludności Friulu**
ok. 1800 r., franc., 4°, 906 s., 782/II.
W zbiorze różnych pism, wypisów itp. znajduje się: s. 855—897: „Journal de voyage de Turquie de Mr de Boscamp Lasopolski, internonce extraordinaire et ministre plénipotentiaire du Roi et de la République de Pologne à le Porte Ottomane, chambellan et conseiller

intime de Sa Majesté, chevalier de St Stanislas à commencer du jour de son arrivée à Dluzek près de Kamieniec en Podolie”.

S. 903—906: „Notice sur les Resianiens” (słoweńska ludność Friulu). Podpisane: „Jean Potocki”, autograf.

57. **Andrzej Taranowski: Podróż do Stambułu i Astrachania** po 1800 r., pol., f°, 32 k., 2407/III.

W zbiorze kopii różnych pism i listów polskich z XVI w. znajduje się m.in.: k. 26—32: „Krótkie wypisanie drogi z Polski do Konstantynopola, a stamtąd zaś do Astrachania, zamku moskiewskiego, który leży na wschód słońca ku granicom perskim. Przy tym jako wojsko tureckie, które jeździło pod Astrachań roku 1569 zginęło. K temu sprawa tureckiego i tatarskiego wojska w ciągnienu. To wszystko przez pana Jędrzeja Taranowskiego, komornika Króla Jegomości, który tam wszędy zjeździł od Jego Królewskiej Mości posłany będąc, wypisano”. Druk. przez J. I. Kraszewskiego w wyd. K. J. Turowskiego pt.: *Podróże i poselstwa polskie do Turcji...*, Kraków 1860, s. 41—63. Inne odpisy tego tekstu podaje E. Maliszewski: *Bibliografia pamiętników polskich i Polski dotyczących*, Warszawa 1928, s. 22—23.

58. **Girolamo Lippomano: Relacja z poselstwa do Polski** po 1800 r., włoski, 4°, 158 k., 921/II, (Mikr. 7720).

W zbiorze różnych listów i odpisów znajduje się na k. 84—112: „Relatione del clarissimo Mons[ignore] Girolamo Lippomano nel ritorno di Polonia fatta all' Eccellentissimo senato Venetiano l'anno 1575”. Brak zakończenia. Zob. poz. 4.

59. **Girolamo Lippomano: Relacja z poselstwa do Polski** po 1800 r., włoski, 4°, 122 k., 9795/II.

W zbiorze różnych odpisów znajduje się na k. 114—122 fragment początkowy „Relatione del clariss[im]o M[on-signore] Girolamo Lippomano nel ritorno di Polonia fatta

all'Ecc[ellentissi]mo Senato Venetiano l'anno 1575". Zob. poz. 4.

60. **Podróże Beaujeu po Polsce, Niemczech i Węgrzech**

po 1800 r., franc., 4°, 496 k., 4561/II.

„Mémoire du chevalier de Beaujeu contenant ses divers voyages tant en Pologne, en Allemagne qu'en Hongrie avec des relations particulières des affaires de ces pays-là depuis l'année 1679. À Amsterdam, chez Duvillard et Changuion 1722". Odpis wydania książki z 1722 r., którego nie znają Estreicher i Finkel, wymieniają tylko pierwsze wydanie tego dzieła z 1698 r. i następne z 1700 r.

61. **Rulhière: Podręcznik geografii**

po 1800 r., franc., 8°, 6 wol., 6187/I.

Oddzielny wolumen (150 s.) stanowi podręcznik geografii w formie pytań i odpowiedzi: „Abregé de géographie de Mr Rulhière". Tekst niekompletny, brak kilkunastu kart. Tytuł i nazwisko wytłoczone na grzbiecie.

62. **Wyciągi z historii kolonizacji G. T. Raynala**

po 1800 r., franc., 16°, 250 s., Pawlik. 70.

Wyciągi z różnych dzieł francuskich, m.in.: s. 111—202: „Extraits de l'histoire du commerce et des établissem[en]ts des européens dans les deux Indes"; s. 223—238: „Tableau de l'Indostan"; s. 239—248: „Description de Madagascar". Chaotycznie robione wypisy z dzieła G. T. Raynala: *Histoire philosophique et politique des établissements et du commerce des Européens dans les Deux-Indes*, Amsterdam 1771.

63. **Jan Bogusz: Podróże po Śląsku, Czechach, Austrii i Niemczech**

1805—1808 r., pol., 4°, 87 k., 4551/II.

„Dziennik podróży roku 1805, 1806 i 1808 Jana Bogusza". Całość składa się z trzech oddzielnych opisów. K. 1—27: podróż w 1805 r. w celach leczniczych, ze Żwańczyka na Ukrainie przez Lwów, Kraków i Wrocław do Altwasser (Stary Zdrój, dziś dzielnica Wałbrzycha); k. 28—35: po-

dróż w 1806 r. przez Lwów, Przemyśl i Duklę do Bardyjowa na Słowaczyźnie, również w celach leczniczych; k. 36—87: podróż turystyczna w 1808 r. na trasie: Żwańczyk — Wołoczyska — Lwów — Tarnów — Bochnia — Myślenice — Wadowice — Bielsko — Cieszyn — Ołomuniec — Brno — Wiedeń — Czeskie Budziejowice — Praga — Karlowe Wary — Cheb — Teplice — Drezno — Poczdam — Berlin — Poznań — Warszawa — Lublin — Lwów — Tarnopol — Wołoczyska — Żwańczyk. Autor ogranicza się do opisu większych miast.

64. **Faustyn Ciecierski: Opis Syberii**

1806 r., pol., f^o, 64 i 180 s., 2030/I, (Mikr. 11 846).

„Pamiętnik ks. Ciecierskiego, przeora dominikanów w Wilnie, zesłanego w Sybir r. 1797”. Autor opisał drogę na Syberię i pobyt w okręgu nerczyńskim. Wiele miejsca poświęcił przeżyciom osobistym i swoich współtowarzyszy, jednak nie brak tu wiadomości geograficznych i etnograficznych. Po pobieżnym opisie gubernii irkuckiej następuje szczegółowy obraz okręgu nerczyńskiego (Daurii), tamtejszej ludności, stosunków społeczno-gospodarczych, miast, kopalń, fabryk. Są też wiadomości o nie rosyjskiej ludności Syberii, o Czuwaszach, Buriatach i Tunguzach, szczegóły o ich życiu i obyczajach. Wydane drukiem pt.: *Pamiętnik księdza Ciecierskiego, przeora dominikanów wileńskich, zawierający jego i towarzyszków jego przygody doznane na Sybirze w latach 1797—1801*, (z przedmową Augusta Bielowskiego), Lwów 1865. Bielowski stwierdził, że pamiętnik został napisany w 1806 r. Zob. J. Iwaszkiewicz w *Pol. Sł. Biogr.*, t. 4, Kraków 1937, s. 36—37, oraz M. Janik: *Dzieje Polaków na Syberii*, Kraków 1928. O pamiętniku wspomina E. Maliszewski w *Bibliografii pamiętników polskich*, str. 111, błędnie rozwiązując przy tym imię Ciecierskiego: Dominik.

65. **Jan Henryk Sagatyński: Podróż do Włoch**

1806 r., pol., 8°, 270 s., 6672/I.

„Podróż do Włoch odbyta w roku 1806 przez Sagatyń-

skiego". Autor, poprzednio paź króla Stanisława Augusta, zwiedził i opisał: Triest, Wenecję, Padwę, Ferrarę, Bolonię, Florencję, Pizę, Livorno, Lukkę, Sienę, Rzym, Tivoli, Neapol i w drodze powrotnej Mediolan. Opisy miast i zabytków są szczegółowe, specjalnie wyróżniony został Rzym. Ciekawy jest opis wyjątkowo silnego wybuchu Wezuwiusza w 1794 r., sporządzony na podstawie opowiadań naocznego jakoby świadka.

66. Materiały do statystyki Polski

1807—1819 r., pol. i niem., 8°, 28 k., 9856/I.

Rękopis zawiera m.i.: k. 1—10: „Statistische Tafeln vom Freistaate Krakau für das Jahr 1819”. Podaje dane dotyczące majątków ziemskich, podziału administracyjnego, finansów, kościoła, szkolnictwa, rzemiosła, ludności żydowskiej, milicji porządkowej oraz przebiegu granic Wolnego Miasta Krakowa; k. 11—21: „O statystyce Polski. Krótki rzut wiadomości w r. 1807, (przez Staszica)”. Jest to przepisane dzieło Stanisława Staszica *O statystyce Polski krótki rzut wiadomości...*, Warszawa 1807.

67. Opis okręgu krakowskiego

1809 r., pol., 4°, 7 k., 1063/III, (Mikr. 4771).

„Cyrkuł krakowski. Ułamki statystyczne o cyrkule krakowskim, dawniej część województwa krakowskiego składającym, tudzież o kopalniach i kuźnicach, tak w tymże cyrkule jako i w kieleckim położonych, pisane w r. 1809”. Treść: położenie geograficzne i przyroda okręgu, rolnictwo, przemysł, stosunki ludnościowe, bogactwa kopalne i ich eksploatacja.

68. Demarkacja granicy Ks. Warszawskiego i Galicji w r. 1809—1810

1809—1810 r., pol., f°, 388 k., 517/III, (Mikr. 8679).

Zbiór dokumentów, protokołów, raportów itd. dotyczących wytyczenia granicy między Księstwem Warszawskim

i Austrią po jej klęsce w 1809 r. i zajęciu przez wojska polskie terenów na południe od Krakowa. Dokładne wyszczególnienie u W. Kętrzyńskiego: *Katalog rękopisów Biblioteki Zakładu Nar. im. Ossolińskich*, t. 2, s. 583—587. Interesujące są tu materiały statystyczne i kartograficzne, a mianowicie: k. 7: notatki o liczbie ludności i domów w miastach Podgórz i Wieliczce; k. 171: mapa rękopiśmienna bez tytułu, przedstawiająca tereny na północny-wschód od Wieliczki, sięgające aż do Wisły, częściowo kolorowana, podziałka ok. 1 : 25 000 (24×38 cm). Mapa jest załącznikiem do znajdującego się na k. 170 raportu o biegu strumienia wypływającego w pobliżu Wieliczki, a wpadającego do Wisły. Autorem raportu, a więc niewątpliwie i mapy, był podpisany pod raportem, jako pierwszy z oficerów, „Bogdanowicz, adjut. mjr. artyl.”; k. 181: mapa rękopiśmienna bez tytułu, przedstawiająca granicę wytyczoną między Księstwem Warszawskim i Galicją oraz najbliższą okolicę na przestrzeni od Tyńca przez Gaj i Wieliczkę do Brzegów. Załącznik do znajdującego się obok protokołu komisji granicznej. Częściowo kolorowana, podziałka ok. 1 : 50 000 (53×35 cm). U dołu pod mapą podpis: „Bogdanowicz, adjut. mjr. art.” Zob. też poz. 69.

69. **Demarkacja granicy Ks. Warszawskiego i Galicji w r. 1809—1810**

1809—1810 r., franc., f^o, 12 s. i 2 mapy, 11743/IV.

„Démarcation de l'arrondissement autour de Cracovie sur la rive droite de la Vistule stipulé par la section 4, art. III du traité de Vienne, signé le 14 octobre, ratifié le 20 du même mois 1809”. Oficjalny dokument, ozdobnie oprawiony, podpisany przez komisarzy-plenipotentów: generałów Pelletiera i Różnieckiego ze strony francuskiej i polskiej oraz barona Bauma i marszałka polnego Mayer von Heldensfelda ze strony austriackiej. Do tego dokumentu są dołączone dwie rękopiśmienne mapy naklejone

na płótnie, również przez tychże komisarzy podpisane: „N-ro 1. Plan de l'arrondissement autour de Cracovie sur la rive droite de la Vistule comme il a été projeté d'après la section 4 de l'article III du traité de paix fait à Vienne le 20 octobre [1]809 et d'après le procès verbal du 9 février 1810...” Obok tytułu jest tekst objaśniający. Mapa kolorowana, podziałka ok. 1 : 28 800, orientacja południowa, 94×52,5 cm; „N-ro 2. Dimensuratio geometrica civitatis Wieliczka cum aulis et pagis Dąbrowka et Grabowka cum opido Mierzączka seu Lednica Dolna et pago Lednica Górna”. Mapa kolorowana, podziałka ok. 1 : 7200, 106×61 cm. O demarkacji zob. B. Olszewicz: *Polska kartografia wojskowa...* s. 76 nn. Zob. też poz. 68.

70. **Stanisław Konopka: Podróż po Ks. Warszawskim**

1809—1810 r., pol., 8°, 30 s., 13125/I.

„The history of my journey through the land of Varsovie begin the 1° of December 1809 p. Stanislas Konopka”. Podróż (opisana po polsku) na szlaku: Nowe Miasto n. Pilicą — Sieradz — Kalisz — Kępno — Krzepice — Częstochowa — Czeladź. Autor pobieżnie opisuje miejscowości i ich zagospodarowanie.

71. **Fryderyk Skarbek: Dziennik podróży**

1809—1829 r., pol., 4 zeszyty in 8°, 33, 92, 96 i 89 s., 5527/I.

„Fryderyk Skarbek: Dziennik mojej podróży. I. Polska i Śląsk, II. Śląsk i Saksonia, III. Niemcy i Holandia, IV. Niemcy i Austria...” Autograf. Zeszyt I. S. 1—33: „Dziennik mojej podróży”. W fikcyjnych listach do przyjaciela ujęte tu zostały wrażenia z podróży w r. 1809 na szlaku: Warszawa — Raszyn — Mszczonów — Piotrków — Widawa — Kępno — Oleśnica — Wrocław — Środa Śląska. Autor mówi o wyglądzie przydrożnych wiosek, o zagospodarowaniu zwiedzanych okolic, o różnicy w wyglądzie i zagospodarowaniu wsi w Ks. Warszaw-

skim i na Śląsku, o ludności polskiej na Śląsku. Opis kończy się na Środzie Śląskiej, aczkolwiek autor kontynuuje podróż (do Paryża na studia).

Zeszyt II, s. 1—37: „Podróż do Drezna i okolic” w r. 1822 przez Śląsk. Krótki opis Wrocławia, wzmianki o wsi łuzycyckiej w pobliżu Budziszyna i o pokrewieństwie językowym Łuzyczan. Opis Drezna i kilkudniowej wycieczki do Saskiej Szwajcarii; s. 39—48: „Podróż do wód śląskich i miejsc okolicznych w lecie 1826”. Podróż przez Kalisz, Ostrzeszów, Syców, Wrocław do Kudowy. Autor nie opisał dokładnie podróży, notuje tylko swe wrażenia, które, mimo zwięzłości są interesujące. Z Kudowy udaje się na kilka wycieczek: do Czermony, Dusznik, Łądka oraz do Nachodu, twierdzy Josefov i Pragi w Czechach. Brak zakończenia, na końcu liczne strony nie zapisane, wreszcie trzy rysunki, zapewne Skarbka: dwa to widoki górskie, trzeci przedstawia nieznaną pałac. O pobycie Skarbka na Śląsku zobacz: Fryderyk Skarbek: *Notatki Śląskie*, wydał z autografów Tadeusz Mikulski. Zaranie Śląskie 18, 1947, s. 190—195 (wyciągi z podróży z r. 1809, 1822 i 1826); Fryderyk Skarbek: *Pamiętniki*, Poznań 1878, s. 33—34; Tadeusz Mikulski: *Podobny do Yoryka*, Zeszyty Wrocławskie, 1, 1947, z. 3, s. 63—78; przedruk rozszerzony w książce Mikulskiego: *Spotkania wrocławskie*, Wrocław 1950 (2 wyd. Kraków 1955, s. 57—78, 378—379). Mowa tu o podróży Skarbka z r. 1822 i o jego, osnutej na jej tle, książce: *Podróż bez celu*, Warszawa 1824—1825, 2 tomy; Fryderyk Skarbek: *Damian Ruszczyć. Powieść z czasów Jana III*, Warszawa 1827. Związana jest z podróżą autora z r. 1826.

Zeszyt III, s. 1—96 oraz zeszyt IV, s. 1—55: „Dziennik podróży do Niemiec, Holandii, Francji...” Dłuższa podróż na szlaku: Berlin — Szczecin — Hamburg — Hanower — Bielefeld — północne i południowe Niderlandy (tj. dzisiejsza Belgia) — Paryż — Strasburg — Stuttgart — Augsburg — Monachium — Ratz-

bona — Wiedeń — Kraków. Celem podróży było zwiedzenie i zapoznanie się z więzieniami, zakładami poprawczymi, domami dla ubogich i szpitalami w obcych krajach. Toteż sprawom tym poświęca Skarbek w dzienniku najwięcej miejsca. Równocześnie jednak opisuje miasta i wsie znajdujące się na szlaku, pisze o poziomie zagospodarowania, robi porównania itp. Dokładnie zwiedził Skarbek Niemcy i Niderlandy, Francję zaś i Austrię pobieżnie. W zeszycie IV na ostatnich kartkach znajdują się 22 rysunki. Przedstawiają różne widoki, prawdopodobnie z powyższej podróży. Opis tej samej podróży znajduje się w rkpsie 5529/I (zob. poz. 92), ale w przeciwieństwie do niniejszej redakcji, autor zajmuje się tam przede wszystkim sprawami więziennictwa i dobroczynności. Zeszyt IV. S. 58—70: „Podróż po kraju w zamiarze zwiedzenia więzień w roku 1829”. Dzienniki dwóch kilkudniowych podróży po Kongresówce. W kwietniu zwiedzenie Łukowa, Lublina i Puław, w sierpniu zaś Radomia, Ostrowca, Opatowa, Sandomierza, Kielc, Chęcina, Piotrkowa i Częstochowy. Mimo urzędowego charakteru podróży Skarbek i tu opisuje swe wrażenia podróżne. Brak zakończenia.

72. **Józef Grabowski: Podróż do Włoch**

1810 r., franc., 8°, 65 s., 4199/I.

„Journal de mon voyage en Italie, en Suisse et en Allemagne”. Dziennik podróży odbytej w 1810 r. na szlaku: Mińsk — Magnuszew — Jedlińsk — Kraków — Kalwaria — Biała — Bielsko — Cieszyn — Brno — Wiedeń — Klagenfurt — Pontafel — Pontebba — Mestre — Wenecja — Padwa — Ferrara — Bolonia — Florencja — Piza — Livorno — Siena — Rzym. Autor opisuje zwiedzane miasta i ich zabytki. Tytuł dziennika niezupełnie odpowiada przebytej trasie. Rękopis pochodzi z Archiwum Grabowskich. Zarówno według *Inwentarza rękopisów Biblioteki Zakł. Nar. im. Ossolińskich*, Wrocław 1948, t. 1, s. 214, jak i Edwarda Maliszewskiego: *Bibliografii pa-*

miętników polskich i Polski dotyczących, Warszawa 1928, s. 354, rękopis jest dziełem Józefa Ignacego Grabowskiego, (1791—1881), napoleońskiego oficera sztabowego, członka pruskiej Izby Panów, pamiętnikarza. Zob. A. Skalkowski w *Pol. Sł. Biogr.*, t. 8, Wrocław 1959—1960, s. 496—497.

73. Materiały geograficzne dotyczące Syberii

1815 r., pol., f°, 110 s., Pawlik. 277.

W zbiorze wypisów oraz brulionów tłumaczeń sporządzonych przez Gwalberta Pawlikowskiego, znajduje się m.i.: s. 65—88: „Podróż z Irkucka do Nertschinsk w sierpniu 1815 odbyta. Z niemieckiego”. Podpisany: „Jan Müller, ces. ros. nadw. radca”. Opis podróży inspektora szkolnego z Irkucka, jadącego na otwarcie szkoły do Nerczyńska. Zawiera wiadomości geograficzne i etnograficzne o tej części Syberii, opis tamtejszej przyrody, kontakty z Buriatami i szczegóły co do ich życia i zwyczajów; s. 89—90: „Labirynt w Syberii czyli doniesienie o osobliwszej jaskini w irkuckiej gubernii znajdującej się” — opis wielkiej jaskini nad rzeką Uda, poznanej w 1813 r.

74. Opis Polski

po r. 1815, pol., 8°, 48 s., 5325/I.

„O dawnej Polsce”. Opis, na który składają się następujące rozdziały: s. 3—8: „Najdawniejsze granice Polski”; s. 8—47: „Podział dawnej Polski”; s. 47—48: „O zmniejszeniu się granic Królestwa Polskiego”. Na odwrocie pierwszej karty jest naklejona mapka M. A. Lottera: *Polonia divisa*, pokazująca pierwszy rozbiór Polski (miedzkolor., 19×15 cm, w podziałce 1 : 8 500 000).

75. Statystyka Galicji

1817 r., pol., f°, 22 s., 9649/II.

„Wykazy polityczne Królestw Galicji i Lodomerii w roku 1817”. Dane statystyczne dla poszczególnych powiatów dotyczą spraw ludnościowych, wyznaniowych, szkolnictwa, służby zdrowia, wojska, inwentarza żywego.

76. **Notatki z podróży po Europie**

1819—1844 r., pol., 8°, 103 s., 9830/I.

Notatki z trzech podróży w r. 1819, 1842 i 1844, prawdopodobnie tej samej osoby. Brulion pochodzi z Biblioteki Dzieduszyckich we Lwowie, tzw. Poturzyckiej. S. 3—41: „Regestr ekspensy w podróży roku 1819”; s. 42—82: „Krótkie notaty z r. 1819, z podróży odbytej w towarzystwie Wawrzyńca Dzieduszyckiego od 5 maja do 3 grudnia na Warszawę, Konarzew, Prusy, Saksonię, Rzeszę Niemiecką, Belgium, Holandię do Londynu, a stamtąd do Paryża”. Autor starał się obejrzeć wszystko, co było godne widzenia, opisywał miasta i ich życie, zatrzymywał się na wsiach, zapoznając się z dolą i gospodarką chłopów. Szczegółowo zwiedził Belgię i Holandię, z Paryża i Londynu robił wycieczki do sąsiednich miast. Powrócił do kraju przez Frankfurt nad Menem, Drezno i Wrocław; s. 84—89: „Wyjątki z podróży do Włoch z r. 1842 od 21 czerwca do 25 września, 3 miesiące”. Jest to opis wycieczki na szlaku: Triest — Wenecja — Bolonia — Florencja — Rzym — Neapol — Genua — Turyn — Mediolan. Zwiedza te miasta i opisuje dokładnie. Do opisu dodano na s. 83 „Wypis ekspensy podróźnej z Zarzycza do Wiednia i Włoch w r. 1842...”; s. 90—91: wykaz stacji pocztowych z podaniem odległości; s. 92: „Wypis ekspensy podróźnej w r. 1844 do Paryża, Londynu, Belgium, Holandii, Karlsbadu [Karlowe Wary], Drezna, Pragi, Wiednia etc”; s. 93—94: „Trakt tej podróży do Paryża, Londynu etc” zawierający wykaz stacyj pocztowych z podaniem odległości; s. 95—103: „Wyjątki z notat robionych w ciągu podróży 4 miesięcznej tj. w r. 1844 od 21 maja do 25 września do Paryża, Londynu etc.” Paryż i Londyn w opisie zajmują więcej miejsca, natomiast różne miasta Belgii, Holandii, Niemiec, Czech i Austrii autor wspomina pobieżnie.

77. Notatki Wacława Rzewuskiego

ok. 1820 r., różnojęz., f^o, 99 s., 12041/III.

W zbiorze autografów różnych osób znajdują się m.i.: s. 93: fragment pisma w języku francuskim, a poniżej dopisek: „Autograf Wacława Rzewuskiego, otrzymałem go od p. Lucjana Siemieńskiego. [— Julian] Kołaczkowski”, na odwrocie (s. 94) rysunek łba końskiego; s. 95: rękopiśmienna kolorowa mapa południowo-zachodniej Azji, z tekstem objaśniającym w języku francuskim, poniżej dopisek: „Autograf Wacława Rzewuskiego [—] Kołaczkowski”; s. 97: notatka zatytułowana: „Noms pour le chevaux de mon haras” — spis koni po arabsku z podaniem transkrypcji francuskiej. Na odwrocie [s. 98]: „Autograf Wacława Rzewuskiego. Otrzymałem go od p. Lucjana Siemieńskiego, który ma mnóstwo manuskryptów jego [—] Kołaczkowski”; s. 99: tekst arabski. Na odwrocie (s. 100): „Autograf Wacława Rzewuskiego pisany po arabsku, otrzymałem go od Lucjana Siemieńskiego [—] Kołaczkowski”. Lucjan Siemieński był autorem pracy o Rzewuskim: *Emir Tadż el Faher [w] Portrety literackie*, t. 4, Poznań 1875, przedruk. w *Dziela*ch L. Siemieńskiego, t. 5, Warszawa 1881.

78. Tadeusz Wasilewski: Listy z podróży

1820 r., pol., 8°, 216 k., 4363/II.

„Listy Tadeusza Wasilewskiego pisane do rodziny, do J. Dobrzańskiego, do Aleksandra Fredry i do innych osób (1820—1845)”. Na k. 5—43 listy do rodziców pisane z podróży do Berlina, między 20.VI. a 9.VII.1820 r. Zawierają krótsze lub dłuższe opisy miast wzdłuż drogi z Gródka Jagiellońskiego przez Sądową Wisznę, Mościska, Przemysł, Radymno, Jarosław, Przeworsk, Łańcut, Pilzno, Tarnów, Wieliczkę, Kraków, Miłkołów, Opole, Brzeg do Wrocławia. Najszczegółowiej opisane są: Łańcut, Wieliczka, Kraków i Wrocław. Autor podkreśla polskość Śląska na wschód od Opola. Korespondencja niniejsza została

wyzyskana przez Romana Kaletę w artykule: *Podróż Tadeusza Wasilewskiego*, Sygnały 1, 1956, nr 11 z 16 grudnia. Fragment bardzo skróconego opisu tejże podróży do Berlina w 1820 r. znajduje się w Ossolineum w zbiorze różnych prac literackich Wasilewskiego, rkps. 4366/III, k. 196—197.

79. **Franciszek Siarczyński: Materiały geograficzne**
ok. 1820—1828 r., pol., f°, 271 k., 2423/III.
„Lucubrationes zacząwszy jeszcze od czasu pobytu mego u księży pijarów”. Zawiera m.i.: k. 136—147: „Instructio muneris decanorum forancorum dioecesis Premisliensis”. Instrukcja biskupia, w dalszej części zawiera wytyczne dla dziekanów i proboszczów odnośnie sporządzania opisów i map parafii; k. 222: „Statystyka Turcji” — dane o krainach tureckich z krótką charakterystyką stopnia ich zależności; k. 223—225: „Wiadomość statystyczna o Czechach przez prof. dra G. N. Schnadel, zaczerpnięta z Monatschrift der Gesellschaft des Vaterländischen Museum 1828”.
80. **Franciszek Siarczyński: Fragment prac geograficznych**
ok. 1820—1829 r., pol., f°, 2 k., 502/II, (Mikr. 4368).
„Rozmaitości rękopiśne Franciszka Siarczyńskiego w Jarosławiu 1820”. Zespół niegdyś liczący 276 kart, zawierał różne prace i materiały Siarczyńskiego, w tym i geograficzne, a m.i. i o Galicji, Góralach, księstwie bełżkim itp. (opisany przez Kętrzyńskiego: *Katalog rękopisów...* t. 2, s. 569). Obecnie brak kart 2—275. Pozostały: pierwsza karta niegdyś kilkudziesięciokartkowej rozprawy pt: „Do wiadomości geograficznej i statystycznej o Galicji”, oraz ostatnia karta kilkukartkowej rozprawy pt: „O Sławianach na Rusi”. Według informacji uzyskanej drogą korespondencyjną, brakującej części nie ma również w Lwowskiej Państwowej Bibliotece Naukowej.
81. **Franciszek Siarczyński: Słownik geograficzny Galicji**
ok. 1820—1829 r., pol., f°, 192, 331, 304, 262, 264 i 516 s., 1824/III, 1825/III, 1826/III, 1827/III, 1828/III i 1829/III.

„Słownik historyczno-statystyczno-geograficzny Królestwa Galicji”. Trzy pierwsze tomy są brudnopisem słownika. Tom 1 (1824) zawiera obszerną monografię Galicji pod względem geograficznym, ekonomicznym, statystycznym, narodowościowym; tom 2 (1825) — krótkie opisy miejscowości na litery A—M; tom 3 (1826) — na litery N—Z. W tomach 2 i 3 są liczne uzupełnienia na doklepanych kartkach. Tomy następne, będące czystopisem, mają tytuły nieco zmienione. Tom 1 (1827) posiada na końcu *imprimatur* cenzury austriackiej, wydane we Lwowie 21.I.1833. Wszedł drukiem, w skrócie i przeróbce, pt.: *Galicja, jej ziemia, płody i ludy* w odcinkach „Dodatku tygodniowego przy Gazecie Lwowskiej” w 1857 r. Tom 2 (1828) posiada również *imprimatur* cenzury z tą samą datą dla obu tomów części słownikowej. Zawiera on miejscowości na litery A—H, tom 3 (1829) — na litery N—Z. Czystopisu z miejscowościami na litery I—M nie ma. Część słownikowa nie była nigdy drukowana.

82. Edward Lubomirski: Opis Wiednia

ok. 1821, pol., 8°, 171 k., 1337/II, (Mikr. 7745).

„Obraz Wiednia austriackiego. Napisany w r. 1815, a wydany w r. 1820 przez obywatela kaliskiego”. Wszechstronny opis miasta, także jako ośrodka politycznego, przemysłowego i literackiego. Druk. anonimowo pt.: *Obraz historyczno-statystyczny Wiednia oryginalnie 1815 r. wystawiony, z planem tegoż miasta*, Warszawa 1821. (Estreicher t. 2, s. 627).

83. Stanisław Borkowski: Podróż do Włoch

1821 r., niem., f°, 228 s., 9650/III.

„Reise nach Italien in den Jahren 1815 und 1816 von Stanislaus Grafen in Skrzynno Dunin Borkowski... Aus dem Polnischen übersetzt 1821”. Tłumaczenie książki wydanej po polsku pt.: *Podróż do Włoch w latach 1815 i 1816...*, Warszawa 1820. (Estreicher, wyd. 2, cz. 1, t. 2,

s. 458). Stanisław Jan Nepomucen Kajetan Dunin Borkowski (1782—1850), mineralog i geolog, literat i bibliofil, członek szeregu towarzystw naukowych. Zob. K. Maślankiewicz i S. Wierczyński w *Pol. Sł. Biogr.*, t. 2, Kraków 1936, s. 337—338.

84. Maurycy Dzieduszycki: Podróże po Europie i notatki statystyczne

1821—1872 r., pol., 4°, 98 s., 6724/I.

„Maurycy Dzieduszycki: Notatki z podróży 1821—1872”. Na s. 5 ręką autora: „Podróże Maurycego Dzieduszyckiego”. S. 1—51: mało interesujące notatki z kilkunastu podróży i wycieczek po ziemiach polskich (m.i. w Tatry i Pieniny, do Warszawy, Wrocławia, po Wielkopolsce i Pomorzu) oraz po krajach obcych (Austria, Niemcy, Szwajcaria, Holandia, Belgia, Francja, Węgry, Rumunia, Włochy i dzisiejsza Jugosławia).

S. 93—94: „Daty statystyczne o ziemiach i miastach polskich” — dane dotyczące powierzchni i ludności poszczególnych zaborów z lat 1859—1862, 1865. Maurycy Ignacy Aleksander Dzieduszycki (1813—1877), historyk i publicysta, autor szeregu prac, członek Stanów Galicyjskich. Zob. M. Tyrowicz w *Pol. Sł. Biogr.*, t. 6, Kraków 1948, s. 113—116.

85. Notatki ucznia Liceum Krzemienieckiego z geografii

1824—1826 r., pol., 13 tomów in 4°, 6271/I.

„Wykłady spisane przez Adolfa Steckiego, ucznia Liceum Krzemienieckiego z lat 1824—1826”. W tomie 7 (76 s.) luźne, niekompletne notatki z wykładów geografii fizycznej.

86. Franciszek Wyszkowski: Opis Wenecji

1825 r., pol., 8°, 117 s., 4667/I.

„Rękopism drugi podróży z roku 1825-go Franc. Wyszkowskiego o Wenecji”. Praca, oprócz krótkiej części historycznej, zawiera szczegółowy opis miasta, budowli, za-

bytków, częściowo też i życia kulturalnego (podane są nawet nuty najpopularniejszej melodii gondolierów). Rękopis bardzo staranny, jakby przygotowany do druku, ale nie opublikowany. Pierwszego rękopisu podróży brak.

87. Antoni Stadnicki: Opis Sanoka

1826 r., pol., 8°, 118 k., 1284/I.

W zbiorze różnych prac, notatek, listów, na k. 110—115v: „Opisanie miasta Sanoka”. Na końcu dopisano: „Od Ant. hr. Stadnickiego ze Żmigrodu 1826”.

88. Jan Daniel Janocki: Katalog map w zbiorach Biblioteki Żałuskich

1826 r., łac., 4°, 62 s., Pawlik. 149.

„Geographicae Poloniae utriusque tabula quotquot in Bibliotheca publica supersunt demissione et fidelitate maxime indicantur Kalendis Martiis anni post Christum natum 1775”. Na grzbiecie oprawy: „Janockie mapy”. Jak mówi notatka na odwrocie karty tytułowej, jest to wykonany w 1826 r. (niewątpliwie dla Gwalberta Pawlikowskiego) odpis z oryginalnego rękopisu Janockiego, który pod sygn. 640 znajdował się dawniej w Bibliotece Ossolineum we Lwowie i tam pozostał (dziś Lwowska Państwowa Biblioteka Naukowa). Jest to spis 153 map Polski, znajdujących się w Bibliotece Żałuskich. Spis ten, poprzedzony wstępem i uzupełniony, stał się podstawą dzieła Edwarda Rastawieckiego: *Mappografia dawnej Polski*, Warszawa 1846.

89. Henryk Bogdański: Podróż po Austrii i Węgrzech

1826—1827 r., pol., 4°, 150 k., 3487/III, (Mikr. 8803).

„Dziennik podróży z lat 1826 i 1827 Henryka Bogdańskiego”. Pamiętnik z czasów studiów w Wiedniu, a następnie z nieudanej wyprawy do Grecji na pomoc powstańcom walczącym na Krecie przeciw Turcji. Praca zawiera opisy Wiednia, Budapesztu i innych miast na szla-

ku podróży przez Austrię, Węgry, Styrię, Karyntię do Triestu i z powrotem, opisy przebytych krain i życia ich mieszkańców.

90. **Statystyka Królestwa Polskiego. — Miejscowości Ks. Oświęcimskiego i Zatorskiego**

ok. 1827 r., pol., f°, 198 k., 544/III, (Mikr. 8766).

Zbiór różnych notatek i odpisów. K. 24—25: notatki statystyczne, przeważnie demograficzne, dotyczące Kongresówki, sporządzone głównie na podstawie *Atlasu Królestwa Polskiego* Juliusza Kolberga z 1827 r.;

k. 149: „Wsie i miasta należące do ks. Zatorskiego i Oświęcimskiego” — wykaz z końca XVIII w., zawierający 64 miejscowości.

91. **Zbiór kartograficzny Józefa Maksymiliana Ossolińskiego**
1827 r., pol., 4°, 577 k., 1302/III.

Materiały dotyczące przeniesienia w r. 1827 zbiorów J. M. Ossolińskiego z Wiednia do Lwowa. Oprócz korespondencji i protokołu w wymienionej sprawie, na k. 4—574 znajduje się „Inwentarz książek i rękopisów po śp. JW. Józefie Maksymilianie hr. na Tęczynie Ossolińskim, w Wiedniu pozostałych, przy wyprawieniu onychże do Lwowa spisany”. Tu na dwóch kartach (565—566) podany jest inwentarz atlasów i map Ossolińskiego, obejmujący 133 pozycje w 224 jednostkach (woluminach, względnie arkuszach). Inwentarz podaje autora i tytuł lub sam tytuł oraz rok wydania.

92. **Fryderyk Skarbek: Podróż do Niemiec, Niderlandów i Francji**

1828 r., pol., 4°, 196 s., 5529/I.

„Zdanie sprawy z podróży z polecenia rządu po niektórych krajach Europy, odbytej w zamiarze zwiedzenia zakładów dla ubogich i więźniów, przez Fr. hr. Skarbka, ref. stanu”. Skrócony opis podróży po Niemczech, Holandii

i Francji z r. 1828, ujęty zwięźlej niż w rkps. 5527/I zesz. III i IV (zob. poz. 71) i poświęcony przede wszystkim zagranicznemu więziennictwu, osadnictwu dla ubogich itp. Druk. pod tymże tytułem, Warszawa 1830.

93. Stanisław Deszert: Podróż po Niemczech, Francji i Szwajcarii

1828—1829 r., pol., 8°, 320 s., 3585/II, (Mikr. 9324).

„Dziennik podróży odbytej w latach 1828 i 1829 przez S. D.” Autor dziennika od września 1828 do września roku następnego odbywał podróż na następującym szlaku: Warszawa — Wrocław — Drezno — Lipsk — Berlin — Hanower — Frankfurt — Moguncja — Koblenca — Verdun — Paryż — Dijon — Genewa — dolina Rodanu — Bern — Lucerna — Zurych — Monachium — Wiedeń — Kraków — Warszawa. Opisał dokładnie każdy szczegół podróży, interesująco przedstawił zwiedzane miasta i zabytki. Najdokładniejszy jest opis Paryża i siedmiomiesięcznego tam pobytu. Autor interesował się zwłaszcza zabytkową architekturą oraz galeriami sztuki. Według J. Turskiej (*Indeks do Inwentarza rękopisów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich...* Wrocław 1962, s. 153) autorem dziennika był urzędnik administracyjny Królestwa Polskiego z Warszawy Stanisław Deszert.

94. Wincenty Balicki: Prace krajoznawcze

1832 r., pol., f°, 8 k., 1060/III.

„Pisma ks. Wincentego Balickiego, plebana w Lisigórze, członka Zakładu im. Ossolińskich, 1832”. Zawierają m.i.: k. 1—2: „Zwaliska zamku Melsztyńskiego pod Zakliczynem” — opis i historia zamku (częściowo wierszowane); k. 2—3: „Klasztor Kingi w Pieninach” — podaje legendy związane z klasztorem i opisy ruin, także mowa o walo-rach turystycznych Tatr i Beskidów.

95. **Teresa Wodzicka: Podróże po Niemczech, Francji, Szwajcarii i Austrii**

1839—1840 r., franc., 4°, 150 s., 6651/I.

„Zapiski z podróży do Niemiec i Francji w r. 1839—1840 Teresy z Sułkowskich Wodzickiej”. Notatki turystyczne z podróży na trasie: Kraków — Opole — Kłodzko — Nachod — Praga — Karlowe Wary — Mariańskie Łaźnie — Franciszkowe Łaźnie — Bamberg — Würzburg — Mannheim — Heildelberg — Strasburg — Paryż z Wersalem i okolicą — Bazylea — Schaffhausen — Ulm — Augsburg — Ratyżbona — Linz — Wiedeń — Brno — Kraków.

96. **Opis Galicji**

ok. 1840 r., niem., 4°, 40 i 60 s., 9631/II.

„Historisch-statistische und topographische Beschreibung Galiziens 1838”, po czym dopisek: „Opis Galicji ok. r. 1840”. Część pierwsza, prócz krótkiego, pobieżnego opisu ogólnego, zawiera opisy poszczególnych powiatów. Część druga stanowi luźne notatki i wypisy do historii miast galicyjskich. Całość powierzchowna.

97. **Antoni Karśnicki: Podróż do Włoch**

1841 r., pol., f°, 76 s., 9618/II.

„Wyciąg z dziennika powtórnej podróży do Włoch przez A[ntoniego] hr. Karśnickiego”. Opis wędrówki w r. 1841 na trasie: Wiedeń — Graz — Triest — Wenecja — Padwa — Bolonia — Florencja — Rzym — Turyn — Mediolan. Wiele miejsca zajmują tu sprawy osobiste i światopoglądowe autora. Druk. pod tytułem j.w. (Lwów 1842).

98. **Józef Andrzej Załuski: Opis Polski**

1841 r., pol., 4°, 135 k., Pawlik. 163.

„Polska w obszernych wiadomościach swoich skrócona z podziałem na trzy części, z których: I. Opisanie Polski topograficzne i cywilne, II. Historię polską literacką, III. Historię polską duchowną zawiera, rzecz cała przez JW śp. J. Ks. Józefa Andrzeja Załuskiego, biskupa kijow-

skiego i czerniechowskiego... ułożona R. P. 1768... z woli zaś jego ostatniej przez Józefa Epifan. Minasowicza, kanonika katedralnego kijowskiego, pasterskiego testamentu naznaczonego egzekutora przejrzana, poprawiona, w niektórych miejscach dopełniona i drukiem na widok podana. Opus posthumum. W Warszawie 1774". Jest to jedna z licznych, ale późna (dołączony rachunek za przepisanie jest datowany 1841 r.) kopia dzieła, które ani przed, ani po przygotowaniu do druku przez Minasowicza, w całości drukowane nie było. Tylko bibliograficzna jego część doczekała się publikacji: *Józefa Jędrzeja Zaluskiego... Biblioteka historyków, prawników, polityków... nowymi przypisami pomnożył i wydał Józef Muczkowski*, Kraków, 1832. W dziele tym geografę zainteresuje właśnie nie opublikowana część pierwsza pt.: „Opisanie Polski topograficzne” (k. 5—23). Dzieli się ona na rozdziały: „I. Mapy Polski geograficzne; II. Imiona dawne narodów polskich, gór, rzek, miast etc. z Ptolomeusza [!], Strabona, Pomponiusza [Meli] etc.; III. Rzeki, jeziora, wyspy polskie porządkiem abecedowym; IV. Góry w Polsce; V. Fortece i zamki dawne; VI. Królestwo Polskie razem w sobie wzięte [położenie geograficzne, sąsiedzi, podział na prowincje]; VII. Królestwo Polskie w swoich częściach, Wielkopolska; VIII. Mała Polska; IX. Litewska część; X. Opisanie województw... Wielko-Polska; XI. Mała Polska; XII. Wielkie Księstwo Litewskie; XIII. Miasta polskie znakomitsze; XIV. Kurlandia, Semigalia i Piltyń; XV. Hrabstwo dawniej, dziś starostwo spiskie; XVI. Feuda Korony Polskiej [lenna]; XVII. Awulsa albo kraje odpadłe od Polski; XVIII. Liczba miast, obywatelów, intrat”.

99. **Józef Ignacy Kraszewski: Podróż po Besarabii i Ukrainie** 1843 r., pol., 4°, 398 s., 12891/II.

W papierach Hipolita Skimborowicza znajduje się m.i.: s. 177—188: „Besarabia. (Wyjątek z t. 3-go Wspomnień Odessy, Jedyssanu i Budżaku p[rzez] J. I. Kraszewskie-

go)". Fragment wspomnień Kraszewskiego z wycieczki 1843 r. Geograficznego czy krajoznawczego materiału jest tu niewiele, przeważa historia Besarabii. Tekst pokrywa się niemal całkowicie z odnośną częścią trzeciego tomu Wspomnień w rękopisie (zob. poz. 100), oraz z drukiem (Wilno 1836, zob. tamże). Fragment niniejszy opublikowany też został oddzielnie w Przeglądzie Naukowym, 1844, s. 201—215.

100. **Józef Ignacy Kraszewski: Podróż po Besarabii i Ukrainie** 1843 r., pol., 8°, 291 s., 12001/II.
„Wspomnienia Odessy, Jedyssanu i Budżaku. Dziennik przejażdżki w r. 1843 od 22 czerwca do 11 września J. I. Kraszewskiego... Tom 3”. Autograf jednego z tomów dzieła, adjustowany i posiadający placet cenzury. Dzieło wyszło drukiem pod tymże tytułem w Wilnie w 1845—1846 r. w trzech tomach. Tekst tomu trzeciego książki jest identyczny z naszym rękopisem. Rękopisów t. 1 i 2 Biblioteko Z. N. im. Ossolińskich nie posiada. Zob. też poz. 99.
101. **Andrzej Chołoniewski: Podróż do Włoch** 1844 r., franc., 8°, 204 s., 9573/I.
„Voyages en Italie fait dans les années 1826 et 1827 et écrits par le comte André Chołoniewski. Dédiés au comte Casmire [!] Komorowski le 18 d'octobre l'an 1844”. Opis podróży turystycznej na trasie: Wiedeń — Schönbrunn — Graz — Lublana — Triest — Udine — Wenecja — Padwa — Ferrara — Bolonia — Florencja — Ankona — Foligno — Rzym — Gaeta — Neapol — Rzym — Livorno — Piza — Lukka — Modena — Bolonia — Ferrara — Rovigo — Padwa — Wenecja — Klagenfurt — Lublana — Graz — Wiedeń — Ołomuniec — Kraków — Lwów.
102. **Bogusz Zygmunt Stęczyński: Wierszowany opis Dolnego Śląska** ok. 1845 r., pol., 2 tomy, in 4° i 8°, t. 1: 120 s. i 18 rycin, t. 2: 30 rycin, 11557/II.

„Sudety, jako dalszy ciąg poematu »Tatry« w 24 pieśniach, przez Bogusza Zygmunta Stęczyńskiego, autora »Okolic Galicji«”. Autograf wierszowanego opisu podróży po Śląsku, odbytej przez autora ok. 1844—1845 r. Posiada znaczenie dla krajoznawstwa, mówi o polskości Śląska. W tomie 1 rękopisu jest zamieszczonych 18 rycin autora, z czego tylko jedna oryginalna, reszta reprodukcje. Tom 2 jest albumem z 30 oryginalnymi rysunkami Stęczyńskiego. Rękopis powstał prawdopodobnie wkrótce po podróży. Posiada poprawki i skreślenia. Później autor rozszerzył swą pracę i zatytułował ją „Śląsk” (zob. poz. 135). Zobacz: Jan Reychman, *Polski poemat o Sudetach i Dolnym Śląsku z połowy XIX wieku*, Śląsk 1, 1946. — Bogusz Zygmunt Stęczyński (1814—1890), poeta, rysownik, podróżnik po ziemiach polskich. Zob.: Wacław Olszewicz: *O nieznannej autobiografii B. Z. Stęczyńskiego*, Wierchy (Kraków), 32, 1964, s. 222—226.

103. **Wincenty Pol: Wykłady geografii z 1845 r.**

1845 r., pol., 8°, 48 k., 9855/I.

„Wincentego Pola wykłady geografii, miane w r. 1845”. Rękopis pochodzi z Biblioteki Dzieduszyckich, tzw. Poturzyckiej i spisany został zapewne podczas wykładów Pola we Lwowie w 1845 r., może przez Włodzimierza Dzieduszyckiego. Treścią wykładów jest geografia fizyczna ogólna, traktująca o rzeźbie, sieci rzecznej i atmosferze, ale pod kątem widzenia ziem polskich. Szczególnie ciekawa i bogata jest tu terminologia geograficzna. Wśród tekstu są rysunki. Zob. Józef Babicz: *Nieznaný rękopis wykładów Wincentego Pola z r. 1845*. *Przeł. Geogr.* 33, 1961, s. 115 nn. Całkowity przedruk rękopisu w pracy Babicza: *Wykłady Wincentego Pola z r. 1845 na tle jego badań w Karpatach*, *Studia i materiały z dziejów nauki polskiej* (Warszawa) Seria C, zes. 6, 1962 (wyd. 1963), s. 59—96.

104. **Michał Giżycki: Podróż do Włoch i Francji**
1847 r., pol., 8°, 226 s., 8074/I.
„Dziennik podróży po Włoszech, Austrii z Czechami, Niemczech, Francji w r. 1847”. Autograf raptularza, w którym na każdy dzień przeznaczono oddzielną stronę. Notowane w nim były różne czynności podczas kilkumiesięcznej podróży po wspomnianych krajach. Poszczególnym miastom i zabytkom poświęcone są krótkie tylko wzmianki.
105. **August Mosbach: O Kaszubach**
1847 lub 1848, pol., 16°, 26 s., 2247/I.
„Wiadomości o Kaszubach przez Augusta Mosbacha”. Praca językowo-etnograficzna przeznaczona do druku w „Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich”. W tymże wydawnictwie (t. 2, 1847, s. 434—441) znajduje się artykuł Wincentego Pola, zapowiadający ukazanie się pracy Mosbacha o Kaszubach i wysuwający w związku z tym pewne dezyderaty. Praca Mosbacha nie ukazała się jednak w „Bibliotece”, może na skutek tego, że wydawnictwo to przestało się wówczas ukazywać. Wyzyskała ją i podała wyjątki Damroka Majkowska: *Teksty Cejnowy w rękopisie Mosbacha*. Roczn. Gdański 15—16, 1956—57, s. 484—500.
106. **Giulio Ruggieri: Relacja z Polski**
przed 1850 r., włoski, 4°, 190 s., 5549/II.
„Relatione del R[everendissimo] Mons[ignor]e Giulio Ruggieri protonotario ap[osto]lico ritornato nontio dal Ser[enissimo] Re di Polonia l'anno 1568...” XIX-wieczna, bardzo staranna i czytelna kopia relacji. Zob. też poz. 34.
107. **Monografia górali tatrzańskich**
przed 1850 r., pol., 4°, 78, 48 i 48 s., 4339/II, 4340/I i 4341/II, (Mikr. 9361 i 9394).
Trzy rękopisy zatytułowane: „O mieszkańcach gór tatrzańskich”, „[Wi]jara górali tatrzańskich z Doliny Nowotarskiej w czarownicy” i „O zabobonach”, pisane jedną

ręką, stanowią łącznie szczegółową pracę etnograficzną o góralszczyźnie podhalańskiej. Autor nieznan.

108. Podręcznik geografii

przed 1850 r., pol., 16°, 112 s., 3901/I.

Ułożony w formie pytań i odpowiedzi podręcznik dla poszczególnych gałęzi wiedzy. Między innymi: s. 119—125: „O geografii”; s. 125—127: „O mapach geograficznych”; s. 127—129: „O geologii”; s. 129—148: „O mineralogii”.

109. August Bielowski: Prace krajoznawcze

ok. 1850 r., pol., 4°, 80 s., 2410/II.

„Pisma niektóre Augusta Bielowskiego”. W tomie 2, s. 25—36: „Rzeszów i jego okolice” — czystopis rozprawki o charakterze krajoznawczym; s. 37—46: brulion tejże pracy; s. 59—79: „Przypomnienie z podróży po kraju” — mowa o Krakowie i okolicy oraz o ruinach zamku Tustań (Tustanowice) w pobliżu Drohobycza.

110. Biografia Maurycego Beniowskiego

ok. 1850 r., pol., 4°, 10 k., 547/III, (Mikr. 4773).

„Rys życia i czynów Augusta Maurycego hrabi Beniowskiego, rozbiór dzieła jego, historia podróży i uwagi nad nią”. Na końcu rozprawy, do której oprócz pamiętników wyzyskał autor piśmiennictwo współczesne, znajduje się nieczytelny podpis. Beniowski (właśc. Benyowszky) to, jak wiadomo, znany węgierski podróżnik i awanturnik z XVIII w. Zob.: T. E. Modelski w *Polskim Słowniku Biograficznym*, t. 1, Kraków 1935, s. 429—432; Leon Orłowski: *Maurycy August Beniowski*, Warszawa 1961.

111. Florian Zieliński: O góralach kaukaskich

ok. 1850 r., pol., f°, 181 s., 4967/III.

Zawiera: s. 1—46: „Opisanie o plemionach kaukaskich górali, z ich obrzędami, obyczajami w cywilnym, wojennym i domowym bycie”; s. 49—181: papiery Zielińskiego.

go, dotyczące jego służby w wojsku rosyjskim. Praca Zielińskiego, przede wszystkim etnograficzna, dzieli się na następujące rozdziały: „Wstęp, Byt górali, Domowe sprzęty, Porządek domowego życia i jego zwyczaje, Ślubne obrzędy, Obrzędy pogrzebowe, Biesiady męskie, Obrządki wiary, Wychowanie dzieci, Wychowanie płci żeńskiej, Narodowe schadzki lub narady, Zabobony, Administracja i niektóre prawa, Niektóre prawa z Alkorana [!], O powieściach”. Jan Reychman w artykule: *Polacy w górach Kaukazu do końca XIX w.* (Wierchy 23, 1954, s. 19—58) nie wspomina o Zielińskim. Wzmiankuje, ale nie rozpatruje Mieczysław Ingłot: *Polacy piszący na Kaukazie w pierwszej połowie XIX w. Materiały do zagadnienia.* Pamiętnik Literacki 48, 1957, s. 537—541.

112. **Wincenty Pol: Fragment nieznanego dzieła**

ok. 1850 r., pol., 2 wol. in 4° i f°, 3148/II.

„Papiery i poezje Wincentego Pola (w dwóch częściach)”. W tomie drugim (229 k.) wśród rękopisów poezyj znajdują się: na k. 228 autograf wiersza „Odra”, użytego jako motto przy opisie tej rzeki (*Dzieła*, t. 2, Lwów 1875, s. 159); k. 229: autograf fragmentu wstępu do nieznaney pracy Pola z dziedziny hydrografii.

113. **Wincenty Pol: Północny wschód Europy (fragment)**

ok. 1850 r., pol., f°, 39 k., 518/III.

„Pisma niektóre Wincentego Pola”. K. 2—12: autograf pracy Pola „Wisła”. Druk. jako jeden z rozdziałów dzieła *Północny wschód Europy*. Część 2 Hydrografia (*Dzieła* t. 2, Lwów 1875, s. 195—205); K. 13—30: „Odgraniczenie obszaru” (ziem polskich). Druk. jako rozdział dzieła *Północny wschód Europy pod względem natury. Zeszyt 1*, Kraków 1851, s. 89—101, przedr. *Dzieła*, t. 2, s. 80—101.

114. **Michał Jan Modzelewski: Wspomnienia z podróży na Syberię**

1850—1858 r., pol., 4°, 186 s., 5317/I.

„J. Modzelewski: W cytadeli i na Sybirze. Wspomnienia

więźnia politycznego z lat 1850—1858”. Poprzedni tytuł, pisany tą samą ręką co cały pamiętnik, brzmiał: „Wrażenia podróży na Sybir i Sybir od 1850 do 1858 roku. Wspomnienia. Pamiętnik”. Praca dość chaotyczna, oprócz opisu drogi na Syberię zawiera nieco szczegółów etnograficznych. Posiada liczne ślady adjustacji w postaci poprawek i dopisków, świadczących o przygotowaniu do druku, do czego jednak nie doszło. Zob. E. Maliszewski, *Bibliografia pamiętników...*, Warszawa 1928, s. 370, gdzie są wymienione inne rękopisy Modzelewskiego, w szczególności wcześniejszy jego rękopis o Syberii (w Bibl. Jagiellońskiej, sygn. 5137). Zob. też: M. Janik, *Dzieje Polaków na Syberii*, Kraków 1928, s. 223.

115. **Wincenty Pol: Różne prace geograficzne. — Materiały do biografii Pola**

ok. 1850—1904 r., pol., teka in f° z 10 plikami różnego formatu, 88, 416, 66, 222, 52, 24, 298, 108, 430 i 96 s. 9750/III.

„Papiery i rękopisy Wincentego Pola”. Zespół zawiera m.i.: Plik 1, s. 1—68: różne papiery i materiały do biografii Pola. Wśród nich: s. 1—3: „Dla wyjaśnienia prawdy”, podpisane: „w imieniu rodziny Julia z Polów Urbańska, Lwów 11 kwietnia 1904” (przeciw biografom Pola, w szczególności K. Estreicherowi); s. 5: kartka ze spisem prac o rzekach polskich; s. 9—10: „Rodowód” sporządzony zapewne przez córkę J. Urbańską (łączy się najściślej ze s. 1—3); s. 11—17: podanie Pola do Rady Miejskiej we Lwowie o poparcie i sfinansowanie jego wykładów publicznych z geografii handlowej. Data 16.V.1865 i podpis Pola; s. 35—37: list do adwokata Machalskiego, z nagłówkiem: „Informacja o kompletnej edycji pism moich, Kraków 30.VI.1870”, bez podpisu; s. 57—59: „Kurs wykładu geografii polskiej rozpoczęty w Muzeum Techniczno-Przemysłowym Baranieckiego w Krakowie dn. [data

nie wypełniona] lutego 1869. Prelekcij 24". Program. Na końcu brulion listu Pola do [Adriana] Baranieckiego z 13.II.1869; s. 65—68: „Kopia raportu, który o mnie zdał ministrowi hr[abiemu] Thun [Henryk?] Lewiński, gdy miałem zostać mianowany profesorem w Krakowie [1849]” — autograf, brak zakończenia.

Plik 5, s. 1—52: „Rzecz o dialektach mowy polskiej (List XI. O historycznym obszarze Polski. Czytany w Towarzystwie Naukowym Krakowskim na posiedzeniach dnia [data nie wypełniona] roku)”, autograf, druk. w *Roczn. Tow. Nauk. Krak.* 40, 1869 i w odbitce pt.: *Historyczny obszar Polski*, Kraków 1869, przedruk. w *Dziękach*, t. 10, Lwów 1878, s. 82—136 (jako list piąty). Zawiera bruliony i wykończone części pracy, a mianowicie: s. 3—4: „Wytyczne granicy siedziby gburów czyli Mazurów pruskich” (notatki); s. 5—15: „IV. Dialekt mazowiecki” (druk. ib. 112—119), w tym na s. 13—15: „Odcień stolicy” (druk. ib. 117—119); s. 9—23 i 25: „Dialekt białoruski” (druk. ib. s. 119—125); s. 24 i 26: „Dialekt litewsko-polski” (brak zakończenia, druk. ib. s. 125—127); s. 27—34: „Dialekt opolski” i zakończenie (druk. ib. 127—136); s. 35—38: „Odgraniczenie grupy litewskich narodów” — nie mające nic wspólnego z podobnie zatytułowanym rozdziałem drukowanym (ib. 109 nn); s. 39—49: fragmenty czwartego listu Pola do Duchnińskiego (por. *Dzieła*, t. 10, s. 62 nn); s. 51: tekst karty tytułowej odblaski z r. 1869.

Plik 6, s. 1—24: „Wincenty Pol do F[ranciszka] H[enryka] Duchnińskiego O historycznym obszarze Polski pod względem klimatologii historycznej” — autograf listu pierwszego, druk. jak podano wyżej w r. 1869 i w *Dziękach*, t. 10, s. 3—9 oraz 12—22 (zobacz niżej plik 9, s. 41—48).

Plik 7, s. 1—298: „Widoki kraju” — fragmenty autografu książki *Północny wschód Europy*, część 3, *Obrazy z życia i natury*, wyd. po raz pierwszy w r. 1869, przedruk w *Dziękach*, t. 4, Lwów 1876, s. 5—74, 85—109, 319—336,

359—412, 441—458, 447 i 485—507. Szczegółowe zestawienie stron autografu i tekstu w *Dziela*ch Pola przedstawia się, jak następuje:

Strony autografu	Tytuły rozdziałów	odpowiednie strony w tomie 4 <i>Dziela</i>
1—6 brak fragmentów	„Wstęp”	5—8
7—38	„Na lodach”	9—30
39—58	„Na groblach”	441—445
59—82	„Na wodach”	31—51
82—105 brak zakończenia	„Z puszczy”	53—74
105—140 brak zakończenia	„Na wyspie”	85—109
151—152	„Z Tatr” [mały fragment]	457—458
155—178	„Z lasu” [brak fragmentów]	477, 485—507
179—236 luźne nieuporządkowane notatki, w tym i geograficzne	—	—
237—247	„Z dobrych kątów”-	319—336
249—295 brak fragmentów	„Z Czarnej Góry”	359—412

Plik 9, s. 15—18: obrona Fr. Duchyńskiego, brulion notatki, autograf; s. 41—48: „Historyczna klimatologia” — nie zakończony brulion, włączone do „Historycznego obszaru Polski”, druk. 1869 i w *Dziela*ch, t. 10, s. 9—12; s. 61—62:

notatka o przeprawach na Węgry w Karpatach; s. 103—113: „Krzyżownica wiatrów”, autograf, druk. pt.: *Polska krzyżownica wiatrów w Dziełach*, t. 6, Lwów 1877, s. 217—226; s. 121—123: „Notaty do odgraniczenia Prus” odnoszące się do pracy „Historyczny obraz Polski” (zob. plik 5), autograf, druk. w *Dziełach*, t. 10, s. 109—111; s. 125—126: „Bałtyk — wody”, notatka o zlewisku Bałtyku, autograf; s. 126: fragment „Odgraniczenia grupy litewskich narodów” z pracy „Historyczny obszar Polski”, druk. w *Dziełach*, t. 10, s. 109 (początek); s. 139: schematyczna notatka obcą ręką o planowanych wydawnictwach Pola: „Słowniku terminologii geograficznej, składającego się z 2000 wyrazów”, objętości 20 arkuszy, „Szczegółowym opisie Tatrów z kartą...” oraz „Opisie północno-wschodniej Europy”; s. 235—246; „Geograficzny opis Śląska w zarysie dra Wincentego Pola, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego” — autograf nie drukowany, fragment pracy przeznaczony do projektowanego w Krakowie w 1852 r. ale nie zrealizowanego dzieła o Śląsku, na rzecz głodującej wówczas ludności Śląska Cieszyńskiego. Zob.: Andrzej Cienciała: *Pamiętnik*, Katowice 1931, s. 77 nn; Henryk Barycz: *Wincenty Pol jako profesor geografii na Uniwersytecie Jagiellońskim*, Kraków 1949, s. 62 nn.; B. Olszewicz w „Comptes rendus de la Soc. des Sc. et Lettres de Wrocław”, 4, 1949, [wyd. 1955], s. 40; s. 415—430: „Słów parę o tegorocznych naukowych wycieczkach” — autograf, druk. w „Roczn. Tow. Nauk. Krak.” 20, 1850, przedruk. w *Dziełach*, t. 10, s. 204—211. Plik 10, s. 1—96: „Geografia Ziemi Świętej”, w dwóch księgach, wyd. Lwów 1863, przedruk. w *Dziełach*, t. 6, s. 227—384.

116. **Podróż po Niemczech**

po 1850 r., pol., 8°, 50 s., 12176/I.

Opis podróży po Niemczech w formie listów: wrażenia z podróży Renem, krótki opis Moguncji, obszerniejszy —

Frankfurtu nad Menem, także Kolonii. Fragmenty, brak początku. Z treści wynikałoby, że autorem jest podolak, zamieszkały w Paryżu, prawdopodobnie emigrant, arystokratycznego pochodzenia. Adiustacja, przypisy i inne uwagi świadczą, że praca była przygotowywana do druku. Na ślad publikacji nie udało się natrafić.

117. Franciszek Wężyk: O wykładach Wincentego Pola i Ludwika Zejsznera

1851 r., pol., f^o, 196 s., 12312/IV.

„Papiery Franciszka Wężyka, t. 17”. Zespół zawiera na s. 177—187 autograf Wężyka: „O czterech odczytach (sic) nadobowiązkowych dla większej publiczności przez profesorów [Stefana] Kuczyńskiego, [Aleksandra] Kremera, [Ludwika] Zeischnera [Zejsznera] i [Wincentego] Pola”. Mowa o wykładach publicznych na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1851 roku, a w tym o odczytach geograficznych Pola i Zejsznera. Recenzja pozytywna. Składa się z trzech części: a) napisanej w trakcie trwania dziesięciogodzinnego kursu, b) po zakończeniu wykładów, c) recenzja całego cyklu w piśmie „Do redaktora Czasu”.

118. Wincenty Pol: Różne prace geograficzne

1851 r., i nast., pol., f^o, 208 s., 7243/II.

„Papiery Bolesława i Marii Wysłouchów, t. 69. Z papierów po Wincentym Polu”. Zawierają m.i.: 1) „Notaty do życiorysu Wincentego Pola” spisane przez córkę Zofię Podoską i samego Pola; 2) Listy od różnych osób do Pola; 3) Prace Pola, a wśród nich i geograficzne: s. 153—192: „Szczepy góralskie” (brak fragmentów). Druk. w dziele *Rzut oka na północne stoki Karpat*, wyd. w Krakowie w 1851 r., przedruk w *Dziełach*, t. 6, Lwów 1877, s. 97—116; s. 173—192 i 201—204: luźne notatki geograficzne, dotyczące Karpat, Podkarpacia, Śląska, Żmudzi i Podola.

119. Opis okręgu krakowskiego

1856 r., niem., f^o, 136 s., 1891/II, (Mikr. 4879).

„Kataster in Galizien. Statistische Beschreibung des Kra-

kauer-Kreises zum Erlasse der hohen k.k. General-Direktion des Grundsteuer-Katasters vom 26 Februar 1856. Zahl 5588". Dzieli się na następujące rozdziały: s. 1—27: „I. Areale”; s. 28—45: „II. Produktion”; s. 46—63: „III. Einwohner”; s. 64—105: „IV. Gewerbestand”; s. 106—116: „V. Öffentliche Verwaltung”; s. 117—136: „VI. Statistische Bemerkungen über das Waldland des Krakauer Gebietes”.

120. **Teodor Wilamowski: Podróż do Czech w 1858 r.**

1858 r., pol., 8°, 91 k., 4553/II.

Opis podróży z Morozowa w powiecie uszyckim na Podolu do uzdrowiska Teplice w Czechach. Trasa podróży: Husiatyn — Tarnopol — Lwów — Dębica — Kraków — Bogumin — Praga — Teplice, powrót przez Zgorzelec — Wrocław — Mysłowice — Częstochowę — Warszawę — Lublin — Włodzimierz — Ostróg. Na trasach z Ukrainy do Dębicy oraz z powrotem z Warszawy na Ukrainę podwodą, poza tym — koleją żelazną. Wartość opisu podróżnicza i krajoznawcza niewielka (krótkie wzmianki o Krakowie, Wrocławiu, Częstochowie, Warszawie i Teplicach). Teodor Wilamowski, właściciel ziemski z Morozowa, Huty i Hamerni, marszałek szlachty pow. uszyckiego, był również literatem znanym pod pseudonimem Bożydar Szaszor. Zob. J. Turska: *Indeks do Inwentarza rękopisów Bibl. Z. N. im. Ossolińskich*, Wrocław 1962, s. 434 (a także poz. 121).

121. **Teodor Wilamowski: Podróż do Czech w 1860 r.**

1860 r., pol., 8°, 79 k., 4554/I.

Druga podróż Wilamowskiego biegła trasą: Dubno — Włodzimierz — Lublin — Warszawa — Częstochowa — Bogumin — Ołomuniec — Teplice (do Warszawy podwodą, dalej koleją żelazną). Drogę powrotną obrał Wilamowski przez Pragę, Lipsk, Drezno, Wrocław, Częstochowę i War-

szawę. W przeciwieństwie do opisu podróży z r. 1858 (zob. poz. 120) więcej tu szczegółów krajoznawczych. Wilamowski relacjonuje swe wycieczki w okolice Teplic, a także w okolice Krakowa (do Ojcowa i doliny Prądnika) oraz poświęca więcej miejsca zwiedzonym miastom.

122. Antoni Małecki: Dziennik podróży po Włoszech

1864 r., pol., 8°, 146 s., 6298/I.

„Diariusz podróży Antoniego Małeckiego po Włoszech w roku 1864”. Szczegółowo i interesująco opisana podróż profesora uniwersytetu lwowskiego i wybitnego historyka literatury (1821—1913), na szlaku: Triest — Wenecja — Padwa — Weronia — Mediolan — Genewa — Livorno — Piza — Florencja — Civitavecchia — Rzym — Neapol.

123. Bogusz Zygmunt Stęczyński: Opis Tatr, Węgier i południowej Słowiańszczyzny

1868 r., pol., 16°, 174 s., Akc. 125/53.

„Ziewonija z podróży po Tatrach, Spiżu, Węgrach, Sławonii i Dalmacji, przez Bogusza Zyg[un]ta Stęczyńskiego, 1868”. Opis prozą podróży po Tatrach, Węgrzech i dzisiejszej Jugosławii. Charakter krajoznawczy. Staranne pismo i poprawki na karcie tytułowej świadczą, że rękopis był przygotowywany do druku.

124. Mieczysław Potocki: Opis zabytków w okolicach Krosna

1869 r., pol., 8°, 10 k., 2250/II, (Mikr. 24709).

„Wspomnienia z okolic Krosna odnośnie do zabytków starożytnicznych”. Rozprawka krajoznawcza o Rymanowie, Dukli, Odrzykoniu i Krośnie. Na końcu podpis: „Kociubińczyki, dnia 8 października 1869, Mieczysław Potocki”.

125. Władysław Bełza o Wincentym Polu

1869 r., pol., f°, 198 s., 12665/III.

„Papiery Bełzów. Różne autografy, kopie, dokumenty i druki ulotne”. Na s. 11—13 wspomnienie Władysława

Bełzy o Wincentym Polu, o jego obecności na mająwce w dniu 8 maja 1869 r. w Woli Justowskiej pod Krakowem.

126. **Materiały do wydania relacyj podróżniczych G. da Pian del Carpine i Benedykta Polaka**

ok. 1870 r., pol. i łac., 8°, 160 s., 6237/II, (Mikr. 25056). „Teki Wojciecha Kętrzyńskiego, t. 4”. S. 1—10: Wstęp, autograf Augusta Bielowskiego, pt: „Jan z Plano Carpino Historia Mongołów i podróż do nich opowiedziana przez Benedykta Polaka”; s. 11—152: odpis łacińskiego tekstu G. da Pian del Carpine z wydania d’Avezac’a, Paryż 1839; s. 153—160: odpis łac. tekstu Benedykta Polaka z tejże publikacji. Powstanie tych materiałów wiąże się z projektowanym przez Bielowskiego, ale nie zrealizowanym, wydaniem obu relacyj w *Monumenta Poloniae Historica*. Zob. też poz. 1 (niekompletna kopia relacyj G. da Pian del Carpine z XIV w.).

127. **Ferdynand Jagnie Langfort: Opis powiatu brzeskiego**

1871 r., pol., 4°, 141 s., 2849/II, (Mikr. 10722).

„Przegląd geograficzno-ekonomiczno-historyczno-statystyczny powiatu brzeskiego według urzędowych źródeł zestawiony przez Ferdynanda Jagnie Langforta. Pierwsze wydanie, z 4 mapami i 27 tabelami. Brzesko 1871”. Jest to „Część 1-sza. Pogląd sumaryczny” dzieła, będącego szczegółową monografią, starannie przygotowaną, jakby do druku (do którego jednak nie doszło). Brak wymienionych w tytule map oraz części 2 dzieła. Znajdująca się w Bibl. Jagiellońskiej (sygn. M 40/27) mapa statystyczna powiatu brzeskiego F. Langforta z 1872 r. jest niewątpliwie związana z niniejszą monografią.

128. **Józef Husarzewski: Podróż do Egiptu i Palestyny**

1871—1872 r., pol., 8°, 334 s., 6750/I.

„Wspomnienia z naszej podróży na Wschodzie”. Pamiętnik podróży z lat 1871—1872. Dzieli się na następujące

części: s. 1—29: „Podróż do Kairo”; s. 30—84: „Pobyt w Kairze”; s. 85—118: „Przejażdżka do Suez”; s. 119—277: „Podróż na Nilu aż do Assuanu”; s. 278—334: „Pielgrzymka do Ziemi Świętej... i powrót do domu”. Pisany interesująco, daje dokładne opisy zwiedzanych krajów, miast, budowli, mówi też o zwyczajach ludności. Zob. Jan St. Bystron: *Polacy w Ziemi Świętej, Syrii i Egipcie 1147—1914*, Kraków 1930, s. 266.

129. Powiat żółkiewski

1874 r., pol., f°, 78 s., 9744/III.

„Opis powiatu żółkiewskiego 1874”. S. 1—64: opis treści geograficznej, demograficznej i ekonomicznej, będący odpisem urzędowego protokołu. Na marginesach robione czerwonym atramentem „Uwagi komisji, zapadłe na posiedzeniu... w d. 1 maja 1873...”

130. Jan Witort: Podróż na północ Rosji

1875—1879 r., pol., 4°, 1652 s., 7246/I.

„Papiery Bolesława i Marii Wysłouchów, t. 72”. Zawiera prace Jana Witorta, piszącego pod pseudonimem J. W. Syrokomla, w tym (s. 1—494) jego pamiętnik pt.: „Z nad brzegów Morza Białego”. Autor, student Instytutu Technologicznego, przebywał w latach 1875—1879 na zesłaniu w mieście Onega, a czas jakiś w mieście Kem nad Morzem Białym. Pamiętnik dotyczy wprawdzie przeważnie przeżyć osobistych, zawiera jednak szczegóły, ciekawe dla geografa i etnografa. Witort miał możliwość utrzymywać kontakty z miejscową ludnością i zwiedzać okolice. Charakteryzuje życie ludności, mówi o stosunkach gospodarczych, opisuje dłuższą wycieczkę na półwyspie Kola, pobyt wśród Lapończyków oraz w monasterze Sołowieckim na wyspie tejże nazwy.

131. Leopold Starzeński: Wyprawa myśliwska do Syrii

1881 r., pol., 4°, 100 s., 9866/III.

„Wspomnienia z wyprawy myśliwskiej do Syrii roku 1881, przez Leopolda hr. Starzeńskiego”. Autor podkre-

śla myśliwski charakter opisu, mimo to nie brak tu szczegółów geograficznych. Druk. w odcinkach „Łowca” (Lwów) 4, 1881 oraz 5, 1882. Zob.: J. St. Bystron: *Polacy w Ziemi Świętej, Syrii i Egipcie 1147—1914*, Kraków 1930, s. 286.

132. **Michał Łempicki: Materiały do mapy pokładowej Zagłębia Dąbrowskiego**

1885—1905 r., różnojęz., f°, 1312 s. i 7 map, 6918/II.

„Teki Łempickich. Dział IV: Sprawy gospodarcze. Tom 1: Materiały do mapy pokładowej Zagłębia Dąbrowskiego 1885—1905”. Zbiór notatek z rysunkami i szkicami oraz korespondencji, związanych z pracą inżyniera górniczego Michała Łempickiego. Siedem dodanych arkuszy map to jednowiorstówki (1 : 42 000) z polską nomenklaturą, które wykonało „Wojenno Topografischeskoje Depo” w Petersburgu przed powstaniem styczniowym, około 1860—1861 r. — Michał Łempicki, (ur. 1856), inżynier górnictwa, przemysłowiec, działacz i pisarz polityczny, członek Tymczasowej Rady Stanu w 1916 r.

133. **Statystyka Gubernii Podolskiej**

1886 r., pol., f°, 298 s., 9749/III.

„Materiały Antoniego Rollego” (piszącego pod pseudonimem: dr Antoni J.). S. 1—16: teczka zatytułowana: „Ludność i wartość miast i miasteczek podolskich według taryfy 1886 r.”. Zawiera wykazy sporządzone dla poszczególnych powiatów.

134. **Opis Syberii**

1887 r., pol., 8°, 1834 s., 7210/II.

„Papiery Bolesława i Marii Wysłouchów, t. 36. Rękopisy redakcyjne »Kuriera Lwowskiego«, cz. 12”. S. 533—688: „Wspomnienia z podróży przymusowej” — pamiętnik powstańca 1863 r. Interesujący opis podróży z Moskwy

przez Kazań i Jekaterynburg (Świerdłowski) do Tobolska i Tomska, a nadto opis zimy syberyjskiej i wiosny na stepach, wsi syberyjskich oraz tamtejszych zwyczajów.

135. **Bogusz Zygmunt Stęczyński: Wierszowany opis Dolnego Śląska**

ok. 1890 r., pol., 4°, 342 s. i 44 ryciny, 3424/I.

„Śląsk. Podróż malownicza w 25-ciu pieśniach. Wyśpiewał Bogusz Zygmunt Stęczyński, b. bibliotekarz księgozbioru śp. Mieczysława hr. Dzieduszyckiego w Krakowie”. Rozszerzona przeróbka utworu Stęczyńskiego pt.: „Sudety”, powstałego wnet po roku 1845 (zob. poz. 102). Rękopis przepisany na czysto ręką autora, prawdopodobnie w ostatnich latach jego życia (t.j. przed r. 1890). Zawiera 44 ryciny Stęczyńskiego, wszystkie nie w oryginale, lecz w reprodukcjach. Rękopis wydany został drukiem: *Śląsk. Podróż malownicza w 21 pieśniach. Wyśpiewał Bogusz Zygmunt Stęczyński. Do druku przygotował, wstępem i objaśnieniami opatrzył Franciszek Pajęczkowski*, Wrocław 1949. (Drugie wydanie opublikowane zostało w tymże roku).

136. **Podręcznik geografii**

ok. 1890 r., franc., 4°, 11794/II.

„Papiery prywatne Augusta Wodzickiego”. Prócz różnych papierów i wykładów w „k.u.k. Technische Militär-Akademie” w Wiedniu, oddzielny zeszyt (4°, 86 s. nl) to podręcznik elementarny geografii zatytułowany: „Emelie Bergotte: Notions générales. Mappemonde” (z 4 mapami rękopiśmiennymi).

137. **List Wacława Nałkowskiego**

1893 r., pol., 16°, 608 s., 7701/II.

„Korespondencja Oswalda Balcera, 1879—1932, t. 43”. S. 251—252: list Wacława Nałkowskiego do redakcji „Kwartalnika historycznego” z 19.V.1893.

138. **Polskość Śląska**
ok. 1895 r., pol., 8°, 208 k., 3651/III.
„Rękopisy artykułów przeznaczonych do książki *Dla Śląska*. Wśród nich: k. 87—94: „Henryk Kopia, Co mówią cyfry” (o stanie szkolnictwa polskiego na Śląsku Cieszyńskim w 1890 r.); k. 195—208: „Franciszek Zych, Na Pruskim Śląsku” (o polskości Śląska). Pozostałe utwory mają charakter literacki. Druk.: *Dla Śląska. Książka zbiorowa na rzecz gimnazjum polskiego w Cieszynie*, Lwów 1895, wyd. Koła Literacko-Artystycznego.
139. **Franciszek Bujak: Recenzja pracy A. Oppela: „Terra incognita” i różne notaty geograficzne**
ok. 1895—1897 r., pol., format różny, Akc. 134/58.
Tu m.i.: 1) Notaty (streszczenia) prac geograficznych z czasów studiów Bujaka na Uniwersytecie Jagiellońskim, np. dzieła Rehmana: *Tatry*; 2) Wykłady meteorologii prof. Czernego z 1895 r.; 3) „Lektury prywatne”, w tym i geograficzne; 4) Obszerny referat-recenzja (36 s.) książki A. Oppela: *Terra incognita*, o czym wspomina Bujak w swych zapiskach biograficznych (*Drogi mojego rozwoju umysłowego*, Nauka Polska, 6, 1927, s. 99—100).
140. **Stanisław Janowski: Podróż do Włoch. — Materiały dotyczące panoramy Tatr**
1895—1921 r., pol. i niem., karty różnego formatu, 202 s., 12222/III.
„Papiery Stanisława Janowskiego”. S. 17—58: szczegółowy opis fragmentu podróży Janowskiego do Włoch w 1921 r., mianowicie z Neapolu do Palermo. (Zob. poz. 162);
S. 75—194: materiały dotyczące namalowanej na zlecenie dra Henryka Lgockiego w latach 1895—96 panoramy Tatr przez Stanisława Janowskiego i Ludwika Bollera, a wystawionej w Warszawie. Materiały te złożone z korespondencji rękopiśmiennej, maszynopisów, druków i wycin-

ków prasowych zebrała siostra Janowskiego Bronisława Janowska Rychter.

Stanisław Janowski (1866—1942), artysta malarz, ilustrator. (Zob. Irena Dunikowska w *Pol. Sł. Biogr.*, t. 10, Wrocław 1962—64, s. 572—574); Ludwik Boller (1862—1896), artysta malarz niemiecki, współpracownik W. Kossaka i J. Styki w wykonaniu panoramy Raclawickiej we Lwowie 1894 r. (Zob. Marian Gumowski w *Pol. Sł. Biogr.*, t. 2, Kraków 1936, s. 287).

141. **Franciszek Bujak: Prace z historii geografii**

ok. 1897—1932 r., pol. i niem., 7 paczek, kartki różnego formatu, Akc. 61/57.

Zespół notatek i materiałów poświęconych zagadnieniom związanym z rozprawą doktorską i habilitacyjną Bujaka, tj. z historią geografii w Polsce (do połowy XVI w.) oraz średniowiecznymi mapami żeglarskimi.

I. Duża, licząca kilkaset kart i kartek paczka, zatytułowana: „O geografii w Polsce. Drukowane i ustępy nie drukowane”, zawiera wyzyskane i nie wyzyskane materiały do rozprawy doktorskiej. Tytuły poszczególnych plików: 1) „Kartografia polska w XVI w.”; 2) „Stosunek Polski do Wielkich Odkryć” (zob. też niżej paczka II); 3) „Plano Carpini [Jan da Pian del Carpine] i Benedykt Polak” (zob. też niżej paczka III, plik 1); 4) „Wykłady geograficzne na Uniwersytecie [Jagiellońskim]”; 5) „Astronomia — Uniwersytet [Jagielloński]”; 6) „Rzut oka na rozwój kosmografii średniowiecznej”; 7) „Kronikarze”; 8) „Rękopisy ściśle geograficzne wcześniejsze”; 9) „Anzelm. Descr[iptio] Terrae S[anc]tae”; 10) „Zasługi polskich astronomów”; 11) „Ogólna charakterystyka geografii XVI w.” Tu także notatki o Kallimachu jako geografie i inne. — Materiały te zostały wyzyskane przez Bujaka w r. 1899 do rozprawy doktorskiej, zrazu zatytułowanej: „Stan geografii w Polsce w wiekach średnich i w pierwszej połowie XVI w.”, a następnie: „Z dziejów

geografii w Polsce (wieki średnie i początek XVI w.)". Rozprawa ta nie ukazała się drukiem w całości. Bujak opublikował jednak jej części, a także niektóre zebrane przezeń wówczas, ale nie użytkowe do niej materiały, w następujących publikacjach: *Geografia na Uniwersytecie Jagiellońskim do połowy XVI w.* [w] *Księdze pamiątkowej uczniów Uniw. Jagiell.*, Kraków 1900, s. 49—96 i w odblasku; *Początki kartografii w Polsce*, *Wiadomości numizm.-archeolog.* 1900 i w odblasku; *Najstarszy opis Ziemi Świętej polskiego pochodzenia*, tamże 1900 i w odblasku; *Kallimach i znajomość Państwa Turckiego w Polsce około początku XVI wieku*, *Rozpr. Wydz. hist.-filozof. Ak. Umiej.* 40, 1900, s. 268—288 i w odblasku; *Dwa przyczynki do historii Uniw. Jagiell.*, *Rozpr. Wydz. filolog. Ak. Umiej.* w Krakowie 33, 1901, s. 346—359 i w odblasku; *Geografia kronikarzy polskich*, *Wiadom. numizm.-archeolog.* 1901 i w odblasku; *Długosz jako geograf*, *Przewodnik nauk. i liter.* 29, 1901, s. 171—184. Prace te przedrukował Bujak w swych *Studiach geograficzno-historycznych*, Kraków [1925]. — Niektóre wymienione wyżej materiały (w szczególności zawarte w plikach 2 i 3) nie zostały wyzyskane przez Bujaka w tych publikacjach. Zob. też poniżej paczka IV, plik 7, oraz paczka VI.

II. „Stosunek Polski do Wielkich Odkryć Geograficznych”, 9 k., nieopublikowany artykuł na ten temat (zob. materiały do tej pracy w paczce I, plik 2).

III. „J. Plano de Carpine [Jan da Pian del Carpine]”. W paczce pod tym tytułem znajdują się następujące materiały: 1) „Benedykt Polak, towarzysz Jana de Plano Carpini”, 6 k. (Zob. wyżej paczka I, plik 3); 2) trzy reprodukcje map — półkul Jana ze Stobnicy oraz mapy G. Reischa wyjęte z pracy Eltera: *De Henrico Glareano geographo et antiquissima forma Americae commentatio*, Bonn 1896; 3) reprodukcja mapy świata z XVI w. (*Universalis geographiae typus*) pomieszczonej w *Kronice wszytkiego świata* Marcina Bielskiego 1551 — kopia mapy

J. Hontera (1530), z notatką Tadeusza Estreichera oraz odpisami listów do niego Henryka Harrisse'a i Sophusa Rugego; 4) plik kilkudziesięciu kartek z notatkami do pracy doktorskiej Bujaka (porównaj wyżej paczka I).

IV. „Mapy średniowieczne. Geografia XVI w.”. W paczce tak zatytułowanej mieszczą się: 1) „Materiały do map żeglarskich”. Plik stu kilkudziesięciu kartek z notatkami do pracy habilitacyjnej Bujaka *O średniowiecznych mapach żeglarskich*, opublikowanej w *Rozpr. Wydz. hist.-filozof. Akad. Umiej.* 46, 1903, s. 190—264 i w odcieku, przedruk w *Studiach geogr.-hist.*, Kraków [1925], s. 149—230; 2) Rękopis tłumaczenia trzech pierwszych rozdziałów tej rozprawy na język niemiecki, bez początku (paginowany od 3 do 44). Przygotowane do publikacji, wysłane do prof. W. Wolkenhauera w Bremie i przez tegoż zwrócone. Ostatecznie nie opublikowane. (Zob. przedmowę Bujaka do *Studiów geogr.-hist.*, s. VIII nn); 3) „Wann wurde die Logge erfunden” — tłumaczenie na język niemiecki drugiego rozdziału tejże rozprawy, również nie opublikowane; 4) egzemplarz korektowy całej tej rozprawy z 1903 r. z własnoręcznymi poprawkami autora. (Zob. też poniżej plik 7 oraz paczki V i VI, jak również poz. 150 niniejszego Katalogu); 5) „Anfänge der polnischen Kartographie” — tłumaczenie nieco skrócone (7 k.) pracy *Początki kartografii w Polsce* (Zob. paczka I); 6) „Geographia XVI w. Ważne rzeczy”. Trzy koperty notatek: a) „Wypisy z podręczników geografii” — z J. Schönera, L. Friesa, Ringmanna i innych autorów, b) „Północna Europa” — kilkanaście kartek z notatkami i szkicami, c) „Północna Europa i lądowa kartografia” — dwadzieścia kilka kartek również z zapiskami i szkicami; 7) „Geographica XVI wieku. Miechowita” — plik kilkudziesięciu kartek z różnymi notatkami z historii geografii, odnoszącymi się do studiów Bujaka w 1901—1902 r. w Niemczech i Włoszech (Lipsk, Genua, Piza, Florencja, Rzym, Monachium), a także fragment brulionu przedmo-

wy do „Z dziejów geografii w Polsce” i list z informacjami od Edwarda Długopolskiego z 1903 r. Notatek o Miechowie nie ma.

V. „Notaty do map żeglarskich z Paryża”. Kilkaset kart różnych notat, wypisów, streszczeń itp. robionych podczas pobytu Bujaka w Paryżu w r. 1932. Są to materiały do zamierzonego, ale ostatecznie nie podjętego, nowego (3-go) uzupełnionego i zaktualizowanego wydania pracy *O średniowiecznych mapach żeglarskich*. (Opublikować ją miał Instytut Bałtycki). Między innymi znajduje się tu pismo francuskiego Ministerstwa Obrony Narodowej (Marynarki) z dnia 15 kwietnia 1932 r. zezwalające na korzystanie ze zbiorów „Service Central Hydrographique” oraz legitymacja biblioteki Towarzystwa Geograficznego w Paryżu, wystawiona 14 kwietnia 1932 r.

VI. „Literatura o historii geografii XVI w.” Duża paczka kilkuset kart z notatkami zarówno do pracy doktorskiej, jak i habilitacyjnej. Między innymi: list od Feliksa Koperę z Petersburga oraz pliki z napisami: „Bibliografia geografii — notaty do kartografii, Notaty ciekawsze, Wypisy geograficzne z Decjusza, Tytuły z Katalogu Mss bibl. Watykańskiej (geographica), Bibliografia do historii geografii i kartografii” itd.

VII. „Mapy fotogr. Ptolemeusza z Biblioteki Watykańskiej” — 9 fotografii wyblakłych, niewyraźnych, naklejonych na tekturę. Na marginesach sygnatury Bibl. Watykańskiej. W tejże paczce trzy arkusze różnego formatu kalki kreślarskiej z wykonanymi ołówkiem i atramentem szkicami.

142. **Zygmunt Węglowski: Opis wyprawy Aleksandra Czekanowskiego na północ Syberii w 1875 roku**

1899 r., pol., 4°, 48 k. w tym 2 mapy, 4399/II.

„Wspomnienia o podróży Aleksandra Czekanowskiego na [!] rzekę Olenek w 1875 r.” Na końcu tekstu podpis i data: „Zygmunt Aleksander Węglowski, 24 listopad 1899 rok”. Pomieszczone na końcu mapy rękopiśmienne są rysowane

bardzo starannie tuszem na woskowym płótnie: k. 47: „Mappa części r. Leny i części jakuckiej [!] guberni. Ułożona przez A. Czekanowskiego w 1876 r. Skala 50 wiorst w 1-m calu”. Pod tytułem dopisane ręką Węglowskiego: „Wydanie pośmiertne, ogłoszone drukiem w Izwiastyach [!] Ruskaho [!] Geograf. Obszczes. T. 13 kwietnia [?] 1877 rok. Przerysował Z. Węglowski”. Podziałka mapy 1 : 2 100 000, format 35×51 cm; k. 48: „Mappa miejscowości od uroczyska Ajakit (na Lenie) do ujścia rzeki Oleneku do Lodowatego Oceanu, wykonana przez Czekanowskiego w 1875 roku. Skala w angielskim calu 20 wiorst”. Poniżej ręką Węglowskiego: „Z własnoręcznego A. Czekanowskiego brulionu (znajdującego w Petersburgu, obecnie w Towarzystwie Geograficznym) przerysował Z. Węglowski”. Podziałka 1 : 840 000, format 43,7×29,8 cm. „Dziennik Zygmunta Węglowskiego” w streszczeniu włączony został przez Benedykta Dybowskiego do jego pracy *O Syberii i Kamczatce* i wydrukowany w odcinkach czasopisma Tydzień (literackiego dod. Kuriera Lwowskiego), 7, 1899, Nr 45—53 oraz 8, 1900, Nr 1—4, a następnie w odbitce tejże pracy (Lwów 1900, s. 162—248). Dodana też została zmniejszona reprodukcja drugiej z map wyżej wymienionych. Tekst drukowany różni się znacznie od tekstu rękopisu, jest w wielu miejscach obszerniejszy od rękopiśmiennego. Zygmunt Węglowski, uczestnik powstania styczniowego, zesłaniec do kopalni nerczyńskich na Syberii, towarzyszył Czekanowskiemu w jego ostatniej wyprawie do ujścia rzeki Olenek w 1875 r. Miała ona na celu badania geograficzne i geologiczne w dolinie wspomnianej rzeki. Trwała 7 miesięcy (od maja do grudnia), dotarła do Oceanu Lodowatego, przebyła ogółem około 13000 km.

143. **Jan Wiktor: Opis Zawichostu. — Jan Witort: Książka o Finlandii**

1900—1920 r., pol., f^o, 1222 s., 7206/II.

„Papiery Bolesława i Marii Wysłouchów, t. 32. Rękopisy

redakcyjne „Kuriera Lwowskiego», cz. 7”. S. 317—331: „Jan Wiktor: Zawichost.” Historia i opis miasta ze szczególnym uwzględnieniem zabytków. Z ok. 1920 r. S. 385—525: „Jan Witort: Nowa książka polska o Finlandii”. Data: „25.I.1900”. Recenzja, a właściwie streszczenie książki Bolesława Koskowskiego pt: *Finlandia*, Warszawa 1899.

144. **Zagadnienia ludnościowe i emigracyjne. — Opis kęp na Wiśle**

ok. 1900—1920 r., pol., f^o, 1560 s., 7209/II.

„Papiery Bolesława i Marii Wysłouchów, t. 35. Rękopisy redakcyjne „Kuriera Lwowskiego», cz. 11”. S. 201—219: „Geograficzny problemat kwestii polskiej w Prusach” — o stosunkach demograficznych i rozmieszczeniu ludności polskiej w zaborze pruskim na podstawie danych statystycznych z lat 1890, 1900, 1905 i 1910; s. 743—762: artykuł o wyludnieniu w czasie 1-ej wojny światowej. Porusza następujące zagadnienia: „Ubytki ludności w dawnych wojnach w Polsce. — Zbieranie dat o ruchu ludności w obecnej wojnie. — Ile ubyło mieszkańców w latach 1914 i 1915. — Najsilniejszy ubytek w powiatach nad Bugiem. — Główną masę uchodźców stanowili prawosławni. — Zmniejszenie się urodzeń, powiększenie się śmiertelności. — Milionowa ludność bez dachu. — Słabsze organizmy muszą ginąć przedwcześnie. — Klęska głodowa. — Przerazające horoskopy”; s. 763—788: „Wychodźstwo polskie w ogóle” — artykuł poruszający ogólne zagadnienia emigracyjne, statystykę i rozmieszczenie Polonii Zagranicznej; s. 789—796: „Polska w Brazylii” — artykuł geograficzno-statystyczny dotyczący stanu Parana w Brazylii i tamtejszej Polonii w końcu XIX w. S. 1417—1420: „Kępy nadwiślańskie” — kolejne wyszczególnienie i określenie położenia kęp na Wiśle między Warszawą a Toruniem.

145. **Notatki i prace Benedykta Dybowskiego i Jana Denysa** 1900—1925 r., pol., f°, 688 s., 7200/II.
„Papiery Bolesława i Marii Wyslouchów, t. 26. Rękopisy redakcyjne »Kuriera Lwowskiego«, cz. 2”. S. 59—70:
„Katedra etnologii w Uniwersytecie Lwowskim”. Dotyczy zasług prof. dra Stanisława Ciszewskiego, Autor nieznan; S. 217—246: „Zwyczaje i obyczaje ludu wiejskiego z okolicy Sądowej Wiszni, z dodatkiem niektórych szczegółów zabobonnych i przesądów różnego rodzaju między wiejskim ludem. Napisał Jan Denys, Króliński”. Praca krajoznawcza z pocz. XX w. — Jan Denys vel Denes (ur. 1874), pseud. Jan Kazimierz Króliński, nauczyciel seminariów nauczycielskich we Lwowie, literat.
S. 287—498: zespół różnych papierów, artykułów i notatek Benedykta Dybowskiego, a m.i.: s. 421—423: pozytywna wypowiedź w sprawie założenia we Lwowie towarzystw etnograficznego i geograficznego. Dybowski pochwała także myśl zorganizowania we Lwowie wystawy etnograficznej; s. 487: „O badaniach naukowych na Syberii”.
146. **Arthur Lindner: Kronika Cieplic Śląskich Zdroju** ok. 1900—1944 r., niem., 14 teczek in 4°, Akc. 166/53.
„Chronik von Warmbrunn”. Zbiór materiałów i wycinków dotyczących Cieplic Śląskich Zdroju, zbieranych przez długie lata aż do 1944 roku, przez miejscowego nauczyciela Artura Lindnera, autora artykułu o Cieplicach w wydawnictwie E. Keysera: *Deutsches Städtebuch. Handbuch städtischer Geschichte. Band 1 Nordostdeutschland*, Stuttgart 1939, s. 898—900.
147. **Ignacy Maciejowski (Sewer): Podróż do Włoch** 1901 r., pol., f°, 66 s., 12239/III.
„Z Krakowa do Mediolanu”. Opis podróży z 1901 r. zawiera niewiele szczegółów geograficznych. Najbardziej

godna uwagi jest część poświęcona Wenecji. Druk. w tomie utworów Sewera pt: *Michał Kopeć. W lesie. Z Krakowa do Mediolanu. Nowele*, Warszawa 1903, s. 217—334.

148. **Franciszek Bujak: Materiały do zagadnień osadnictwa** ok. 1901—1933 r., pol., karty różnego formatu, Akc. 56/57. Zespół zawiera koperty z licznymi notatkami poruszającymi m.i. następujące kwestie: nazwy wsi, rzeki jako podstawa osadnictwa, nazwy topograficzne, nazwy w Ziemi Chełmińskiej, grodziska-grody, postrzeżenia językowe do geografii historycznej, kształty wsi, — wraz z fotografiami szeregu planów katastralnych i bibliografią przedmiotu. Znajduje się tu również koperta z fotografiami odnoszącymi się do osadnictwa z wystawy kartograficznej, zorganizowanej podczas Międzynarodowego Kongresu Historycznego w Warszawie w 1933 r.

149. **Kartografia Tatr**

1902—1906 r., różnojęz., 10 paczek in 8°, 7727/I.

„Papiery Oswalda Balzera. Tom XX. O Morskie Oko. Wywód praw polskich przed sądem polubownym w Hradcu”. Wśród różnych materiałów, dotyczących sporu o Morskie Oko między Galicją a Węgrami, materiałów, które wyzyskał Balzer jako rzecznik Galicji w Grazu w 1902 r., a następnie zużytkował przy wydaniu książki pt: *O Morskie Oko...* (Lwów 1906), znajdują się: w paczce 3: 81 kartek z tytułami map, którymi posługiwał się Balzer podczas rozstrzygania sporu. Oprócz tytułów map są też krótkie notatki, na 45 zaś kartkach są także odręcznie przerysowane fragmenty spornego terenu; w paczce 4: sześć różnych szkiców rękopiśmiennych terenu związanego ze sporem; w paczce 6: między innymi również 3 różne szkice rękopiśmienne spornego terytorium. Ponadto w tomie 45 korespondencji Balzera (sygn. 7703/II), zawierającym listy i telegramy gratulacyjne z okazji pomyślnie zakończonego sporu granicznego, na wstępie znaj-

duje się notatka: „Uwaga: W zbiorach map Ossolineum znajduje się mapa używana przez Oswalda Balzera w czasie sporu o Morskie Oko z jego zakreszeniami (sygn. 2071)”. Obecnie Ossolineum mapy tej nie posiada.

150. **Franciszek Bujak: O średniowiecznych mapach żeglarskich**

przed 1903 r., pol., karty różnego formatu, Akc. 144/58. Zespół zawiera rękopis, z nieznacznymi lukami, dzieła Bujaka: „O średniowiecznych mapach żeglarskich”, oraz plik związanych z tym notatek i częściowo pierwszą redakcją pracy. Dzieło było drukowane dwukrotnie: 1) w *Rozprawach Akad. Umiej.* w Krakowie, Wydział hist.-filozof., t. 46, 1903, s. 190—264 i w odbitce, 2) w *Studiach geograficzno-historycznych*, [Warszawa 1925], s. 149—230. (Zob. też poz. 141).

151. **Stefan Julian Brzeziński: Opis Syberii**

1906 r., pol., 4°, 244 k., 13066/II.

„Stefan Julian Brzeziński (pseudonim Kuba): Uwzięnienie i zesłanie, ucieczka, emigracja i powrót do kraju (w 3-ch częściach) oraz Listy z Syberii (część IV) i Rozważania (część V)”. K. 152—241: Listy z Syberii z 1906 r. (odpisy). W listach autor porusza przeważnie sprawy osobiste, daje też jednak opisy o charakterze geograficzno-krajoznawczym: Wołga, wsie nadwołżańskie, Samara, Ural, ludy syberyjskie i ich życie, syberyjski krajobraz, tajga.

152. **Bronisława Janowska Rychter: Opis miast włoskich**

1908—1924 r., pol., 8°, 339 k., 12481/I.

Tom odczytów o Włoszech zawiera: k. 1—103: „Rzym. Trzy odczyty” [1908], na początku wspomniana też Wenecja, Florencja i Piza; k. 104—154: „Orvieto, Viterbo, Braciano” [1913], opis trzech miasteczek w okolicach Rzymu i ich zabytków; k. 182—224: „Sycylia, Palermo. Katakumby Kapucyńskie. Monreale” [po r. 1915], obok opisów

zabytków, również opisy życia i zwyczajów ludności; k. 225—249: „Intra” [1921], dwutygodniowy pobyt autorki w Intra nad Lago Maggiore; k. 250—290: „Etna, Messyna, Taormina” [ok. 1924]; k. 291—315: „Wenecja”, maszynopis z własnoręcznymi poprawkami autorki, bez daty. Fragmenty tego opisu są analogiczne lub bardzo zbliżone do pobieżnego opisu Wenecji w odczycie o Rzymie z 1908 r. (zob. wyżej k. 1—103); k. 316—339: wycinki z „Gazety Lwowskiej”, gdzie znajdują się też fragmenty rękopisów tu omówionych. Całość — przeważnie autografy. Bronisława Rychter-Janowska, (1872—1953), artystka-malarka, dziennikarka, siostra art.-malarza Stanisława Janowskiego. (Zob. też poz. 157).

153. **Władysław Goździkowski: Opis Brazylii**

ok. 1910 r., pol., 8°, 587 s., 12564/I.

„Władysław Goździkowski. Wspomnienia z Brazylii”. Pamiętnik emigranta, przebywającego w Brazylii około 10 lat, od roku 1899. Obok osobistych przeżyć autora zawiera wiadomości geograficzne, historyczne, statystyczne i ekonomiczne o Brazylii, w szczególności o stanach zamieszkałych przez Polaków, a także obszernie opisy życia Polonii brazylijskiej.

154. **Franciszek Bujak: Materiały do nowego wydania „Galicji” po 1910 r., pol., karty różnego formatu, Akc. 67/57.**

Wśród różnych drobnych prac — uzupełnienia do zamierzonego wydania *Galicji*, dzieła Bujaka opublikowanego w dwóch tomach w r. 1908—1910.

155. **Bogdan Janusz: Opis Brzeżan. — Eugeniusz Kucharski: Ziemia Czerwieńska**

1913 r., i nast., pol., 8°, 1182 s., 7202/II.

„Papiery Bolesława i Marii Wysłouchów, t. 28. Rękopisy redakcyjne »Kuriera Lwowskiego«, cz. 4”. S. 179—193 i 245—281: „B. Janusz, Z wycieczek po Brzeżanach i oko-

- licy, Lwów 1913". Autor rozprawy krajoznawczej — Bogdan Janusz, (1888—1930), archeolog, publicysta; zob. H. Burchard, *Pol. Słown. Biogr.*, t. 10, s. 587—588. S. 1043—1078: „Ziemia Czerwieńska”, podpisany „Dr Eugeniusz Kucharski”. Artykuł dotyczy historii i geografii historycznej tego obszaru. — Autor (ur. 1880), krytyk historyczno-literacki.
156. **Włodzimierz Antoniewicz: Wycieczka po Roztoczu. — Witold Szeller: Opis Mazur**
1913—1925 r., pol., f°, 922 s., 7199/II.
„Papiery Bolesława i Marii Wysłouchów, t. 25. Rękopisy redakcyjne »Kuriera Lwowskiego«, cz. 1”. S. 47—90: „Wzdłuż Roztocza Lwowsko-Tomaszowskiego. Wspomnienia i wrażenia z wycieczki krajoznawczej”, podpis. „Włodzimierz Antoniewicz”. Pochodzi z ok. 1913 r. S. 711—721: „Mazury”. Rozprawa krajoznawcza Witolda Szellera z lat 20-tych XX w., maszynopis.
157. **Bronisława Janowska-Rychter: Podróże po Austrii, Hiszpanii i Turcji**
1916—1931 r., pol., 8°, 165 k., 12482/I.
„Bronisława Rychter Janowska. Odczyty z podróży i szkice”. Zbiór zawiera m.i. autografy następujących prelekcji: k. 1—19: „In[n]sbruck” [ok. 1916]; k. 20—50: „Hiszpania. Barcelona—Walencja” [ok. 1925]; k. 51—132: „Z pobytu na Wschodzie” — reportaż z podróży do Turcji w 1931 r. na szlaku Sambuł—Usak (dłuższy kilkutygodniowy pobyt) — Smyrna—Sambuł. (Zob. też poz. 152).
158. **Stanisław Rayski: Opis Słowacji**
ok. 1917 r., pol., 8°, 1266 s., 7205/II.
„Papiery Bolesława i Marii Wysłouchów, t. 31. Rękopisy literackie »Kuriera Lwowskiego«, cz. 7”. S. 75—88: „S. Rayski. Z ziemi słowackiej”. Opis tego kraju, a w szczególności jego zabytków.

159. **Franciszek Bujak: Materiały do geografii historycznej Polski**
ok. 1919—1920 r., pol., format różny, Akc. 176/57.
W zespole zawierającym przede wszystkim notatki poświęcone kwestii Gdańska, zwłaszcza z okresu Traktatu Wersalskiego (a wykorzystane później w pracy: *Dziejowe znaczenie morza, Zamość 1821*), znajdują się również inne notatki do geografii historycznej Polski.
160. **Eugeniusz Romer: Problemy terytorialne Polski**
1920 r., franc., 4°, 860 s., 7249/II.
„Papiery Bolesława i Marii Wysłouchów, t. 75. Miscellanea, cz. 1”. S. 405—430: maszynopis referatu Eugeniusza Romera pt.: „Problèmes territoriaux de la Pologne”, (na końcu: „Lwów, le 29 février 1920”), związanego z pracami delegacji polskiej na kongres pokojowy w Paryżu. Nad podanym wyżej tytułem dopisano ołówkiem: „Odczyt wygłoszony w Paryżu w Comité d'études”.
161. **Eugeniusz Romer: Plebiscyt na Górnym Śląsku**
1921 r., pol., f°, 498 s., 7238/II.
„Papiery Bolesława i Marii Wysłouchów, t. 64. Plebiscyt na Górnym Śląsku, Spiszu, Orawie i Warmii 1919—1921”. S. 125—131: maszynopis referatu Eugeniusza Romera pt.: „Próba oświetlenia wyników plebiscytu z uwzględnieniem zaludnienia gmin, które się za Polską oświadczyły”. Na końcu: „Paryż dnia 6 czerwca 1921”.
162. **Stanisław Janowski: Podróż do Włoch**
1921 r., pol., 16°, 97 s., 12223/I.
Notatnik z podróży Stanisława Janowskiego z siostrą Bronisławą Rychter Janowską do Włoch od 1.X. do 10.XII. 1921 r. zawiera zapiski zwięzłe, fragmentaryczne, kronikarskie. Trasa podróży: Wenecja — Padwa — Weronia — Mediolan — Varese — Santa Margareta — Siena — Rzym — Neapol — Palermo — Neapol — Rzym — Mediolan.
Zob. poz. 140.

163. **Franciszek Bujak: Różne notaty geograficzne**
ok. 1922—1932 r., pol., format różny, Akc. 160/57.
W zespole poświęconym głównie podręcznikowi *Polska współczesna. Geografia — życie gospodarcze — ustrój państwowy — administracja* (wydanemu przez Bujaka w 1923 r. wspólnie ze Zbigniewem Pazdro, Zdzisławem Próchnickim i Stanisławem Sobińskim), znajdują się drobne notatki z zakresu geografii, m.i. streszczenie (6 s. maszynopisu i mapka regionów) pracy J. Ernsta: *Regiony geograficzno-rolnicze Polski*, druk. w Czasop. Geogr. 10, 1932, s. 143—168.
164. **Polonia południowoamerykańska**
1923—1931 r., pol., f^o, 234 s., 13204/III.
„Papiery Stanisława Psarskiego z l. 1923—1931”. Zawierają m.i.: S. 47—98: list z Brazylii z 27.VI.1924. Maszynopis. Dopisano ręcznie: „było drukowane w Tygodniku współczesnym w Krakowie”. Zawiera obszerny opis Rio de Janeiro, miasta, życia ludności, zwyczajów, oraz wiadomości o tamtejszej Polonii. Podpisany Stanisław Psarski; s. 135—156: „Życie ekonomiczne Brazylii”. Artykuł Stanisława Psarskiego, datowany 15.IX.1926. Obok — tłumaczenie na język niemiecki, maszynopis; s. 157—164: „Protokół spisany w sprawie wyniku badań terenów koncesyjnych polskich w Peru, przeprowadzonych przez komisję urzędową w roku 1928”. Mowa o klimacie, topografii terenu, gospodarce, komunikacji, przemyśle, handlu. Maszynopis; s. 171—188: *Statut Polskiego Towarzystwa Kolonialnego*, druk.
165. **Jan Rozwadowski: Materiały statystyczne**
1929—1930 r., pol., f^o, 228 s., 7966/II.
„Papiery Rozwadowskich. Papiery osobiste Jana Rozwadowskiego (1872—1935)”. Trzeci plik (203 s.) to „Statystyka. (1929—1930). Materiały statystyczne: Zestawienie obszarów, zaludnienia i produkcji Polski i innych państw,

prawdopodobnie w związku z koncepcją unii gospodarczej”. — Jan Rozwadowski, docent ekonomii na Uniw. Lwowskim, polityk i członek Polskiego Komitetu w Paryżu w czasie pierwszej wojny światowej.

166. **Włodzimierz Leitgeber: Monografia Niechanowa**
ok. 1930 r., pol., maszynopis, 4°, 107 k., Akc. 80/61.
„O Niechanowie pod względem topograficznym, historycznym i etnograficznym skreślił na podstawie licznych źródeł Ignotus (Ks. Włodzimierz Leitgeber)”. Monografia historyczna wsi w pow. gnieźnieńskim ze szczególnym uwzględnieniem dziejów parafii i dworu. Część geograficzna krótka, etnograficzna — interesująca.
167. **Stanisław Dembiński: Materiały dotyczące Chin i Japonii**
1934—1940 r., pol., 31 zeszytów przeważnie 100-kartkowych in 8° i 9 albumów fotograficznych różnego formatu, Akc. 10/62, 11/62 i 12/62.
Materiały, artykuły oryginalne i tłumaczenia, dotyczące dziejów, polityki, kultury, obyczajów, literatury, architektury, sztuki i codziennego życia Chin (10/62) i Japonii (11/62), opracowane przez Stanisława Marię Dembińską go podczas kilkuletniego tam pobytu (1934—36 Chiny, 1936—40 Japonia). Uzupełnione licznymi rysunkami własnymi i ilustracjami w tekście, oraz fotografiami (12/62). Mimo iż nie mają charakteru geograficznego, zawierają wiele szczegółów o tych krajach, zwłaszcza etnograficznych. Część tych prac (10/62, z. 3 i 4) druk. w „Polsce Zbrojnej”. Między innymi: W zespole dotyczącym Chin: „Ucieczka szczerpu tatarskiego Turgotów” (10/62, z. 2); „Pierwsze wrażenia z Kantonu, Macao [Makao]” i „Wycieczka do chińskiej wioski” (z. 3); „Jezuici w Chinach” (z. 5); „Wielki mur”, „Starożytna forteca Wielkiego muru” i „Heng-Szan — jedna z pięciu świętych gór chińskich” (z. 6); „Wymierająca rasa — Mongołowie” (z. 9); „Wspañiałość cieśnin Yang-tze-Kiang” i „Wycieczka do Dze-

holu" (z. 11); „Wpływ kultury chińskiej na Mandzurię” i „Mongolska rasa w Mandzurii” (z. 13). W zespole dotyczącym Japonii: „»Niubai« — pora deszczowa”, „Zarys historii japońskiej cywilizacji” i „Religia i sekty religijne” (11/62, z. 1); „Tradycja, zwyczaje i obyczaje” (z. 2); „Wielka świątynia w Ise” i „Błądząc po starym Kioto” (z. 5); „Pan Beniowski w Japonii” (z. 6), artykuł Aleksandra Janta Połczyńskiego z komentarzem Dembińskiego, opracowany na podstawie dokumentów znajdujących się w Japonii; „Sezamowe bramy starego Yedo (Tokio)” (z. 8); „Uprawa ryżu” (z. 9); „Tańce ludowe” i „Niektóre zabytki z epoki Kamakura” (z. 10); „Nieco o cesarskim pałacu w Kioto” (z. 11); „Jesienne zbiory” (z. 13); „Nieco o historycznym Tokio” (z. 14); „Rolnicze życie i obrzędy starożytnej Japonii” (z. 15). W jednym z zeszytów (10/62, z. 13) znajduje się indeks rzeczowy poruszanych przez autora tematów i opisów. Trzeci tom materiałów (12/62) to albumy z licznymi, interesującymi fotografiami. Całość uzupełniona biografią Dembińskiego, pióra jego siostry (5 s. in f°). Stanisław Maria Dembiński (1891—1940), urzędnik, w latach 30-tych pracownik polskich placówek dyplomatycznych w Chinach i Japonii, rysownik-amator.

168. Franciszek Bujak: Materiały dotyczące Oskara Żebrowskiego oraz podróży w średniowieczu

przed 1936 r., pol., format różny, Akc. 163/57.

W zbiorze różnych drobnych prac i materiałów znajdują się m.i.: 1) koperta zatytułowana: „Podróże w średnich wiekach i szybkość. Napisać rozprawę”. Zawiera kilkadziesiąt kart z wypisami źródłowymi polskimi i obcymi dotyczącymi podróży średniowiecznych w Europie, ze szczególnym zwróceniem uwagi na obrane trasy oraz czas przejazdu; 2) koperta z materiałami odnoszącymi się do poruszającej pewne kwestie geograficzne pracy Oskara Żebrowskiego: *Polska. Ogólny zarys przyczyn wzrostu*

i upadku dawnego państwa polskiego, Paryż 1847, oraz dołączonej do niej mapy. Notatki te służyły do opracowania przez Bujaka artykułu: Oskar Żebrowski i jego pogląd na dzieje Polski [w] Księga pamiątkowa ku czci Leona Pinińskiego, t. 1, Lwów 1936, s. 133—147.

169. **Monografie miejscowości w b. województwach: lwowskim, stanisławowskim i tarnopolskim**

1936 r., pol., 2 tomy in f^o, 776 i 622 s., 12171/III.

Zbiór 54 prac wykonanych przez uczestników korespondencyjnego Wyższego Kursu Nauczycielskiego w 1936 r. we Lwowie, w zakresie studium nauki o Polsce. Są to monografie miejscowości lub okolic, w których nauczyciele — uczestnicy kursu pracowali. Opracowania zawierają dane geograficzne, geologiczne, klimatyczne, demograficzne (podział narodowościowy, wyznaniowy i społeczny), omawiają stosunkowo najdokładniej życie gospodarcze (głównie rolnictwo i hodowlę, reformę rolną a także handel), mówią krótko o historii danej miejscowości względnie okolic oraz o zwyczajach ludowych. Są to przede wszystkim monografie społeczno-gospodarcze. Niektóre z opracowań zawierają mapy i szkice, przeważnie rękopiśmienne, opracowane przez autorów monografii. Wartość poszczególnych opracowań jest różna. Na końcu t. 2-go znajdują się pisemne oceny tych prac dokonane przez Kazimierza Tyszkowskiego, z pytaniami do egzaminu ustnego o Polsce współczesnej.

170. **Franciszek Bujak: Materiały do geografii historycznej Polski**

przed 1939 r., pol., format różny, Akc. 167/57.

Zespół zawiera rękopis wykładów z geografii historycznej (wstęp ogólny i geografia historyczna Polski), z bardzo licznymi materiałami. Koperty z notatami zatytułowanymi: „geografia Polski, geografia historyczna, geografia historyczna Węgier, antropogeografia, sól i inne ko-

paliny, klimat, Morze Bałtyckie w wiekach średnich, plemiona i dialekty, mapy (tu ręką Bujaka notatka na kopercie: „jakie mapy należałoby zrobić do geografii historycznej”), zmiany krajobrazu, granice, grody graniczne, materiały Karola Potkańskiego do geografii historycznej Polski, stosunek państwa do ziemi z geograficznego punktu widzenia, zmienne losy nazw i granic krajów, wędrówki ludów, drogi, środki transportowe, gleby, winnice, lasy, geografia kościelna, plemiona i dialekty, Słowianie nad Bałtykiem, stosunek do morza, oraz bibliografia zagadnień”. Ponadto maszynopisy dwóch prac: „Morze Bałtyckie w wiekach średnich” i „Jednostka polityczno-administracyjna u Słowian Zachodnich od X do XII wieku”, jak również streszczenie klasycznego dzieła Fryderyka Ratzla: *Antropogeographie*.

171. **Józef Zieliński: Monografia Halicza**

ok. 1940—1945 r., pol., maszynopis, teczka in 4°, Akc. 107/56.

„Dr Józef Zieliński [...]: Halicz i jego zabytki. Zarys historyczny”. Monografia historyczno-krajoznawcza. Zawiera rozdziały: „A. Dzieje polityczne miasta” (k. 1—25); „B. Zabytki Halicza i okolicy” (k. 26—53); „C. Bibliografia przedmiotu” (k. 54—56); „D. Źródła dla dziejów Halicza” (k. 57—68); „E. Ilustracje” (fotografie, rysunki, plany budowli itp.).

172. **Józef Zieliński: Monografia Stanisławowa**

ok. 1940—1945 r., pol., maszynopis, teczka in 4°, Akc. 22/57.

„Józef Zieliński: Stanisławów. Zarys historyczny, materiały bibl. i przyczynki”. Zawiera rozprawę: „Dzieje i zabytki historyczne Stanisławowa” (44 k.) oraz kilka plików materiałów. W rozprawie m.i. rozdziały: „Zabytki historyczne Stanisławowa, Topografia starego Stanisławowa [dawne nazwy ulic i placów], Dawne zabytki miasta,

dziś nie istniejące, Zabytki i pamiątki historyczne w najbliższej okolicy Stanisławowa”. Wśród materiałów m.i.: „Podział zawodowy ludności Stanisławowa w 1870 r.” Zob. też poz. 173.

173. **Józef Zieliński: Monografia Stanisławowa**

ok. 1940—1945 r., pol., maszynopis,teczka in 4°, 139 k., Akc. 10/58.

„Dr Józef Zieliński: Dzieje miasta Stanisławowa 1662—1939”. Rozprawa w znacznym stopniu pokrywa się z poprzednią (zob. poz. 172), jest jednak rozszerzona o nowe działy, jak zagadnienia ludnościowe i narodowościowe, życie gospodarcze, rozbudowa i terytorium.

174. **Bibliografia Ignacego Domeyki**

ok. 1943—1945 r., hiszp., 4°, maszynopis, 19 s., Akc. 17/58.

„Universidad de Chile. Lista de los trabajos del señor Ignacio Domeyko, rect. Univ. que aparecieron en los »Anales de la Universidad de Chile«. Asimismo articulos o referencias que se refieren a la misma persona, y que aparecieron sobre tado en el »Boletin«”. Jest to spis artykułów Domeyki drukowanych w „Anales de la Universidad de Chile” w układzie alfabetycznym według tytułów, dalej spis prac tłumaczonych przez Domeykę i tamże publikowanych, spis notatek i komentarzy odnoszących się do niego, spis innych publikacji Domeyki lub odnoszących się do niego, a wreszcie spis materiałów biograficznych oraz odnoszących się do setnej rocznicy Uniwersytetu w Santiago de Chile i spis dekretów i dokumentów odnoszących się do osoby Domeyki. Całość bez podpisu i daty w dwóch egzemplarzach. Sporządzone w Chile, prawdopodobnie na życzenie ówczesnego poselstwa polskiego.

175. **Michał Szymielewicz: Step Iszymski**

ok. 1950 r., pol., 4°, 35 k., Akc. 18/56.

Rozprawa (bez tytułu) napisana przez Polaka, który kil-

ka lat od 1940 r. przebywał w północnym Kazachstanie. Zawiera rozdziały: „Step Iszymski i jego przeszłość, Położenie, granice i obszar rejonu, Geologia rejonu, Powierzchnia rejonu i gleba, Wody, Klimat, Przyroda, Ludność i Stan prawny”.

176. **Karol Żurawski: Monografia Kroszyna**

1951 r., pol., maszynopis, 4°, 74 k., Akc. 14/62.

„Ks. Karol Żurawski: Kroszyn”. Monografia historyczna miasteczka położonego w powiecie baranowickim, 8 km od Zaosia, z r. 1951. Zawiera m.i. następujące rozdziały: „położenie geograficzne, krajobraz, drogi, gleba, klimat, nazwa miejscowości, karczmy, młyny, ulice, przemysł, handel, charakter ludności”.

177. **Andrzej Warzyszyński: Opisy Syberii**

1952 r., pol., 2 tomy in 8° i 4°, 174 s. i 137 k., 12617/II.

„Andrzej Warzyszyński: Wspomnienia z tajgi syberyjskiej z 1912 r. Opowiadanie o starcu przeżywszym [!] 50 lat wśród koczowników”. Rękopis (174 s.) i maszynopis (137 k.) dzieła. Pisane w 1952 r. Autor, członek Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (SDKPiL), przebywający w 1912 r. na zsyłce w gubernii jeniejskiej na Syberii, przytacza opowieści napotkanego w tajdze, wśród Tunguzów, starca — Mieczysława Wolińskiego, z ostatniego ćwierćwiecza XIX w. oraz początku XX w. Dzięki temu praca zawiera ciekawe opisy życia w tajdze, zwłaszcza życia Tunguzów i ich zwyczajów.

178. **Mirosław Maciąga: Zabytki powiatu mieleckiego**

1956 r., pol.,teczka in 4°, maszynopis, Akc. 54/58.

„Mirosław Maciąga: Opis zabytków powiatu mieleckiego. Mielec, październik 1956 r.” Rozprawa (54 k.) zawiera: „Wstęp” (k. 1—2); „Uwagi geograficzno-historyczne” (k. 3—7); „Część ogólną” (k. 8—19) z rozdziałami: „Kość-

cioły, Kapliczki i figury przydrożne, Naczynia, szaty i sprzęty liturgiczne, Dzwony i Inne zabytki"; oraz „Część szczegółową” z opisami poszczególnych najciekawszych miejscowości. Do rozprawy dołączona mapa (odbitka ozalidowa) pt.: „Studium mapy krajoznawczej powiatu mieleckiego”, 1 : 75 000, 56 × 72 cm.

179. **Andrzej Komoniecki: Opis Żywiecczyny**

2 poł. XVIII w., pol. 4°, 138 k., 1976/II, (Mikr. 4932).

W zbiorze różnych odpisów znajduje się na s. 2—21: „Chronographia albo Dziejopis Żywiecki, w którym roczne dzieje spraw przeszłych, starodawnych miasta Żywca i pobliskich jego miejsc znajdują się. A ten jest z różnych autorów, pism i wiadomości zebrany i wypisany, a w żywą i trwałą pamięć miastu Żywieckiemu, jako ojczyźnie swojej miłej ofiarowany roku pańskiego 1704 przez sławnego Andrzeja Komonieckiego, wójta natenczas żywieckiego”. Odpis nie pełnego tekstu dzieła Komonieckiego, znanego Radwańskiemu i przez tegoż wydanego (zob. poz. 40, sygn. 496/II, s. 1—54), z nieznacznymi odmianami, identyczny natomiast z odnośną częścią pełnego dzieła Komonieckiego, wydanego przez Szczotkę.

UZUPEŁNIENIA

180. **Adam Gotartowski: Podróż do Stambułu**

1759—1760 r., pol., 8°, 104 k., 614/I, (Mikr. 4324).

„Diariusz poselstwa Podoskiego do Turek”. Według W. Kętrzyńskiego (*Katalog*, t. 3, s. 84) jest to „Diariusz poselstwa Podoskiego Józefa do Turek napisany przez Adama Gotartowskiego, sędziego grodzkiego bobrownickiego, sekretarza tegoż poselstwa. (Od 15 sierpnia 1759 do 18 czerwca 1760)”. Trasa podróży: Warszawa — Lwów — Kamieniec Podolski — Chocim — Jassy — Gałac — Szumla — Burgas — Stambuł. Większość diariusza zajmuje opis przejazdu i czynności poselstwa. Sporo jest jednak opisów miejscowości, a zwłaszcza Stambułu, oraz

tamtejszych obyczajów. Diariusz jest niedokończony, urywa się na przygotowaniach do powrotu.

181. **Józef Aleksander Jabłonowski: Podróż do Słowacji**
1762 r., pol., f°, 14 s., 9656/II.
„Diariusz podróży Aleksandra Jabłonowskiego 1762 (oryginał)”. Wrażenia z podróży do Orawskich Zamków, Żyliny, Trenczyna. Fragmenty podróży, znaczne luki. Opisy powierzchniowe i nie uporządkowane. Józef Aleksander Jabłonowski (1711—1777), wojewoda nowogrodzki, założyciel Tow. Nauk. im. Jabłonowskich w Lipsku, protektor nauk. Zob. J. Dobrzyńska w *Pol. Sł. Biogr.*, t. 10, s. 225—228.
182. **Barnaba Zawisza: Podróż po Europie**
ok. 1765 r., pol. i franc., 8°, 200 s., 6253/I.
„Barnaba Zawisza: Zapiski z podróży po Europie (Anglia, Francja, Wrocław, Drezno), oraz projekt polepszenia rolnictwa w Polsce”. M.i.: s. 1—49: ogólne uwagi o Anglii; s. 75—101: opis fabryk sukna w Abbeville we Francji; s. 103—134: uwagi o Paryżu; s. 137—139: uwagi o Wrocławiu; s. 140—149: uwagi o Dreźnie; s. 151—194: ogólne uwagi o Francji.
183. **Andrzej Komoniecki: Opis Żywiecczyny**
ok. 1827 r., pol., f°, 27 k., 2406/III, (Mikr. 5013).
„Chronographia, albo Dziejopis Żywiecki, w którym roczne dzieje spraw przeszłych, starodawnych miasta Żywca i pobliskich jego miejsc znajdują się. A ten jest z różnych autorów, pism i wiadomości zebrany i wypisany, a w żywą i trwałą pamięć miastu Żywieckiemu, jako ojczyźnie swojej miłej ofiarowany roku 1704, przez sławnego Andrzeja Komonieckiego wójta natenczas Żywieckiego”. Jest to częściowo odpis, częściowo tylko wyciąg z dzieła Komonieckiego. Tekst jest identyczny z tekstem przepisany przez Siarczyńskiego (zob. poz. 40, sygn. 496/II, s. 1—54). Według Szczotki (przedmowa, s. XXXIV)

odpisu tego dokonano prawdopodobnie w tym samym czasie co odpis Siarczyńskiego, tj. ok. r. 1827.

184. Franciszek Salezy Gawroński: Podróż po Europie

1840—1841 r., pol., 8°, 284 s., 5692/I.

„Dziennik podróży przez Szwajcarię, Niemcy nad Renem, Belgię, Holandię, Flandrię, Francję, Anglię, Saksonię. Roku 1840”. Opis podróży od sierpnia 1840 do listopada 1841. Większość dziennika poświęcona sprawom osobistym. Opisy krajoznawcze niewielkiego znaczenia. Brak zakończenia. Według *Inwentarza rękopisów...* (s. 332) i *Indeksu J. Turskiej* (s. 176), autorem dziennika jest Franciszek Salezy Gawroński.

185. Józef Korzeniowski: Podróż po Królestwie Polskim

1849 r., pol., f°, 62 s., 6552/III, (Mikr. 5153).

„Listy pisane z podróży podczas objazdu szkół jako wizytator”. Siedem listów (autografy) pisanych w czasie od 29 maja do 10 czerwca 1849 r., z podróży po znacznej połaci Królestwa, na trasie: Płock — Dobrzyń — Lipno — Sierpc — Mława — Przasnysz — Ciechanów — Pułtusk — Ostrołęka — Łomża — Augustów — Suwałki — Kalwaria — Mariampol — Wiłkowyszki — Władysławów. Wrażenia z podróży ujęte przez znanego pisarza lekko i dowcipnie. Opisuje okolice, szereg wsi i miasteczek, a obszernie Płock. Druk.: Klemens Kantecki: *Dwaj Krzemieńczanie. Wizerunki literackie*, Lwów 1879, t. 2: J. Korzeniowski, cz. 2: „Dziennik wizytatora, pamiętniczek Józefa Korzeniowskiego”.

186. Julian Aleksander Kamiński: Przewodnik po Lwowie

1860 r., pol. i niem., 8°, 144 s., 5790/I.

„Pamiętka ze Lwowa. Książeczka podręczna dla podróżnych i użytku domowego. Z planem miasta i 12 widokami znaczniejszych gmachów i placów. Ułożył i własnym nakładem wydał Julian Alexander Kamiński. Cena 1 złr.

wal. austr." Przewodnik, a raczej informator. Nie opisuje miasta i jego zabytków, informuje natomiast o najważniejszych instytucjach i zakładach w mieście, o zakwaterowaniu i wyżywieniu, też o położeniu miasta i ludności. Tytuł i tekst również w jęz. niemiec. Liczne poprawki i przekreślenia. Planu i widoków brak. Według *Inwentarza rękopisów* (t. 1, s. 341) jest to rękopis „wycofany z drukarni i skonfiskowany przez cenzurę około r. 1849—50”, jednakże wymieniane często w tekście daty sięgają r. 1860. Julian Aleksander Kamiński (1805—1860), literat, historyk, wydawca i długoletni pracownik Biblioteki Z.N. im. Ossolińskich we Lwowie.

187. **Eugeniusz Romer i Bolesław Olszewicz: Zadania geografii polskiej na Ziemiach Odzyskanych**

1947 r., pol., 4°, 9+4 s. maszynopisu, Akc. 44/65.

S. 1—6: Eugeniusz Romer: „Rola geografii w problemach Ziem Odzyskanych (w skróceniu)”. Referat wygłoszony na 2 posiedzeniu V Sesji Rady Naukowej dla Zagadnień Ziem Odzyskanych w dniu 25 czerwca 1947 r. w Krakowie. Ponadto (s. 7—8) głos Romera „na zamknięcie dyskusji nad referatem »Rola geografii« i (s. 9) Romera „Wnioski w sprawach organizacji pracy geograficznej dla zespolenia Ziem Odzyskanych”. S. 1—4: Bolesław Olszewicz: „Potrzeby geografii Ziem Odzyskanych”. Skróć referatu (będącego koreferatem wyżej wymienionej pracy Romera), wygłoszonego w grudniu 1947 r. w Krakowie, w Komisji Socjologicznej Rady Naukowej dla Zagadnień Ziem Odzyskanych. Oba referaty nieopublikowane.

KATALOG SYGNATUR

(Konkordancja sygnatur Biblioteki z pozycjami katalogu)

120/II	16	1133/I	11	2849/II	127
248/II	8	1284/I	87	3148/II	112
305/II	13	1302/III	91	3424/I	135
308/III	14	1337/II	82	3487/III	89
418/II	4	1428/I	7	3516/I	45
496/II	40	1637/II	2	3558/II	15
497/III	48	1808/I	42	3585/II	93
498/III	48	1824/III	81	3651/III	138
499/III	48	1825/III	81	3901/I	108
500/III	46	1826/III	81	4199/I	72
501/III	47	1827/III	81	4339/II	107
502/II	80	1828/III	81	4340/I	107
517/III	68	1829/III	81	4341/II	107
518/III	113	1891/II	119	4363/II	78
544/III	90	1934/I	39	4366/III	78
547/III	110	1976/II	179	4399/II	142
573/II	36	2030/I	64	4443/I	43
614/I	180	2044/II	1	4551/II	63
719/I	20	2214/I	3	4553/II	120
782/II	56	2247/I	105	4554/I	121
798/I	44	2250/II	124	4561/II	60
921/II	58	2406/III	183	4667/I	83
1047/II	6	2407/III	57	4967/III	111
1060/III	94	2410/II	109	5289/I	21
1063/III	67	2423/II	79	5317/I	114
1074/II	53	2774/I	17	5325/I	74
1094/I	52	2776/I	9	5373/I	35

5527/I	71	9522/I	33	13195/I	19
5529/I	92	9573/I	101	13204/III	164
5549/II	106	9618/II	97	Pawlik.	37 29
5645/I	27	9631/II	96	Pawlik.	40 10
5692/I	184	9649/II	75	Pawlik.	51 22
5790/I	186	9650/III	83	Pawlik.	52 23
5834/III	50	9656/II	181	Pawlik.	53 24
5842/I	31	9678/III	37	Pawlik.	57 25
5895/I	18	9744/III	129	Pawlik.	70 62
6187/I	61	9749/III	133	Pawlik.	149 88
6237/II	126	9750/III	115	Pawlik.	163 98
6253/I	182	9795/II	59	Pawlik.	164 30
6254/II	32	9799/II	55	Pawlik.	166 26
6271/I	85	9800/II	5	Pawlik.	257 49
6298/I	122	9830/I	76	Pawlik.	277 73
6552/III	185	9855/I	103	Akces.	125/52 123
6636/I	54	9856/I	66	Akces.	166/53 146
6651/I	95	9866/III	131	Akces.	18/56 175
6672/I	65	11657/II	102	Akces.	107/56 171
6724/I	84	11743/IV	69	Akces.	22/57 172
6750/I	128	11794/II	136	Akces.	56/57 143
6918/II	132	12001/II	100	Akces.	61/57 141
7199/II	156	12041/III	77	Akces.	67/57 154
7200/II	145	12171/III	169	Akces.	160/57 163
7202/II	155	12176/I	116	Akces.	163/57 168
7205/II	158	12222/III	140	Akces.	167/57 170
7296/II	143	12223/I	162	Akces.	176/57 159
7209/II	144	12239/III	147	Akces.	10/58 173
7210/II	134	12312/IV	117	Akces.	17/58 174
7238/II	161	12347/III	38	Akces.	54/58 178
7243/II	118	12356/I	51	Akces.	134/58 139
7246/I	139	12481/I	152	Akces.	144/58 150
7249/II	167	12482/I	157	Akces.	60/61 12
7701/II	137	12564/I	153	Akces.	80/61 166
7703/II	149	12617/II	177	Akces.	10/62 167
7727/I	149	12665/III	125	Akces.	11/62 167
7966/II	165	12897/II	34	Akces.	12/62 167
8074/I	104	12891/II	99	Akces.	42/62 176
9504/I	41	13066/II	151	Akces.	44/65 187
9519/I	28	13125/I	70		

I N D E K S

Indeks niniejszy w układzie krzyżowym zawiera zarówno nazwiska wszystkich osób wspomnianych w katalogu (autorów, wydawców, redaktorów, tłumaczy itd.), jak i pseudonimy, a dalej nazwy geograficzne oraz ważniejsze nazwy rzeczowe. Liczby odsyłają do pozycji katalogu. Podane w nawiasie daty przy liczbach, występujące często przy nazwach geograficznych, oznaczają czas, z którego opis pochodzi.

- Ajakit 142 (1875).
 Ameryka Południowa 174.
 Amsterdam 12 (pocz. XVIII w.).
 Anglia 17 (1743), 182 (1765), 76 (1819).
 Antoniewicz, Włodzimierz 156.
 Antwerpia 3 (XVI w.).
 Astrachań 57 (XVI w.).
 Austria 16 (1741), 42 (1784), 44 (1785—92), 54 (pocz. XIX w.), 63 (1808), 72 (1810), 54 (1811—12), 82 (1815), 89 i 101 (1826—27), 71 (1828), 95 (1839—40), 97 (1841), 76 (1844), 104 (1847), 84 (1821—72), 157 (1916).
 Avezac (d'), Armand 1, 126.
 Azja 1 i 126 (XIII w.), 2 (XIV w.), 77 (pocz. XIX w.).
 Azja Mniejsza 157 (1931).
 Azja południowo-zachodnia 77 (poz. XIX w.).
- B**abicz, Józef 103.
 Balcer, Oswald 137, 149.
- Balicki, Wincenty 94.
 Balneologia 30 (XVII w.).
 Bałtyk 115, 170.
 Baraniecki, Adrian 115.
 Barcelona 157 (1925).
 Barycz, Henryk 115.
 Baum, baron 69.
 Beaujeu de 60.
 Belgia 71 (1828), 76 (1819 i 1844).
 Belza, Władysław 125.
 Benedykt Polak 1, 126, 141.
 Beniowski (Benyowszky), Maurycy 110, 167.
 Berlin 93 (1828—29).
 Bern 93 (1828—29).
 Besarabia 99 i 100 (1843).
 Biała Podlaska, hrabstwo 47 (kon. XVIII w.).
 Białe Morze 130 (1875—79).
 Białorusini 115.
 Bielowski, August 1, 64, 109, 126.
 Bielski, Marcin 141.
 Bogdanowicz, major 68.
 Bogdański, Henryk 89.

- Bogusz, Jan 63.
 Boller, Ludwik 140.
 Bolonia 43 (1785—86), 49 (1786),
 65 (1806), 76 (1842).
 Borkowski, Stanisław 83.
 Boscamp Lasopolski, Karol 56.
 Brandenburska Marchia 11
 (1702).
 Brandys, Marian 42.
 Brazylia 144 (kon. XIX w.), 153
 (1910), 164 (1926).
 Brzeski powiat 127 (1871).
 Brzeziński, Stefan Julian 151.
 Brzeżany 155 (1913).
 Budapeszt 89 (1826—27).
 Budziszyn 71 (1822).
 Bujak, Franciszek 2, 139, 141,
 148, 150, 154, 159, 163, 168, 170.
 Buonaccorsi, Filippo (Kallimach)
 141.
 Burchard, Helena 155.
 Buriaci, 64, 73.
 Bystron, Jan Stanisław 128, 131.

 Carpine, Giovanni da Pian del
 1, 126, 141.
 Ceynowa, Florian 105.
 Chamant, Franciszek 22, 23, 24,
 25, 26.
 Chełmińska Ziemia 148.
 Chełmska Ziemia 46 (pocz. XIX
 w.).
 Chile 174.
 Chiny 20 (XVIII w.), 167 (1934—
 36).
 Chińczycy 167.
 Chołoniewski, Andrzej 101.
 Chrościński (Hrosieński), Mi-
 chał 10.
 Ciecierski, Faustyn 64.
 Cienciala, Andrzej 115.
 Cieplice Śląskie Zdrój 146.
 Ciszewski, Stanisław 145.

 Civitavecchia 122 (1864)
 Czechy 42 (1784), 44 (1785—92),
 63 (1808), 54 (1811—12), 71
 (1826), 79 (1828), 95 (1839—40),
 76 (1844), 104 (1847), 120 (1858),
 121 (1860).
 Czekanowski, Aleksander 142.
 Czerny, Franciszek 139.
 Czerwieńska Ziemia 155.
 Częstochowa 120 (1858).
 Czułowski, Aleksander 37.
 Czuwasze 64.

 Dalmacja 123 (1868).
 Dania 17 (1743).
 Darzlik, Ignacy 37.
 Dauphiné 32 (1769).
 Dauria (Nerczyński okręg) 64
 (1797—1801).
 Dąbrowskie Zagłębie 132 (kon.
 XIX w.).
 Decjusz 141.
 Delahaye, Guillaume Nicolas 27,
 28.
 Delfinat zob. Dauphiné
 Demarkacja granic 68, 69.
 Dembiński, Stanisław 167.
 Demografia 144, 165.
 Denys (vel Denes), Jan (pseud.:
 Króliński, Jan Kazimierz) 145.
 Deriakubowicz, Jakub 16.
 Deszert, Stanisław 93.
 Dijon 93 (1828—29).
 Długopolski, Edmund 141.
 Długosz, Jan 7, 11.
 Dniepr 40 (porohy).
 Dobrzański, Jan 78
 Dobrzyńska, Janina 181.
 Domeyko, Ignacy 174 (bibliogra-
 fia prac).
 Dominikanie 20.
 Dr Antoni J., pseud., (właśc.: An-
 toni Rolle) 133.

- Drezno 76 (1819), 71 (1822), 93 (1828—29).
- Drogi pocztowe w Polsce 53 (kon. XIII w.).
- Drohobycz, okolice 109 (1850).
- Družbaki Górne 30 (XVII w.).
- Duchński, Franciszek Henryk 115.
- Dukla 124 (1869).
- Dulski, Maciej 41.
- Dunikowska, Irena 140.
- Dybowski, Benedykt 142, 145.
- Dzieduszycki, Maurycy 84.
- Dzieduszycki, Wawrzyniec 76.
- Dzieduszycki, Włodzimierz 103.
- Dźehol 167 (ok. 1935).
- Egipt 18 (ok. poł. XVII w.), 128 (1871—72).
- Eliasz Radzikowski, Stanisław 10, 14.
- Elter 141.
- Emigracja 144.
- Ernst, Jan 163.
- Estreicher, Karol 17, 30, 47, 50, 60, 82, 83, 115.
- Estreicher, Tadeusz 141.
- Etna 152 (1924).
- Etnografia 115 (Białorusini), 167 (Chińczycy), 111 (górale kaukaskie), 107 (górale tatrzańscy), 118 (góralskie szczepy), 167 (Japończycy), 105 (Kaszubi), 115 (Litwini), 130 (ludność na Półwyspie Kola), 71 (Lużyczanie), 145 (mieszkańcy okolicy Sądowej Wiszni), 167 (Mongolowie), 4, 5, 58, 59 i 115 (Polacy), 151 (Rosjanie), 64, 73, 114 i 134 (syberyjskie ludy), 177 (Tunguzi), 41 (Turcy), 145 (wykłady na Uniwersytecie Lwowskim).
- Etnograficzne Towarzystwo 145.
- Europa 13 (przewodnik z pocz. XVIII w.), 19 (poł. XVIII w.), 40 (XVIII w.), 182 (1765), 54 (1794—1823), 71 (1809—1829), 76 (1819—44), 84 (1821—72).
- Ferrara 65 (1806).
- Finkel, Ludwik 4, 60.
- Finlandia 143 (1900).
- Fleischer, Johann Theodor i Dawid 18.
- Florencja 39 (1779), 65 (1806), 76 (1842), 122 (1864).
- Francja 13 (pocz. XVIII w.), 16 (1741), 182 (1765), 32 (1769), 54 (1811—12), 76 (1819), 71 i 92 (1828), 93 (1828—29), 95 (1839—40), 104 (1847).
- Frankfurt n. Menem 93 (1828—29), 116 (1850).
- Fredro, Aleksander 78.
- Friul 56 (ludność słoweńska).
- Galicja 38 (skorowidz do mapy Liesganiga), 40 (podział admin. w kon. XVIII w.), 80 i 81 (pocz. XIX w.), 68 i 69 (1809—10), 75 (statystyka 1817), 78 (1820), 96 (1840), 149 (spór z Węgrami o Morskie Oko), 154 (ok. 1910).
- Ganges 3 (XVI w.).
- Gawroński, Franciszek Salezy 184.
- Gdańsk 159.
- Genewa 93 (1828—29), 122 (1864).
- Genua 76 (1842).
- Geografia astronomiczna 12 (pocz. XVIII w.).
- Geografia fizyczna 103.
- Geograficzne Towarzystwo 145.
- Geologia 108, 174.
- Gerlach, Fryderyk Wilhelm 36.
- Giżycki, Michał 104.

- Gorączko, Kazimierz 29.
 Gotartowski, Adam 180.
 Goździkowski, Władysław 153.
 Górnictwo 132.
 Grabowski, Józef 72.
 Granice Ks. Warszawskiego 63, 69.
 Grodzieński powiat 47 (dymy w XVIII w.).
 Grössel, Ignacy Maksymilian 33.
 Gumowski, Marian 140.
 Gwagnin, Aleksander 7, 11, 45.
- Halicz** 171.
 Hanower 93 (1828—29).
 HARRISSE, Henri 141.
 Haye zob. Delahaye
 Henryk Walezy, król 4.
 Herby miast polskich 11 (1702).
 Historia geografii 141.
 Historia geografii w Polsce 141.
 Historia Mongalorum 1.
 Hiszpania 16 (1741), 157 (1925).
 Holandia 13 (pocz. XVIII w.), 71 i 92 (1828), 76 (1819 i 1844).
 Honter, Jan 141.
 Hrosieński (Chrościński), Michał 10.
 Husarzewski, Józef 128.
 Husarzewski, Tomasz 18.
 Hübner, Johann 20.
 Hydrografia 40, 112, 113, 115.
- Ignotus**, pseud. (właśc. Włodzimierz Leitgeber) 166.
 Inflanty 11 (1702).
 Ingot, Mieczysław 111.
 Innocenty IV, papież 1.
 Innsbruck 157 (1916).
 Irkucka gubernia 73 (1815).
 Irlandia 3 (XVI w.).
 Islandia 3 (XVI w.).
- Iszymski Step 175.
 Iwaszkiewicz, Janusz 64.
- Jabłonowski, Józef Aleksander** 181.
 Jagielloński Uniwersytet 117.
 Jakuoka gubernia 142 (1875).
 Jan ze Stobnicy 141.
 Janik, Michał 64, 114.
 Janocki, Jan Daniel 88.
 Janowska Rychter, Bronisława 140, 152, 157, 162.
 Janowski, Stanisław 140, 162.
 Janta Połczyński Aleksander 167.
 Janusz, Bohdan 155.
 Japonia 167 (1936—40).
 Japończycy 167.
 Jean à la Barbe 1.
 Jean de Bourgogne 1.
 Jenisiejska gubernia 177 (1912).
 Jezuici 20.
 Jugosławia 123.
- Kaleta, Roman** 78.
 Kallimach, właśc. Filippo Buonaccorsi 141.
 Kamiński, Julian Aleksander 186.
 Kanały w Polsce 40 i 47 (XVIII wiek).
 Kantecki, Klemens 185.
 Kanton 167 (1934—36).
 Karakorum 1, 126.
 Karczew 47 (XVIII w.).
 Karpaty 10 i 30 (XVII w.), 94 (1832), 103 (1846), 118 (ok. 1850).
 Karśnicki, Antoni 97.
 Kartografia żeglarska średnio-wieczna 150.
 Kartograficzne zbiory 88, 91, 149. Zob. też Mapy.
 Karyntia 89 (1827).
 Kaszubi 105.
 Katarzyna II, cesarzowa 51.

- Kaukaz 111 (ok. 1850).
 Kazachstan 175.
 Kem 130 (1875—79).
 Keyser, E. 146.
 Kętrzyński, Wojciech 13, 68, 126.
 Kioto 167 (1936—40).
 Klimatologia 115.
 Koblencja 93 (1828—29).
 Kola Półwysep 130 (1875—79).
 Kolberg, Juliusz 90.
 Kolonia 116 (1850).
 Kolonizacji historia 62.
 Kołaczkowski, Julian 77.
 Komar, Andrzej, starosta szołomecki 47.
 Komoniecki, Andrzej 40.
 Konopka, Stanisław 70.
 Konstantynopol zob. Sztambuł
 Kopalnie węgla 132.
 Kopera, Feliks 141.
 Kopia, Henryk 138.
 Korzeniowski, Józef 185.
 Koskowski, Bolesław 143.
 Kraków 6 (XVII w.), 63 (1805),
 78 (1820), 93 (1828—29), 120
 (1858), 47 (plan).
 Kraków (Wolne Miasto) 66 (1819).
 Kraków i okolice 109 (1850), 121
 (1860).
 Krakowski cyrkuł 67 (1809).
 Krakowski okręg 119 (1856).
 Kraszewski, Józef Ignacy 57, 99,
 100.
 Kremer, Aleksander 117.
 Kromer, Marcin 7, 11.
 Krosno 124 (1869).
 Kroszyn 176.
 Królestwo Polskie (Kongresówka)
 90 (ok. 1827), 185 (1849).
 Króliński, Jan Kazimierz, pseud.
 (właśc. Denys vel Denes, Jan)
 145.
 Krzemienieckie Liceum 85.
 Krzyżanowski, Julian 10, 29.
 Kuba, pseud. (właśc. Stefan Ju-
 lian Brzeziński) 151.
 Kucharski, Eugeniusz 155.
 Kuczyński, Stefan 117.
 Kujuk, wielki chan 1.
 Kuropatnicka, Konstancja 36.
 Kuropatnicki, Ewaryst Andrzej
 36.
 Langfort, Ferdynand Jagnie 127.
 Lapończycy 130.
 Lasopolski Boscamp, Karol 56.
 Leitgeber, Włodzimierz (Ignotus)
 166.
 Lelewel, Joachim 1, 2.
 Lena, rzeka 142 (1875).
 Leningrad zob. Petersburg.
 Letts, Malcolm 2.
 Lewiński [Henryk ?] 115.
 Leżajski dekanat 47 (1802).
 Lgocki, Henryk 140.
 Liesganig, Józef 38.
 Lindner, Arthur 146.
 Lippomano, Girolamo 4, 5, 55,
 58, 59.
 Lipsk 93 (1828—29).
 Litwa 3 (XVI w.), 8 (XVII w.),
 11 (1702), 45 (1786), 47 (drogi),
 46.
 Litwini 115.
 Livorno 65 (1806), 122 (1864).
 Lodowaty Ocean 142 (1875).
 Londyn 76 (1819 i 1844).
 Lotter, M. A. 74.
 Lubelskie województwo 46 (pocz.
 XIX w.).
 Lubomirski, Edward 82.
 Lucerna 93 (1828—29).
 Łukka 65 (1806).
 Lwowski Uniwersytet 145.
 Lwowskie województwo 169
 (1936).

- Lwów 186 (1860).
 Łańcut 78 (1820).
 Łąckowa 30 (XVII w.).
 Łempicki, Michał 132.
 Łubieński, Władysław 17.
 Łużyce 11 (1702), 71 (1822).
 Łużycanie 71.
- Machalski, adwokat 115.
 Maciąga, Mirosław 178.
 Maciej z Miechowa (Miechowita) 11, 141.
 Maciejowski, Ignacy (Sewer) 147.
 Magnus, Olaus 3.
 Mainz zob. Moguncja
 Majkrowska, Damroka 105.
 Makao 167 (ok. 1935).
 Maliszewski, Edward 57, 64, 72, 114.
 Małecki, Antoni 122.
 Małopolska 11 (1702), 47 (dymy w XVIII w.).
 Mandeville, John (Montevillo, Jean Bourgogne, Jean à la Barbe) 1.
 Mandżuria 167 (ok. 1935).
 Mapy 12, 33, 38, 46, 47, 52, 68, 69, 74, 77, 88, 91, 98, 132, 136, 141, 142, 149, 170, 178.
 Mapy żeglarskie średniowieczne 141, 150.
 Maślankiewicz, Kazimierz 83.
 Mazowsze 11 (1702).
 Mazury 156 (1925).
 Mediolan 65 (1806), 76 (1842), 122 (1864).
 Mekka 3 (XVI w.).
 Melsztyn 94 (1832).
 Merecz (Pawłów) 46 (1784).
 Messyna 152 (1924).
 Meyer von Heldensfeld 69.
 Miechowita (Maciej z Miechowa) 11, 141.
- Mielecki powiat 178.
 Mikulski, Tadeusz 71.
 Minasowicz, Józef Epifani 98.
 Mniszech, Józef 15, 27, 28.
 Modelski, Teofil Emil 44, 110.
 Modzelewski, Michał Jan 114.
 Moguncja (Mainz) 93 (1828—29), 116 (1850).
 Mołdawia 11 (1702).
 Monachium (München) 93 (1828—29).
 Mongolia 1 i 126 (XIII w.).
 Mongołowie 167.
 Montevillo, Johannes (Mandeville) 1.
 Morskie Oko 37 (1775), 149 (spór z Węgrami).
 Mosbach, August 105.
 Moskwa, państwo 11 (1702), 17 (1743).
 Muczkowski, Józef 98.
 Müller, Jan, radca nadworny 73.
 München zob. Monachium
- Nałkowski, Wacław 137.
 Naruszewicz, Adam 50.
 Nazewnictwo geograficzne 148.
 Neapol 39 (1779), 49 (1788), 65 (1806), 76 (1842), 122 (1864).
 Nerczyński okręg (Dauria) 64 (1797—1801).
 Nestor 40.
 Niderlandy 13 (pocz. XVIII w.), 71 i 92 (1828), 76 (1819 i 1844).
 Niechanowo 166 (ok. 1930).
 Niemcy 60 (1679), 16 (1741), 42 (1784), 44 (1785—92), 63 (1808), 76 (1819), 78 (1820), 54 (1794—1823), 71 (1822—28), 92 i 93 (1828—29), 95 (1839—40), 76 (1844), 104 (1847), 116 (2. poł. XIX w.).
 Norwegia 17 (1743).

- Nowy Targ 37 (1775).
 Nowotarskie starostwo 37 (1775).
- O**desa 99 i 100 (1843).
 Odkrycia Wielkie Geograficzne
 a Polska 141.
 Odrzykoń 124 (1869).
 Ojców 121 (1860).
 Olenek 142 (1875).
 Olszewicz, Bolesław 38, 47, 70,
 115, 187.
 Olszewicz, Wacław 102.
 Onega, miasto 130 (1875—79).
 Opolszczyzna 78 (1820).
 Oppel, A. 139.
 Orawa 161 (plebisycyt).
 Orłowski, Leon 110.
 Osadnictwo 148.
 Ossoliński, Józef Maksymilian
 44, 55, 91.
 Oświęcimsko-Zatorskie Księstwo
 90 (kon. XVIII w.).
- P**adwa 65 (1806), 122 (1864).
 Pajęczkowski, Franciszek 135.
 Paldus J. 38.
 Palermo 152 (1916).
 Palestyna 18 (ok. poł. XVII w.),
 128 (1871—72), 115.
 Paragwaj 20 (XVIII w.).
 Parana 153 (1910).
 Paryż 182 (1765), 93 (1828—29),
 95 (1839—40), 76 (1819 i 1844).
 Pauli, Żegota 14.
 Pawlikowski, Gwalbert 73, 88.
 Pawłów (Merecz) 46 (1784).
 Pazdro, Zbigniew 163.
 Pelletier, generał 69.
 Peru 164 (tereny koncesyjne pol-
 skie).
 Petersburg 13 (1720).
 Petrycy, Jan Innocenty 30.
- Pian del Carpine, Giovanni da 1,
 126, 141.
 Pieniny 84, 94.
 Piza 65 (1806), 122 (1864).
 Plano Carpino zob. Carpine, Gio-
 vanni Pian del
 Plany kopalni 132.
 Plany miast polskich 52 (1793).
 Płock 185 (1849).
 Podgórze (k. Krakowa) 68 (1809—
 10).
 Podhale 107 (1. poł. XIX w.).
 Podkarpacie 118 (poł. XIX w.).
 Podole 11 (1702), 118 (poł. XIX
 wieku).
 Podolska gubernia 133 (1886).
 Podoska, Zofia z Polów 118.
 Podoski, Józef 180.
 Podręczniki geografii 15, 19, 20,
 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 31,
 33, 36, 61, 85, 108, 136.
 Podróże Anglia: 182 (1765), 76
 (1819), 184 (1841).
 Austria: 42 (1784), 44 (ok. 1790),
 54 (pocz. XIX w.), 63 (1808),
 72 (1810), 54 (1811—12), 89
 i 101 (1826—27), 71 (1828), 95
 (1839—40), 97 (1841), 76
 (1844), 104 (1847), 84 (1821—
 72), 157 (1916).
 Azja: 1 i 126 (XIII w.), 2
 (XIV w.), 77 (pocz. XIX w.).
 Azja Mniejsza: 157 (1931).
 Azja południowo-zachodnia: 18
 (ok. poł. XVII w.), 77 (pocz.
 XIX w.), 128 (1871—72).
 Belgia: 71 (1828), 76 (1819
 i 1844), 184 (1841).
 Besarabia: 99 i 100 (1843).
 Chiny: 167 (1934—36).
 Czechy: 42 (1784), 44 (1785—
 92), 63 (1808), 54 (1811—12),
 71 (1826), 95 (1839—40), 76

(1844), 104 (1847), 120 (1858), 121 (1860).
Egipt: 18 (ok. poł. XVII w.), 128 (1871—72).
Francja: 182 (1765), 32 (1769), 54 (1811—12), 76 (1819), 71 i 92 (1828), 93 (1828—29), 95 (1839—40), 184 (1841), 104 (1847).
Galicja: 78 (1820).
Hiszpania: 157 (1925).
Holandia 71 i 92 (1828), 76 (1819 i 1844), 184 (1841).
Japonia: 167 (1936—40).
Mongolia: 1 i 126 (XIII w.).
Niemcy: 60 (1679), 42 (1784), 44 (1785—92), 54 (1794), 54 (pocz. XIX w.), 63 (1808), 54 (1811—12), 76 (1819), 78 (1820), 54 (1823), 71 (1822—28), 92 (1828), 93 (1828—29), 95 (1839—40), 184 (1841), 76 (1844), 104 (1847), 116 (2. poł. XIX w.).
Palestyna: 18 (ok. poł. XVII w.), 128 (1871—72).
Polska: 34 i 106 (1568), 4, 5, 55, 58 i 59 (1575), 60 (1679), 71 (1809), 70 (1809—10), 84 (1821—72), 185 (1849).
Rosja: 57 (XVI w.), 130 (1875—79), 151 (1906).
Słowacja 181 (1762).
Syberia: 64 (1797—1801), 73 (1815), 114 (1850—58), 142 (1875), 134 (1887), 151 (1906), 177 (1912).
Szwajcaria: 32 (1769), 54 (1811—12), 93 (1828—29), 95 (1839—40), 184 (1841).
Śląsk: 42 (1784), 63 (1805), 71 (1809), 78 (1820), 54 (1823),

95 (1839—40), 102 i 135 (ok. 1845), 120 (1858), 121 (1860).
Turcja: 57 (XVI w.), 18 (ok. poł. XVII w.), 180 (1759), 41 (1783), 56 (1800), 157 (1931).
Ukraina: 50 (1787), 99 i 100 (1843).
Węgry: 60 (1679), 89 (1826—27).
Włochy: 39 (1779), 43 (1785—86), 49 (1788), 65 (1806), 72 (1810), 83 (1815—16), 86 (1825), 97 (1841), 76 (1842), 101 (1844), 104 (1847), 122 (1864), 147 (1901), 140 i 162 (1921), 152 (1908—24).

Podróże średniowieczne po Europie 168.

Pol, Wincenty 103, 105, 112, 113, 117, 118, 125, (materiały biograficzne) 115, 118 i 125.

Polonia zagraniczna 144, 153, 164.
Polonica zagraniczne 46.

Polska 34 i 106 (1568), 4, 5, 55, 58 i 59 (1575), 60 (1679), 7, 8 i 9 (XVII w.), 11 (1702), 17 (1743), 98 (1768), 36 (1772), 45 (1786), 52 (1793, plany i widoki miast), 47 i 53 (2. poł. XVIII w., drogi), 47 (2. poł. XVIII w., drogi, rzeki, kanały), 40 i 47 (2. poł. XVIII w., kanały), 46 i 48 (przeł. XVIII i XIX w.), 74 (pocz. XIX w.), 66 (1807), 70 (1809—10), 71 (1809—29), 103 (1846), 168 (1847), 112 i 115 (ok. 1850), 84 (1859—65), 144 (pocz. XX w.), 165 (1929—30), 163 (1922—32), 170 (geografia historyczna), 113 (hydrografia), 159 i 160 (problem terytorialny w Traktacie Wersalskim).

Pomorzanie 11 (1702).

Poniatowski, Stanisław 42.

- Portugalia 16 (1741).
 Potkański, Karol 170.
 Potocki, Jan 56.
 Potocki, Mieczysław 124.
 Prądnika Dolina 121 (1860).
 Próchnicki, Zdzisław 163.
 Prusy 115.
 Prusy, państwo 144 (ok. 1910).
 Prusy Książęce 11 (1702).
 Przemyska diecezja 79 (pocz. XIX w.).
 Psarski, Stanisław 164.
 Ptolemeusz, Klaudiusz 141.
 Pullé, Giorgio 1.
- Rada Naukowa dla Zagadnień Ziemi Odzyskanych 187.
 Radwański, Emanuel Jan 40, 179, 183.
 Radzikowski, Stanisław Eliasz 10, 14.
 Rastawiecki, Edward 88.
 Ratzel, Fryderyk 170.
 Raynal, G. T. 62.
 Rayski, Stanisław 158.
 Ren 115.
 Rehman, Antoni 139.
 Reychman, Jan 102, 111.
 Rio de Janeiro 164 (1924).
 Rodanu Dolina 93 (1828—29).
 Rolle, Antoni (Dr Antoni J.) 133.
 Romer, Eugeniusz 160, 161, 187.
 Rosja 57 (XVI w.), 51 (1787), 130 (1875—79), 151 (1906).
 Rozmaitości geograficzne 3, 12, 26, 35, 45, 79, 80.
 Roztocze Lwowsko-Tomaszowskie 156 (1913).
 Rozwadowski, Jan 165.
 Różniecki, Aleksander, generał 69.
 Ruge, Sophus 141.
 Ruggieri, Giulio 34, 106.
- Rulhière 61.
 Ruś 11 (1702), 40 (XVIII w.).
 Ruś Czerwona 40 (XVIII w.).
 Rychter-Janowska zob. Janowska
 Rychter, Bronisława
 Rykaczewski, Erazm 4, 34.
 Rymanów 124 (1869).
 Rzeszów 109 (1850).
 Rzewuski, Wacław 77.
 Rzym 39 (1779), 43 (1785—86), 49 (1788), 35 (XVIII w.), 65 (1806), 97 (1841), 76 (1842), 101 (1844), 122 (1864), 152 (1908).
- Sagatyński, Jan Henryk 65.
 Saksonia 71 (1822).
 Samara 151 (1906).
 Sandomierz 47 (XVIII w.).
 Sanok 87 (1826).
 Sarnicki, Stanisław 7, 11.
 Sarton, G. 2.
 Saska Szwajcaria 71 (1822).
 Sądowa Wisznia, okolica 145 (pocz. XX w.).
 Schlözer, August Ludwig 40.
 Schnadel, G. N. 79.
 Sewer, pseud. (właśc. Ignacy Maciejowski) 147.
 Siarczyński, Franciszek 40, 46, 47, 48, 79, 80, 81.
 Siarczyński, Jan Kanty 47.
 Siemieński, Lucjan 77.
 Siena 65 (1806).
 Siewierskie Księstwo 46 (pocz. XIX w.).
 Skałkowski, Adam 72.
 Skarbek, Fryderyk 71, 92.
 Skarby legendarne w Tatrach 10, 14, 29.
 Skimborowicz, Hipolit 99.
 Sławonia 123 (1868).
 Słowacja 181 (1762), 63 (1806), 158 (1917).

- Słowenia 101 (1844).
 Słoweńcy 56.
 Słowianie 40, 170.
 Słowiańszczyzna Południowa 123 (1869).
 Słownik terminologii geograficznej 115.
 Słowniki geograficzne 46, 47, 48, 81.
 Smyrna 157 (1931).
 Sobiński, Stanisław 163.
 Sołowiecki Monaster 130 (ok. 1875).
 Spisz 30 (XVII w.), 11 (1702), 123 (1868), 161 (plebiscyt).
 Stadnicki, Antoni 46, 87.
 Stambuł 57 (XVI w.), 180 (1759), 157 (1931).
 Stammer, Arnold Gebhard von 18.
 Stanisław August Poniatowski 50.
 Stanisław I Leszczyński 14.
 Stanisławów 172, 173.
 Stanisławowskie województwo 169 (1936).
 Starzeński, Leopold 131.
 Staszic, Stanisław 66.
 Stecki, Adolf 85.
 Stęczyński, Bogusz Zygmunt 102, 123, 135.
 Styria 89 (1827).
 Sudety 102 i 135 (ok. 1845).
 Syberia 64 (1797—1801), 73 (1815), 114 (1850—58), 142 (1875), 134 (1887), 151 (1906), 177 (1912), 145.
 Sycylia 152 (1915), 140 (1921).
 Syria 131 (1881).
 Syrokomla, J. W., pseud. (właśc. Witort Jan) 130.
 Szaszor Bożydar, pseud. (właśc. Teodor Wilamowski) 120, 121.
 Szczotka, Stanisław 40, 179, 183.
 Szeller, Witold 156.
 Szumska, Urszula 13.
 Szwajcaria 16 (1741), 32 (1769), 54 (1811—12), 93 (1828—29), 95 (1839—40).
 Szwecja 17 (1743).
 Szymielewicz, Michał 175.
 Śląsk 11 (1702), 42 (1784), 63 (1805), 71 (1809), 78 (1820), 54 (1823), 95 (1839—40), 102 i 135 (ok. 1845) 118 (ok. poł. XIX w.), 120 (1858), 121 (1860) 138 (kon. XIX w.), 161 (plebiscyt na Górnym Śląsku).
 Taranowski, Andrzej 57.
 Tarnopolskie województwo 169 (1936).
 Tatry 10 (XVII w.), 14 (pocz. XVIII w.), 29 (XVIII w.) 94 (1828), 107 (1 poł. XIX w.), 123 (1868), 140 (1895—96), 139 (kon. XIX w.), 149 (spór z Węgrami o Morskie Oko), 115.
 Teplice 120 (1858), 121 (1860).
 Terminologia geograficzna 115.
 Thun, Leo, minister 115.
 Tivoli 65 (1806).
 Tokio 167 (1936—40).
 Triest 65 (1806), 76 (1842), 122 (1864).
 Tunguzi 64, 177.
 Turcja 57 (XVI w.), 18 (ok. poł. XVII w.), 180 (1759), 41 (1783), 56 (1800), 79 (pocz. XIX w.), 157 (1931).
 Turcy 41.
 Turowski, K. J. 57.
 Turska, Jadwiga 41, 93, 120, 184, 186.
 Turyn 76 (1842).

- Tustanowice (Tustań) 109 (1850).
 Tustań (Tustanowice) 109 (1850).
 Tyrol 157 (1916).
 Tyrowicz, Marian 84.
 Tyszkowski, Kazimierz 169.
- Ukraina 17 (1743), 50 i 51 (1787),
 99 i 100 (1843).
 Ural 151 (1906).
 Urbańska, Julia z Polów 115.
 Usak 157 (1931).
- Verdun 93 (1828—29).
- Walencja 157 (1925).
 Warmbrunn zob. Cieplice Śląskie
 Zdrój
 Warmia 161 (plebiscyt).
 Warszawa 93 (1828—29), 120
 (1858).
 Warszawskie Księstwo 68, 69 i 70
 (1809—10).
 Warzyszyński, Andrzej 177.
 Wasilewski, Tadeusz 78.
 Wenecja 43 (1785—86), 65 (1806),
 72 (1810), 86 (1825), 97 (1841),
 76 (1842), 122 (1864), 147 (1901),
 152 (1908).
 Weronia 43 (1785—86), 122 (1864).
 Wersalski Traktat 159.
 Wezrwiusz 39 (wybuch 1779), 65
 (wybuch 1794).
 Węglowski, Zygmunt 142.
 Węgry 60 (1679), 89 (1826—27),
 123, (1868), 170 (geografia hi-
 storyczna), 115, 149.
 Wężyk, Franciszek 117.
 Wiedeń 72 (1810), 82 (1815), 89
 (1826—27), 93 (1828—29).
 Wieliczka 68 i 69 (1809—10), 78
 (1820).
 Wielkopolska 11 (1702), 47 (dymy
 w XVIII w.).
 Wierczyński, Stefan 83.
- Wiktor, Jan 143.
 Wilamowski, Teodor (Bożydar
 Szaszor) 120, 121.
 Wisła 113, 144.
 Witort, Jan (J. W. Syrokomla)
 130.
 Włochy 13 (pocz. XVIII w.), 16
 (1741), 39 (1779), 43 (1785—86),
 49 (1788), 65 (1806), 72 (1810),
 83 (1815—16), 86 (1825), 97
 (1841), 76 (1842), 101 (1844), 104
 (1847), 122 (1864), 147 (1901),
 140 i 162 (1921) 152 (1908—24).
 Wodzicka, Petronela 54.
 Wodzicka, Teresa z Sułkowskich
 95.
 Wodzicki, August 136.
 Wodzicki, Józef 54.
 Woliński, Mieczysław 177.
 Wołga 151 (1906).
 Wołoszczyzna 11 (1702).
 Wołyńskie województwo 46 (pocz.
 XIX w.).
 Wrocław 182 (1765), 63 (1805), 76
 (1819), 78 (1820), 71 (1822), 93
 (1828—29), 120 (1858).
 Wyngaert (van den), A. 1.
 Wysłouchowie, Bolesław i Maria
 118, 130, 134, 143, 144, 155, 156,
 158, 160, 161.
 Wyszkowski, Franciszek 86.
- Zakliczyn 94 (1832).
 Załuski, Józef Andrzej 98.
 Załuskich Biblioteka 88.
 Zamość 47.
 Zatorskie Księstwo 90 (kon.
 XVIII w.).
 Zawichost 143 (1920).
 Zawisza, Barnaba 32, 182.
 Zejszner, Ludwik 14, 117.
 Zieliński, Florian 111.
 Zieliński, Józef 171, 172, 173.

Ziemie Odzyskane 187.
Zurych 93 (1828).
Zwolińscy, Zofia i Stefan 37.
Zych, Franciszek 138.
Zygmunt August 34.

Żebrowski, Oskar 168.
Zmudź 118 (poł. XIX w.).
Zólkiewski powiat 129 (1874).
Zurawski, Karol 176.
Żywiec 40, 179, 183 (1704).
Żywiecczyzna 40, 179, 183 (1704).

SPIS RZECZY

	s.
Przedmowa	7
Katalog rękopisów	13
Uzupełnienia	91
Konkordancja sygnatur Biblioteki z pozycjami katalogu	95
Indeks	97

Cena zł 24,—